

Riksdagens protokoll 2000/01:79

Onsdagen den 14 mars

Kl. 9.00 – 15.14
17.00 – 17.41

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 mars.

2 § Sveriges antagande av rambeslut om penningtvätt m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU17
Sveriges antagande av rambeslut om penningtvätt m.m. (prop.
2000/01:58).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 9 §.)

3 § Högskolan

Högskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU8
Högskolan.

Anf. 1 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 1 i det här betänkandet som handlar om högskolan. Här ser vi vilket utrymme och vilken betydelse som högskolefrågor har i riksdagen med tanke på det antal motionsyrkanden som föreligger till behandling i detta betänkande.

Ska man framgångsrikt utveckla högskole- och universitetsutbildningen handlar det om hur man lyckas med de grundläggande utbildningarna. Vad är resultatet i grundskolan och i gymnasieskolan där grunden för vidare studier läggs? Här finns det mycket övrigt att önska.

Ett större fokusering måste därför ligga på resultat, inte bara inom de kommunala utbildningarna, och på hur universitet och högskolor hanterar de olika studenterna dels när det gäller antagning, dels när det gäller studier och studiehandledning.

Moderata samlingspartiet begär en utbildningspolitisk reform utifrån vissa grundförutsättningar. Till att börja med säger vi att vi vill ha utö-

kade internationella kontakter i form av ökat studentutbyte, ökat utbyte av forskningsstuderande och ett bättre internationellt forskningssamarbete inom olika forskningsfält. Det behövs ett helhetsgrepp på utbildningspolitiken, och den uppgiften ligger hos Sveriges utbildningsminister.

Men utbildningsministern är mer fokuserad på antalet platser, vilket har betydelse, mer fokuserad på att anslå ett visst antal miljoner, vilket vi kan få presenterat för oss t.ex. i Dagens Nyheters debattartiklar. Men det räcker inte med att fokusera enbart på det internationella samarbetet, även om det har betydelse.

Vi lägger fram förslag om nya antagningssystem. Vi anser att respektive högskola och universitet lokalt ska få utforma antagningsreglerna utifrån respektive utbildning. Nuvarande system, som är likriktat och centraliserat, missgynnar individerna och – det vill jag påstå – missgynnar respektive universitet och högskola. Likformighet leder sällan till en framgångsrik utveckling. Det är först när vi ser en mångfald som vi kan dra nytta av de goda exemplen.

Som en del i den utbildningspolitiska reformen vill vi också att fristående högskolor ska startas. Detta har vi också redovisat i våra anslagsmotioner och i de yrkanden som behandlas i det här betänkandet. På precis samma sätt som friskolor är bra när det gäller grundskola och gymnasieskola är fristående högskolor bra för resultatutvecklingen inom högskole- och universitetsutbildningen.

Vi anser vidare att man måste åstadkomma en kontinuerlig kunskaps- och kompetensutveckling för alla som är i förvärvsarbete. Av den orsaken för vi fram idéer om individuella kompetenskonton som står till disposition för den enskilda individen, men där både den anställde och arbetsgivaren bidrar till finansieringen.

I sin vishet avstyrker utbildningsutskottet den moderata motionen om betydelsen av humaniora. Det är bra att motionera, men det är sällan som vi så snabbt blir tillgodosedda med anledning av en motion till Sveriges riksdag på det sätt som vi nu har blivit i och med att utbildningsministern i DN Debatt i vanlig ordning presenterar och gläntar på locket till kommande vårproposition där han aviserar att ytterligare 200 miljoner kronor ska läggas på satsningar inom humaniora och samhällskunskap, och det har ett värde. Sedan ska vi naturligtvis titta närmare på utformningen av den satsningen.

Med beklagande kan jag konstatera att det råder en otakt mellan utskottets majoritet och departementet. Jag hade kanske hellre sett att det hade förts en dialog mellan departement och utskott som hade tagit sig uttryck i ett bejakande av det moderata initiativet i den här frågan. Men vi sänder en tanke till utbildningsministern som hörsammade vårt förslag.

Det är en fråga i det här betänkandet som är av stort intresse för mig, och den handlar om kårobligatoriet. Med hänvisning till principiella och praktiska ställningstaganden avvisar man förslaget om att avskaffa kårobligatoriet. Då måste man ju ställa vissa principiella frågor och reda ut begreppen. Har vi föreningsfrihet i det här landet eller inte? Varför ska studenter vara skyldiga att tillhöra en organisation? Är det i överensstämmelse med de demokratiska traditioner och de demokratiska värden

som riksdagen är högsta bevakare av att ha kvar en sådan föråldrad ordning som kårobligatoriet ändå är?

Det går bra att tänka fritt i Sveriges riksdag, i Sveriges högsta beslutande organ. Det har den nuvarande utbildningsministern också gjort, eftersom han själv lade fram motsvarande förslag vid den tid då han var riksdagsledamot. Nu när han befinner sig i verkställande ställning och har möjlighet att lägga fram förslag i enlighet med ett motionsyrkande som han själv har skrivit, då sviker modet honom, och det måste jag beklaga. Det är samtidigt ett fattigdomsbevis att riksdagen inte ger regeringen i uppdrag att lägga fram ett förslag om avskaffande av kårobligatoriet.

För tydlighets skull vill jag också framföra att det finns många väsentliga uppgifter som utförs inom kårobligatoriet, och självfallet ska vi hitta lösningen för dem på frivillig väg eller på annat sätt. Men förutsättningen är ändå att vi måste visa en vilja att hitta dessa lösningar. Föreningsfriheten är en del av den demokrati som vi är satta att vårda, och då går det inte att ha kvar den här typen av föråldrade system. Det går inte med tanke på de åtgärder som har vidtagits inom andra områden där tvång har gällt för att få del av vissa av samhället tillhandahållna tjänster, tidigare knutna till fackliga organisationer.

Fru talman! En utbildningspolitisk reform måste bygga på ett fokus på resultaten, och som jag sagt här i kammaren måste den också ge ett utrymme för mångfald och utveckling. Här brister det i det svenska utbildningssystemet. Här brister det i den svenska utbildningspolitiska debatten.

Anf. 2 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Mycket intresse har fokuserats på universitetens och högskolornas ledningsfunktioner. Men universitet och högskolor är inte som företag. Inte heller kan man säga att de är som andra myndigheter, för de har ett samhällsuppdrag som är lite speciellt. I det ingår att kritiskt pröva etablerade sanningar och rådande förhållanden.

Någonstans läste jag att universitetskanslern hade uttryckt det ungefär så här: Själva kännetecknet för ett universitet måste vara och förbli friheten i sökandet och förmedlandet av kunskap. Ett universitet utgörs alltså av sina studenter och sina lärare, och det blir faktiskt vad de gör det till.

Decentralisering av beslutsrätten bör naturligtvis ha resulterat i att studenter och lärare känner att de har ett reellt men också större inflytande än tidigare. Därför är det så viktigt hur den interna demokratin fungerar inom högskolorna och universiteten. Den är så viktig att den är värd att utvärdera noggrant.

När det gäller lärarna skulle jag vilja säga att deras arbetsbörda har ökat, vilket bl.a. har fått till resultat att sjukfrånvaron ökat dramatiskt de senaste åren. Det är allvarligt, tycker vi. Vad beror då detta på? Ja, det finns många olika orsaker.

Antalet studenter har fördubblats under de senaste tio åren, vilket är glädjande men naturligtvis har inneburit att arbetsbördan har ökat. Anslagen till grundutbildningen har också urholkats. Tillräcklig kompensering har inte utgått för löneförhöjningar och andra kostnadsökningar. Antalet äldre studenter har ökat och även antalet studenter från andra

kulturer och socioekonomiska grupper, och nya studerandegrupper ställer andra krav på stöd. Det har också skett en kraftig förskjutning mot allt högre examina, vilket ökat kraven på lärartät handledning.

Det är viktigt, tror vi, att lärarnas tjänstgöring inte blir alltför ensidig, utan att de bereds möjligheter att både undervisa och forska och också att tillräcklig tid avsätts för lärarnas kompetensutveckling. Undervisnings-skickligheten är någonting som måste uppvärderas. Det gäller även högskolepedagogiken, för den har varit och är fortfarande ett mycket eftersatt område. Vi anser att alla lärare borde få en god pedagogisk utbildning.

Trots att adjunkterna svarar för hälften av all undervisning på grundutbildningarna – de är den största gruppen av lärare och kommer också att förbli det under lång tid framöver – är de enligt vår mening en missgynnad grupp. Adjunkterna måste stimuleras till och ges bättre möjligheter att forskarutbilda sig. Adjunkterna måste också som grupp bli mer delaktiga i beslutsfattandet.

Konsekvenserna av att anslagen till grundutbildningar urholkats syns tydligast inom humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik. Där ligger antalet undervisningstimmar på sina håll klart under den nivå som angavs som önskvärd i Grundbulten på sin tid. Och det finns verkligen fog för misstanken att också kvaliteten har sjunkit till en icke acceptabel nivå. Jag vet studenter som möter sina lärare bara tre fyra timmar i veckan. Detta är brister som nu måste avhjälpas i vårbudgeten.

Det är därför glädjande att utbildningsminister Thomas Östros i går gick ut med en artikel i Dagens Nyheter och berättade om en höjning av anslaget till humaniora och samhällsvetenskap med 200 miljoner, vilket motsvarar en resursförstärkning på 7 %. Det är ett gott steg, tycker vi, på vägen mot en resursförstärkning på 15–20 %, som vi menar behövs på lite längre sikt för att kunna stärka kvaliteten i undervisningen och för att lärarnas engagemang inte ska riskera att svalna ytterligare. Vi tycker att det är bra att utbildningsministern inte valt att flytta medel från naturvetenskap och teknik till humaniora och samhällsvetenskap. Det tror vi skulle ha varit en mycket tveksam lösning av det här problemet.

Om det politiska målet att 50 % av en årskurs som slutar gymnasieskolan ska fortsätta till högre studier förverkligas, kommer lärarnas arbetsuppgifter att bli alltmer komplexa allteftersom studerandegrupperna blir alltmer heterogena med avseende både på social och på etnisk bakgrund. Studenterna kommer att kräva ett mer individualiserat möte med lärarna.

Det är en av orsakerna till att vi har motionerat om en obligatorisk akademisk introduktionskurs för studenterna. En sådan kurs skulle göra studenter från andra kulturer och från hem utan studietradition tryggare i mötet med den akademiska världen. Utan förförståelse kan den akademiska världen och dess begreppsapparat verka både obegriplig och förvirrande. Kursen borde innehålla en introduktion till vetenskapshistoria, vetenskapsteori, forskningsetik och grundläggande vetenskapliga metoder. Den bör också behandla studieteknik och ge information om studenternas rättigheter och om universitetets organisation. En introduktionskurs med ett mjukt anslag kan också skapa ett mer personligt förhållningssätt mellan studenter och lärare. Vi tror att en sådan kurs om två till fyra veckor skulle betala sig väl längre fram. Min erfarenhet är också att

informationen till nya studenter är bristfällig när de väl har påbörjat sin utbildning.

Många motioner behandlar anpassningen av högskoleutbildningen till invandrades behov. Vänsterpartiet delar uppfattningen att möjligheterna till validering av kurser och betyg samt komplettering av tider i utbildning är av stor betydelse.

Jag har nyligen varit i Göteborg och studerat hur man jobbar med valideringsfrågor där. Det var häpnadsväckande att höra att man har hittat 120 arbetslösa läkare bland invandrare genom att fullständigt dammsuga hela västkusten. De här personerna är nu föremål för olika åtgärder, beroende på deras individuella behov, och kan inom en snar framtid gå ut i arbete inom ett yrke där det råder stor brist i dag.

Vi förväntar oss att propositionen som kommer i september och som kommer att behandla bl.a. antagningsregler ska ta ett helhetsgrepp på just de här frågorna.

När det gäller digital distansutbildning tror jag att Distansutbildningsmyndighetens nya roll när det gäller att driva metodutveckling och också stå för information kan ge förutsättningar för ett nätuniversitet baserat på samverkan mellan flera olika lärosäten. Vi har här i kammaren i många år lyft fram ett förslag om ett folkligt öppet distansutbildningsuniversitet med en liten slimmad administration som skulle kunna fylla de här behoven.

Naturvetenskaps- och tekniksatsningarna är och har varit nödvändiga för att motsvara de behov som finns i samhället. Problemet är att för få elever väljer NV-programmet i gymnasieskolan. Det upplevs som svårt med ett abstrakt innehåll och en många gånger traditionell uppläggning av undervisningen.

Elever som söker till NV-programmet är i regel mycket målinriktade och klara över sina framtida yrkesval. Elever som är mer osäkra och sökande i sina val, och som prioriterar att bli någon i stället för att bli något, väljer gärna andra program med mer utrymme för samtal och skapande verksamhet. Här tror jag att det är viktigt att även gymnasieskolan hittar formerna för flera otraditionella kombinationer av ämnen. Jag hoppas att gymnasieskolekommittén kommer att lägga fram ett förslag om detta.

Den rådande lärarbristen inom naturvetenskap och teknik är ett problem som måste lösas, och det måste lösas snart. Annars löper vi risk för att ännu fler tappar intresset för dessa ämnen redan tidigt i grundskolan.

Jag undrar vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att få flera studenter till lärarutbildningarna inom just naturvetenskap och teknik och om det är möjligt att tänka sig det som vi har föreslagit, att man ska kunna studera inom det här området, i alla fall under den här bristperioden, med den förhöjda bidragsdelen i studiemedlet.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 8 om en akademisk introduktionsgrundkurs. Den hör ihop med mom. 12. Jag vill också säga att vi givetvis står bakom reservationen som rör mom. 26, vidareutveckling av lärarutbildningen när det gäller sex- och samlevnadsundervisningen.

Anf. 3 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag yrkade bifall till reservation 1. För tydlighets skull vill jag också säga att den ligger under mom. 1.

Britt-Marie Danestig hävdade i sitt anförande att det är viktigt hur den interna demokratin fungerar. Den interna demokratin inom högskole- och universitetsområdet handlar ju bl.a. om kårobligatoriet. Av den anledningen måste jag fråga vilken definition som Britt-Marie Danestig och hennes parti har när det gäller demokratin och dess fundamentala del föreningsfrihetens betydelse.

Anf. 4 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! I vårt utbildningspolitiska program står det här klart. Principiellt skulle jag kunna hålla med Tomas Högström om att kårobligatoriet borde avskaffas. Men vi lever i en praktisk, reell verklighet. Kåreerna har oerhört stor betydelse när det gäller det sociala skyddsnätet för studenterna. De handhar en mängd rent kurativa uppgifter. Detta är oerhört viktigt i en tid när högskolan expanderar mycket och det kommer nya grupper till universiteten som kanske inte har den här förståelsen som jag talar om och inte heller tryggheten i det akademiska livet.

Studiemiljön är inte bara, Tomas Högström, själva undervisningen, det som sker på universiteten. Studiemiljön för studenterna handlar också om vad som sker på fritiden. Det hör också ihop med boendet, alltså den totala livsmiljön.

Anf. 5 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Ja, jag kan ju instämma när det gäller kårernas arbete och dess betydelse inom ramen för verksamheten vid ett universitet eller en högskola. Men att avskaffa kårobligatoriet omöjliggör inte att den verksamheten fortsätter.

Det är ganska intressant att nu få belyst att Vänsterpartiets representant i den här debatten instämmer i principerna. Men hon är inte beredd att ta konsekvenserna av sitt principiella ställningstagande utan övergår då till något slags kvasidiskussion om huruvida det är möjligt eller inte att avskaffa kårobligatoriet. Men då går vi väl in och prövar om det är möjligt!

Vi kan bara konstatera att så mycket var Vänsterpartiets demokratiska principer värda.

Anf. 6 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att man ska dra det här alltför långt i något slags ideologisk diskussion. Jag redovisade ärligt vad som står i vårt utbildningspolitiska program, och det står vi för.

Vi har inte sett några möjligheter att praktiskt lösa de här problemen. I det fallet delar jag alltså den skrivning som finns, som majoriteten har i betänkandet. Än så länge finns inte de faktiska förutsättningarna, och då finns det inte möjligheter att slopa kårobligatoriet. Kåreerna behövs. Ibland får man ju rucka lite grann på principerna för att verkligheten ser ut som den gör.

Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Under det att Vänsterpartiets Britt-Marie Danestig i sitt anförande presenterar en rad saker som bör styras upp ytterligare skulle jag i mitt anförande vilja lyfta fram behovet av att självständighetsför-

klara våra lärosäten och därigenom tillåta kvalitetshöjningar med utgångspunkt i verksamheternas vardag.

Det hjälper inte med dokument och planer av olika slag om inte dessa praktiseras och fullföljs i vardagen. Jag har haft förmånen att på studieresa besöka flera lärosäten. Jag har hört deras synpunkter och visioner. Jag inser att om vi på ett gott sätt ska förvalta de tillgångar som vårt land har inom kunskaps- och utbildningsområdet måste vi våga ta rejäla steg mot förändringar och mot en uppbyggnad kring landets lärosäten som syftar till en kvalitet som man kan konkurrera med.

Fru talman! I det här anförandet vill jag främst beröra tre frågor; högskolornas framtida försörjning, lärares och forskares miljö- och arbetsförhållanden och studenternas rättigheter.

Behovet av, och antalet, utbildningsplatser och möjligheter till avancerad forskning ökar alltmer. Redan i dag lägger ansvariga sina pannor i djupa veck. Lojalitetskrisen har drabbat dem. De måste göra nedskärningar eller kringgå regeringens direktiv, de måste välja mellan två onda vägar etc.

För egen del försöker jag överföra deras problem till min egen hållskassa. Vad gjorde jag när pengar saknades och familjen växte? Jo, jag såg till att öka intäkterna, inkomsterna. Om utgifterna ökar och tilldelningen av medel inte står i proportion till ökade kostnader måste man hitta andra vägar. Vägen till intäkter för lärosätena är i dag krokig. Men den finns.

Kunskap kan omsättas i kapital. Sverige har många studenter som studerar utomlands och som får låna av svenska staten till sina studieavgifter. Samtidigt har vi ett stort antal studenter från andra länder som studerar i vårt land, vilket är jättebra. Men dem betalar den svenska staten också utbildningen för. Det är orimligt på sikt att ett litet land som Sverige inte ska ta emot sin del av det kapital som flödar på den globaliserade utbildningsmarknaden.

Andra länder i världen har insett värdet av kunskap och att detta kan omsättas i kapital. Det finns kapitalstarka nationer som saknar moderna utbildningssystem och som behöver få sina ungdomar utbildade. På detta sätt kan Sverige hjälpa länder till ett utbildningssystem som bygger på demokratins grundprinciper samtidigt som vi tjänar på tjänsten och kan behålla och utveckla kvaliteten på utbildningarna i vårt land. Det är helt enkelt ett koncept där alla blir vinnare.

Fru talman! Regeringen måste ta bort begränsande regler och låta utbildning få bli en inkomstkälla till glädje och nytta för alla. Samtidigt som ett land som t.ex. Australien har intäkter av utbildning som sin sjätte största inkomstkälla har Sverige regler som förhindrar svenska lärosäten att ta betalt av utländska studenter.

Om Sverige tillämpar samma villkor som internationella universitet kan fler lärare med anständiga löner anställas, mer forskning och undervisning produceras och höjd kvalitet åstadkommas. Svenska studenter får glädje av en utveckling på lärosätet, och vi får alla del av de infrastrukturrella effekterna. Därtill blir Sverige ett land på den internationella kartan när det gäller god utbildning och forskning. Sverige är detta redan i dag, men Sverige kan stärka sin internationella position i detta avseende. Vi kan inte heller föringa alla de nätverk och kontakter som svenska ung-

domar kan skapa och ingå i tillsammans med människor från andra världsdelar.

Sverige kan inte längre leva på export av stål, fru talman. Men vi kan utveckla de tillgångar av hög kvalitet som vi faktiskt har. Det är kunskap och utbildning. Detta ökar inkomsterna till landet och på sikt tillväxten.

Fru talman! Jag vill gå vidare och tala om lärares och studenters arbetsmiljö. Denna skulle också förbättras avsevärt om vi självständighetsförklarade lärosätena och de fick arbeta med världen som upptagningsområde. Självklart har man nationen, och vi har som tur är lärosäten i varje region. Det är bra. Men det är också viktigt att vi inser att Utbildningssverige aldrig ska begränsas. Här måste vi se till att det blir möjligheter för tillväxt och utveckling. Detta sker bäst om vi tillåter olika lärosäten att själva få hitta sina möjligheter.

Studenter och lärare är grupper som är ett lärosätes viktigaste resurser och kring vilka själva verksamheten är uppbyggd. Men det är också de grupper som är mest utsatta i dag. Genom regleringsbrev anger regeringen vilka utbildningar som ska erhålla anslag, hur stora anslagen ska vara och hur många utbildningsplatser som ska tillskapas och inom vilka områden. Den styrningen drabbar ytterst studenter och lärare. Det har också visat sig att ett stort antal platser inom t.ex. naturvetenskap och teknik stått tomma till nackdel för samhällsvetenskap och humaniora som har haft köer. Kristdemokraterna vill upprätthålla en balans mellan naturvetenskaplig och teknisk utbildning som är jätteviktig. Men vi vill också ha humaniora och samhällsvetenskap som är absolut nödvändiga för att mänskliga och kulturella värden ska behållas i ett teknifierat samhälle.

Den svenska högskolan har byggts ut kraftigt under de senaste åren. Kristdemokraterna har inte varit helt glada över att utbyggnaden har skett så snabbt. Vi har varit oroliga för att kvaliteten skulle bli lägre, och det finns tendenser till det. Enligt Ingmar Linds utredning om högskolans styrning räcker pengarna inom vissa områden bara till fem timmars lärarinteraktion per vecka.

Mellan 1989 och 1998 har andelen studenter ökat med 84 %, medan antalet lärare har ökat med bara 40 %. Vi kan i längden inte påstå att detta inte har att göra med kvalitet. Och framför allt har lärarna tvingats effektivisera sitt arbete så att de knappast kan känna arbetstillfredsställelse. Därtill har deras andel av administrativt jobb ökat. En sådan arbetsituation lockar inte fler till yrket, särskilt med tanke på att löneutvecklingen dessutom är sämre än för de flesta jämförbara arbeten. Lärarbristen kommer att vara förödande om inget görs.

På en interpellation inom detta område för en tid sedan svarade ministern mig att den stora utbyggnaden av forskning skulle vara tillräcklig. Jag tror att det måste finnas både lärare och forskare var och en med sin specifika men också gemensamma kompetens för att högskolan ska fungera bra. Därför bör lärarnas arbetsförhållanden utredas och deras roll uppvärderas.

Inom den närmaste tioårsperioden förväntas en tredjedel av lärarna och forskarna pensioneras. Det innebär att över 10 000 lärare behöver nyanställas för att motsvara högskolans behov. Den senaste tiden har dessutom visat en tendens hos lärare att söka sig till andra länder eller andra mer välbetalda arbeten. Universiteten i vårt land står inför en gig-

antisk kris beträffande lärarkompetens, och den måste mötas med strategier så att man lockar människor att välja läraryrket.

Fru talman! Studenterna måste få rätt till en god utbildning. De satsar resurser för att gå igenom den. Genom en kraftig styrning fräntas den unga generationen också friheten att välja det yrke som de önskar. Samhällets styrning får aldrig innebära en begränsning av ungdomars möjligheter till kunskap, lärosätenas självbestämmande och forskningens frihet. Jag menar att vi måste självständighetsförklara universiteten.

Fru talman! Vad har då kristdemokraterna för konkreta förslag? Jo, genom att varje lärosäte får ta ansvar för sin utveckling och tillåts äga, förvalta och inkassera kapital kan de både växa och förbättra kvaliteten. Låt dem få bedriva de utbildningar som de har sökande till. Frigör lärare och forskare så att de tillsammans kan utveckla kurser och program som möter studenternas behov. Lärarnas arbetsstillfredsställelse är oerhört viktig för att studenterna ska få en god miljö för lärande och produktion av ny kunskap. Låt Högskoleverket med kraft få ägna sig åt sin kvalitetskontrollerande och utvecklande insats. Och låt studenterna få känna att deras behov tas på allvar. De måste få leva sina liv och utveckla sina framtidsdrömmar utan att styras av politiker vilkas prognoser inte alltid är trovärdiga.

I detta sammanhang kommer naturligtvis också kårobligatoriet in. Det finns i dag ingen anledning att ha ett sådant. Och de anledningar som Britt-Marie Danestig framförde i sitt anförande tidigare är knappast hållbara. Om det inte skulle gå att lösa studenters studiesociala situation utan att tvinga dem att vara med i en studentkår, hur kan man då lösa alla andra människors situation på olika ställen ute i samhället när de inte är tvingade till något sådant? Ska inte reglerna för studenterna gälla som för alla andra människor i vårt samhälle beträffande den sociala situationen? Jag tror att det är viktigt att vi också inom detta område självständighetsförklarar lärosätena. Visst har de möjlighet att själva i så fall ta upp om det ska vara regler eller inte.

Jag menar att med en självständighetsförklaring så skulle kvaliteten höjas på våra lärosäten i landet. I ett demokratiskt samhälle är det fria yrkesvalet och den fria kunskapsbildningen viktiga fundament för samhällsutvecklingen. Själva forandet av framtiden är en process som måste grundas på demokratiska värden där självständighet är en viktig del. Till dessa hör respekten för människors fria val av livsförhållanden och också lärosätena som organisationer och deras val av betingelser som rör deras verksamhet. Men det är viktigt att också högskolan präglas av den värdegrund som det övriga skolsystemet omfattas av.

Jag står bakom alla våra reservationer. Men för tids vinnande vill jag här yrka bifall bara till reservation 5 under mom. 5.

Anf. 8 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att Yvonne Andersson använder sifferuppgifter på ett ganska slarvigt sätt. I en interpellation för en tid sedan talade hon om de 50 000 utländska studenter som studerar i Sverige. I dag talar hon om ett stort antal. I själva verket, Yvonne Andersson, finns det 13 000 utländska medborgare som studerar i Sverige. Av dem är det stora flertalet invandrare som har vistats här under ganska lång tid men som av olika skäl har valt att behålla sitt medborgarskap i något annat land. En

del av dem är också flyktingar. Tar vi bort dem och de studenter som kommer från de nordiska länderna och från andra europeiska länder så rör det sig om 2 800 studenter. De flesta av dessa studenter kommer från vårt närområde, de fattiga baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen, och också från Kina. Det finns 800–900 kinesiska studenter, oftast på forskarutbildningen och alltså inte på grundutbildningen. Jag ser denna möjlighet för dem att komma till Sverige och genomföra sina studier som en oerhört viktig del i svensk biståndspolitik för att hjälpa till med demokratiutvecklingen i samtliga dessa länder.

Jag kan inte förstå hur man kan argumentera för att vi här i Sverige, som är ett rikt land, med hjälp av att ta ut avgifter från den fattiga delen av jordens befolkning, de afrikanska staterna osv., skulle utveckla vår egen grundutbildning och forskarutbildning. Jag tycker att det är moraliskt stötande på något sätt.

Yvonne Andersson, alla områden i människolivet är inte lämpliga att kommersialisera eller göras till handelsvaror.

Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag beklagar att Vänsterpartiets Britt-Marie Danestig inte har lyssnat på det anförande som jag höll. Jag talade inte om att vi ska förändra den del som Britt-Marie Danestig här anför. Jag är minst lika mån om att människor från de fattiga länderna ska kunna komma hit och studera. Det är över huvud taget inte det som jag berör. Jag berörde den tillväxtpotential som finns. Genom att vi skulle kunna erbjuda en god utbildning så kan vår utbildning växa till. Saken är den att många i dag får nej. Lärosätet tvingas att säga nej till människor från kapitalstarka nationer därför att man inte kan ta ut avgift och det finns ett tak för hur mycket de kan expandera. Det är det här som är problemet.

Det finns speciella överenskommelser med EU-länderna, och de studenterna berörs inte alls i mitt anförande. Det är självklart att vi ska ha det utbudet. Min poäng är att människor från andra delar av världen som har kapital men inte demokratiska system ska kunna köpa utbildning, ett slags förlängd uppdragsutbildning skulle man kunna kalla det för, vid svenska lärosäten som därmed kan utvecklas. Får vi intäkter kan de liksom i många andra länder utvecklas. Det här är ingen ny tanke. Det finns i Storbritannien väldigt tydligt och på andra ställen i Europa.

Det här är inget konstigt. Det som är konstigt är att vi sätter upp regler som gör att vi inte kan ta in intäkter från olika delar till det här området.

Anf. 10 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag tillhör dem som är stolta över att vi i svensk utbildningstradition har haft en avgiftsfri utbildning, oavsett nivå. Jag tror att det är en mycket viktig grundbult i svensk utbildningspolitik.

Jag tycker att det här är att kapitulera för krafter som skulle innebära någonting väldigt negativt för oss. Det är väl bra mycket bättre att vi i Sverige försöker att verka för att inte heller andra länder tar ut avgifter för universitets- och högskoleutbildningar eller för utbildning över huvud taget. Jag ser utbildning som en självklar rättighet för varje människa oavsett vilka ekonomiska förhållanden man lever i och oavsett från vilken del av världen man kommer. Varifrån kommer de kunder som

Yvonne Andersson talar om? De måste komma från de fattiga länderna från Asien och Afrika. Vi har hitintills inte varit särskilt intressanta för amerikanska studenter. Däremot är det många svenska studenter som är intresserade av att läsa i USA. Där finns det stora problem och naturligtvis motiv för att inleda ett samtal med olika universitet i USA för att hitta lösningar på de problem som våra studenter möter. När de kommer till USA klarar de sig inte riktigt på det studiestöd som de får, som trots allt är ett av de mest generösa studiemedelssystemen i världen, på grund av att man tar ut oskäligt höga avgifter på universiteten där.

Anf. 11 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag menar att kunskap är kapital i ett kunskapsamhälle. Det vet de allra flesta av oss. Det jag tycker är ett problem är att vi utestänger människor från andra länder där vi kunde se till att de byggde upp ett demokratiskt system. Samtidigt kommer vårt land inte att kunna utveckla sin högskole- och universitetsutbildning och forskning om vi inte finns med på den globala utbildningsmarknaden. I dag säger vi nej. Hur kan Vänsterpartiet egentligen förklara och försvara sig med att vi faktiskt får säga nej när flera tusen människor från Kina skulle vilja komma hit och studera? Det finns inte utrymme, det finns inte plats för dem, säger vi. De reagerar ungefär med att säga: Vi betalar vad som behövs. Vi betalar vad det kostar bara vi får komma. Nej, ni får inte komma, för vi vill inte ta betalt, säger vi. Detta är ett ohållbart resonemang.

Jag är övertygad om att vi går den utveckling till mötes som många andra länder har gjort, att vi inom en tioårsperiod har blivit tvungna att vidta åtgärder för att öka intäkterna för att kunna expandera vår högskoleutbildning med bibehållen och förhoppningsvis höjd kvalitet.

Anf. 12 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Det betänkande som vi diskuterar i dag omfattar en ganska stor blandning av enskilda frågor inom högskolepolitiken. Som läsare kan det vara svårt att få en helhetsblick kring vad högskolepolitiken för oss olika partier står för. I början tänkte jag kortfattat gå igenom grunderna för oss i Centerpartiet och sedan gå in på några konkreta yrkanden som vi har lagt.

Högre utbildning och forskning har stärkts under de senaste årtiondena i form av samhällsutveckling och i form av kunskapsamhället som växer sig allt starkare. En bra högre utbildning är viktig för näringslivet, för vår gemensamma välfärd, men den betyder också väldigt mycket för enskilda människors trygghet.

Utbildningen är inte bara till nytta för individen och för samhället. Lärandet i sig är också en del av människors livskvalitet och vår personliga utveckling. För oss i Centerpartiet är utbildningen en rättighet för alla. Det innebär att utbildning ska nå hela folket, den ska nå ut i hela landet, och det ska finnas möjlighet att den sker under hela livet. Genom att vi satsar på högskolor i hela landet och stärker distansutbildningen kan den sociala och geografiska snedrekryteringen motverkas.

Utbildningen måste formas efter studenternas önskemål och inte efter gamla system som har varit uppbyggda sedan lång tid tillbaka.

Den kvantitativa utbyggnaden av skolan som gjorts under de senaste åren tycker jag är väldigt bra. Det som har varit lite tråkigt är att de resurser som har behövt stärkas och läggas till för att kvaliteten också ska följa med i samma takt inte har riktigt stor jämvikt. Kvaliteten, att stärka resurserna, att få en bättre arbetsmiljö, att stärka elevernas och studenternas säkerhet är viktiga delar som vi måste fortsätta att arbeta med för att ge förutsättningar för nya elever och för de elever som arbetar där i dag.

Den sociala snedrekryteringen har vi diskuterat många gånger här i kammaren. Vi säger att vi måste hitta lösningar och ge förutsättningar för att fler studenter från olika delar och med olika bakgrunder ska ha möjlighet att studera. Tyvärr har vi inte hittat lösningen på problemet. Vi har fortsatt att diskutera. I en undersökning som SFS har gjort har man frågat studenter varför de känner en osäkerhet till att läsa vidare. Det har varit två delar som varit i klar majoritet som svar. Den ena är det studiemedelssystem som vi har och där man tycker att det blir väldigt dyrt och att man ska behöva gå med lånedelen resten av livet. Den andra är trygghetssystemet.

Centerpartiet har i båda av de här delarna lagt fram klara och tydliga förslag. Vi har lagt fram ett eget studiemedelsförslag som är helt och fullt budgeterat och där vi vill höja bidragsdelen. Då blir lånedelen för studenterna väldigt liten, och skuldbördan blir inte så stor.

Vad gäller trygghetssystemet vill vi ha en utredning där man ser över studenternas hela situation vad gäller trygghetssystemen i dag. Det finns oerhört stora luckor, och studenterna faller igenom. Studenterna är inte en homogen grupp där alla ser likadana ut, utan man har olika bakgrunder, är i olika åldrar. Men trygghetssystemet är oerhört överlappat och lätt att falla igenom.

Vi ska komma ihåg att den högre utbildningen är ingenting som en student bara ska genomföra. Det är en investering i framtiden både ekonomiskt och tidsmässigt för de människor som väljer att läsa inom en högre utbildning.

Tyvärr har våra förslag inte hörtsammats, och problem kvarstår. Men vi tänker jobba vidare och kämpa för att i de här delarna få rättvisa.

Regeringens proposition som kom i höstas om forskning och förnyelse blev för vår del en besvikelse. I stället för att gå vägen att stärka lärosätenas makt, att ge mer resurser till lärosätena lokalt valde man att ge regeringen en större och centraliserad makt. Det är tvärtemot de diskussioner som vi har haft tidigare i kammaren.

Vi har i Centerpartiet valt en annan fördelning av resurserna ut i ämnesområdena. Vi hade velat se en förstärkning av humaniora och samhällsvetenskap. Som andra har varit inne på skrev utbildningsministern i en debattartikel i går att nya medel ska komma till humaniora. Det är en bra start. Men vi får inte glömma bort att fördelningen och en förstärkning av de lokala lärosätena är oerhört viktigt. Man ska inte sitta här i kammaren eller i Regeringskansliet och fördela resurserna ut i minsta detalj. Det ska vara den fria forskningen och lärosätenas makt som ska vara i centrum.

Fru talman! Högskolan är i dag den enda institution i utbildningssystemet där lärarna inte omfattas av formella krav på pedagogisk, metodisk eller didaktisk kompetens. Många högskolor försöker att erbjuda

sina lärare pedagogisk utbildning, men tiden är knapp och resurserna är knappa och räcker inte riktigt till för att klara denna helhet.

Den centrala resurs som vetenskapligt-pedagogiskt skickliga lärare utgör inom den högre utbildningen är oerhört stor och viktig, men fortfarande lägger många institutioner betydligt större vikt vid den vetenskapliga än vid den pedagogiska skickligheten vid anställning och befordran.

Det tar lång tid att förändra en sådan inställning, men vi måste förstärka lärosätenas möjligheter att ge en pedagogisk utbildning för sina anställda. Vi i Centerpartiet anser därför att krav på pedagogisk utbildning ska vara obligatoriskt för lärare som arbetar på högskolorna och universiteten.

Det har tyvärr också varit svårt att få lärare till lärosätena. Vi har ett antal gånger kritiserat regeringen och sagt att det måste komma fram en strategi för hur vi ska attrahera fler lärare att arbeta på våra universitet och högskolor. Man har sagt att det här kommer att lösa sig på ett eller annat sätt men inte lagt fram några riktiga konkreta förslag. Vi uppmanar regeringen att snabbast möjligt ta fram en strategi för att uppmuntra fler att bli lärare.

Fru talman! Många invandrare som kommer till Sverige har kvalificerad eftergymnasial utbildning eller högskoleutbildning i bagaget. De kan numera få sin utbildning värderad enligt tillämplig svensk eller internationell standard, men det är inte tillräckligt. Problemen kvarstår för många som inte kommer in på arbetsmarknaden, dels för att de saknar praktik och kontakter, dels för att det i vissa fall krävs kompletteringar av tidigare utbildningar.

Vi tycker därför att de här människorna ska erbjudas att få komplettera sin utbildning, om det behövs, för att den ska bli likvärdig med den som dagens nytexaminerade har. I samband med den här utbildningen bör det också ges en kvalificerad språkundervisning i svenska och, om så behövs, även i det fackspråk som är aktuellt.

Majoriteten har i betänkandet på detta svarat att diskussionen om detta kommer att tas upp i en proposition som ska komma till hösten. Det skulle dock vara intressant att i dag få höra, speciellt från socialdemokraterna, vilken inställning man har till den här problematiken och vilken väg som man troligtvis kommer att välja.

Fru talman! Traditionellt har personer med akademiska examina i Sverige rekryterats till offentlig sektor eller till större industriföretag. Detta har också till stora delar styrt mål och innehåll på grundutbildningsnivån. I dag är karriärvägarna helt annorlunda. De större företagen minskar, vilket vi har kunnat se under den senaste tiden, och man får som nytexaminerad student gå andra vägar för att hitta ett arbete. Alltfler personer med akademiska examina söker sig då till mindre eller medelstora företag eller temporära verksamheter eller bildar egna företag.

Den här utvecklingen innebär möjligheter till förnyelse av hela näringslivet och till en ökad tillväxtpotential, och kompetensnivån i mindre och medelstora företag höjs. Utbildningen måste återspegla de ändrade faktiska förhållanden som vi har i samhället.

Mot denna bakgrund anser vi att upprättande av olika s.k. arbetslivscentrum vid universitet och högskolor är ett steg i rätt riktning. I t.ex. Storbritannien har man sedan länge liknande sådana verksamheter för studenter, med olika typer av s.k. karriärservice. Vid i stort sett alla uni-

versitet i Finland och i Nederländerna har studenterna tillgång till företagsnätverk och arbetslivsrådgivning under studietiden.

I och med att lärosätena agerar som huvudmän i dessa aktiviteter kan även fakulteter och institutioner dra nytta av de nätverk som skapas. Dessutom får studenterna tidiga signaler om vikten av karriärplanering och om hur de ska arbeta med sådan i sin utbildning. Vi tycker därför att det är rimligt att universitet och högskolor tar ett större ansvar för studenternas övergång från studier till arbetsliv. Då kan inrättandet av sådana här arbetslivscentrum med stark lokal och regional förankring vara ett bra sätt. Det behövs en förstärkning av kopplingen mellan högskola och näringsliv.

Vi kan se hur man på ett par ställen i Sverige, bl.a. i Karlskrona/Ronneby, har bildat kluster eller kompetensföreningar mellan näringslivet och lärosätet.

Fru talman! Majoriteten i utskottet uttalar slutligen vad gäller arbetslivscentrum att det är upp till regeringen att fundera över om det behövs särskilda initiativ för att stimulera den här typen av insatser. Jag och Centerpartiet anser att problemet är att regeringen inte tar tillräckliga initiativ. Jag vill därför fråga om det finns ett intresse från den socialdemokratiska gruppen i utbildningsutskottet att påverka sina vänner i Regeringskansliet i riktning mot att stärka universitetens och högskolornas utveckling av kopplingen mellan näringsliv och lärosäten.

Jag yrkar avslutningsvis bifall till reservation 6 punkt 8.

Anf. 13 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Om man till olika människor ställer frågan vad som är högskolans mål och mening, får man ganska många olika svar. Svar som ofta återkommer från politiskt håll är att högskolan i första hand är till för samhället, att den ska tjäna staten eller att den ska tillgodose näringslivets behov. Men det finns ett enkelt liberalt besked: Universitet och högskolor är till för dem som ägnar sig åt högskolans huvuduppgift – att söka kunskap. När framtidens utbildningsväsende nu formas måste därför studenter och forskare sättas i centrum.

Grunden för min liberala utbildningsvision är idén om den fria akademien, med nyckelbegreppen frihet och kvalitet och att kunskap har ett egenvärde. Vad innebär då detta liberala ideal i den praktiska verkligheten sett ur ett studentperspektiv?

Jo, det betyder att staten ska sluta att peka ut vissa ämnen som särskilt nyttiga och andra som onyttiga och upphöra med att genom centrala planer ensidigt styra över tilldelningen av utbildningsplatser dit staten anser det vara lämpligt. I stället borde utgångspunkten vara att kunskap har ett värde i sig. Varken studenten som läser klassiska språk eller studenten som läser naturvetenskap kan peka på hur studierna kommer att resultera i ekonomisk tillväxt i framtiden. Däremot leder studier till att den samlade kunskapen ökar, och en student som lyckats med studier i ett ämne som engagerar honom eller henne klarar sig oftast mycket bra på arbetsmarknaden.

Folkpartiet föreslår i olika motioner ett system där studenterna bestämmer både hur fördelningen av platser mellan olika ämnen ska vara och hur fördelningen av platser mellan olika högskolor ska se ut. Under det senaste halvåret har högskolorna av regeringen fått rätt att föra över

resurser om platser står tomma, men enligt min uppfattning borde man gå längre. I stället för att låta studenter läsa på sitt förstahandsval tar man i dag in studenter på deras andrahands- och tredjehandsval.

I går meddelade utbildningsministern att ca 200 miljoner ska gå till humaniora och samhällsvetenskap, och det är väldigt glädjande, men det är synd att det sker först när platser så uppenbart står tomma på andra utbildningar. Det hade varit bättre om dessa resurser hade beslutats redan i höstas, som Folkpartiet föreslog.

Den liberala utbildningspolitiken betyder också att kvalitet måste gå före kvantitet i den högre utbildningen. Studenterna har rätt att ställa krav på att den utbildning som bedrivs på landets universitet och högskolor håller en hög vetenskaplig kvalitet. Därför måste utbyggnadstakten kanske minska något, men på sikt kommer fler studenter att genomföra en lyckad utbildning om kvaliteten på undervisningen höjs. Vi måste helt enkelt satsa mer pengar på varje student. Då blir det möjligt att komma till rätta med den kvalitetskris som många studenter och lärare nu vittnar om.

Fru talman! Högskolan har en hel del allvarliga problem. Offentliga utredningar, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi och Riksdagens revisorer har alla tagit fram uppgifter som visar att den svenska högskolan har allvarliga problem.

- Antalet undervisningstimmar är på många håll skrämmande lågt. På många universitet och högskolor får studenter i humaniora endast tre fyra timmars undervisning i veckan.
- Andelen kvalificerade, disputerade lärare ligger på en mycket låg nivå. Snittet av disputerade lärare ligger runt 50 % i Sverige.
- Antagningssystemet har havererat. Till många utbildningar ringlar sig köerna av studieintresserade studenter långa. På andra håll gapar föreläsningssalarna och seminarierummen tomma.
- Antalet nyantagna doktorander sjunker drastiskt. Enligt de senaste uppgifterna har andelen nybörjare vid forskarutbildningar i humaniora och samhällsvetenskap minskat med ca 50 %.
- Den fria grundforskningen trängs undan. Den andel av forskningen som finansieras av fakultetsanslag och andra statliga anslag har minskat från ca 70 % i början av 80-talet till 50 % i dag.

Britt-Marie Danestig, Vänsterpartiet, tog upp en del om bristen på resurser, lärare och forskarutbildning. Hon sade att hon hoppades att man i den nya budgeten skulle komma med bra förslag. Det kan vara värt att påpeka att Vänsterpartiet i detta betänkande inte har ett enda motionsyrkande som rör de frågor som Britt-Marie Danestig tog upp. Jag vet inte om man ska dra slutsatsen att Vänsterpartiet för ett drygt halvår sedan var nöjt med den budget och det program för högskolan som lades fram. Kan vi framöver i utbildningsutskottet förvänta oss motioner med liknande innehåll som de motioner som Folkpartiet m.fl. oppositionspartier har väckt? Britt-Marie Danestig talar ju om samma brister som jag.

Senast förra veckan kom uppgifter från Högskoleverket om att två tredjedelar av landets högskolor inte lyckats utbilda så många studenter som de har i uppgift att göra. Av de siffrorna kan vi dra två slutsatser.

Den första slutsatsen är att utbyggnaden av den högre utbildningen i dag sker i en takt som inte är motiverad utifrån studenternas önskemål utan enbart utifrån verklighetsfrämmande planritningar på Utbildningsdepartementet. Folkpartiet har vid upprepade tillfällen kritiserat den orimligt stora expansionen som bl.a. leder till stora kvalitetsbrister.

Den andra viktiga slutsatsen av att platserna nu inte kan fyllas är att det nuvarande systemet för fördelning av utbildningsplatser har havererat. Det leder till långa ringlande köer och, som sagt, till tomma salar på andra håll. Det leder också till att många studenter måste läsa en utbildning de har sökt i andra eller tredje hand, dessutom ofta på en ort där de inte vill läsa. Det ska vara studentens val som avgör fördelningen av studieplatser mellan högskolor och ämnen.

Det grundläggande felet består i att regeringen i sin utbildningspolitik inte har gjort upp riktigt med den gamla idén om central politisk styrning. Det är helt uppenbart att högskolan måste befrias från stora rester av planhushållningens tvångströja. Folkpartiet lanserar i stället en modern och samtidigt klassisk liberal vision om den fria akademien, i motsats till idén om utbildningsfabriken.

Den liberala kunskapssynen vänder sig både mot socialistiskt plan-
tänkande och en förenklad marknadsideologi. Kunskap och studier har ett värde i sig, som inte kan värderas på kort sikt.

Fru talman! Studenternas frihet måste ökas. Det ska inte bara ske genom en rörlig studentpeng och frihet att välja studieinriktning. Det måste handla om rätt till inflytande över den egna studiesituationen. Det ska inte bara vara självklart att genomföra kursutvärderingar. Det ska vara minst lika självklart att utvärderingarna också tas på allvar och påverkar den kommande undervisningsplaneringen.

Folkpartiet kommer den närmaste tiden att föreslå ett antal förändringar som ökar studenternas frihet och makt över sina studier. De ska få rätt att få betygsbeslut överprövade och granskade. De ska kunna få tentamina granskade av andra lärare. Varje student ska erbjudas ett studentkontrakt, där bl.a. principer för rättning, betygssättning och överklagande beskrivs. Sådana reformer ökar studentinflytandet. Kårobligatoriet, som strider mot föreningsfriheten, måste däremot avskaffas. Studentinflytandet ökar inte för att studenter tvingas vara med i en organisation där ca 20 % deltar i valen.

Fru talman! Det måste bli en renässans för den fria grundforskningen. En stark grundforskning är en förutsättning för att universitet och högskolor ska kunna fungera som samhällets självkritiska spegel. Det finns i dag oroväckande tendenser till att universitetet blir alltmer beroende av både privata och statliga projektbidrag. Vetenskapens huvuduppgift ska inte bara bestå i att ta emot beställningar från politiker och näringsliv. Därför måste den del av forskningsbidraget som går direkt till högskolor och universitet växa.

Historien visar att framgångsrik utbildning och forskning utvecklas när högskolor och universitet har en oberoende ställning. Därför måste den akademiska friheten stärkas.

Staten och riksdagen har ett avgörande ansvar för att se till att högskolorna får tillräckliga resurser för fri forskning. Det är den prioritering vi i riksdagen ska göra. Vi ska inte sitta som amatörer och ta ställning till enskilda forskningsprojekt. Därför ska politiker inte sitta i högskolestyrelserna. I stället ska studenter och forskare ha ett avgörande inflytande. Politiker ska inte heller sitta i andra organ som beslutar om forskningspengar.

I Folkpartiets olika motioner till riksdagen har vi föreslagit en kraftig ökning av de samlade forskningsresurserna och en överföring direkt till forskarna för att öka oberoendet och den fria forskningen. Vi föreslår också att doktorandereformen nu rivs upp, så att fler kan doktorera. Vi föreslår också en höjning av beloppet på prislappen för varje student, så att det så snart som möjligt blir en höjning med närmare 20 %. Då kan beloppet närma sig de idéer som fanns i Grundbulten, som Britt-Marie Danestig talade om. De förslagen kommer vi att upprepa. Olika uppgifter som strömmar in från högskolevärlden ger oss alltmer rätt.

Folkpartiet har just presenterat ett nytt utbildningspolitiskt program för högskolans framtid. Idéerna där står i skarp kontrast till synen på högskolor och universitet som utbildningsfabriker. Vi kommer i olika sammanhang att återkomma till dessa förslag.

Fru talman! Avslutningsvis nöjer jag mig med att yrka bifall till Folkpartiets reservation 1 under punkt 2 och reservation 3 under punkt 30.

Anf. 14 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Det har nu gått två och ett halvt år sedan Miljöpartiet gick in i samverkan med regeringen tillsammans med Vänsterpartiet. Vi har valt att inte väcka några motioner under den tiden utan koncentrera oss på de möjligheter som samverkan har gett.

Nu har vi ändå väckt en motion. Vi har ett behov av att ge en övergripande beskrivning av Miljöpartiets syn på utbildning och forskning. Den motsvarar i blygsammare skala det som regeringen brukar lämna i form av en utvecklingsplan för skola eller utbildning och forskning. Den är ganska omfattande. Ungefär 30 sidor handlar om högskolan. Jag tänker inte dra innehållet i den nu.

Jag vill börja med att konstatera att följande har skett under mandatperioden, när vi nu har passerat halvlek. Vi har fått en ny forskningsorganisation. Vi har fått ett forskningsråd för miljöfrågor, med en ekologisk inriktning, vilket vi från Miljöpartiet naturligtvis hälsar med glädje. Vi har fått ett markant ökat studentinflytande genom en särskild lagstiftning. Vi har fått en ny lärarutbildning. Antalet doktorandtjänster har ökat. Vi har en studiemedelsreform som innebär förbättringar när det gäller både studiemedlets storlek och återbetalning.

Vi har en lång rad mindre åtgärder som har vidtagits för att åstadkomma förbättringar av typen olycksfallsförsäkring för alla studenter, handledarutbildning för dem som handleder doktorander och en rad åtgärder för att förbättra jämställdheten. Vi har fått bort kvinnofällan som tidigare fanns vid rekrytering av forskarassistenter.

När jag tittade bakåt i motionerna från förra mandatperioden såg jag allt detta i form av önskemål från vår sida, men också naturligtvis i de andra partiernas motioner. Jag nämner det bara för att påminna om att

dessa saker i själva verket har genomförts under relativt stor enighet. Det tror jag är bra. Det är stora reformer, och det är viktigt att de kan ligga kvar framöver i tiden. Jag åtkommer till det i slutet av anförandet.

Den motion som jag har väckt inleds med att jag konstaterar att universitet och högskolor har fått inte bara fler studenter utan också ett markant breddat uppdrag. Universitet och högskolor ska svara för bildningen. Det är den viktigaste bildningskällan för svenska folket, och behovet av den bildningen ökar i och med att vi går in i kunskapssamhället.

Det krävs en högre grad av bildning inom näringsliv såväl som inom den offentliga sektorn och för att kunna delta i det demokratiska arbetet i samhället. Det krävs naturligtvis också för att med lust och glädje studera sådant man är intresserad av. Det är en del av den ökade livskvaliteten.

Dessutom svarar universitet och högskolor för yrkesutbildningarna i allt större utsträckning. Allt fler yrkesutbildningar tas in i högskolor och på universiteten. Fortbildningen kommer att växa. Där har man i stort sett bara gått ned i startgroparna. Behovet av fortbildning kommer att vara mycket stort framöver. Universitet och högskolor har ännu ganska blygsam verksamhet på området, men den kommer alltså att växa.

Forskarutbildningen är viktig. Samhället ropar efter fler forskarutbildade både på näringslivets sida och inom den offentliga sektorn. Sedan är det naturligtvis forskningen, som är en av de stora huvuduppgifterna för universitetet och en del högskolor.

I motionen tas upp olika delar av de problem man har inför framtiden. Det är oerhört viktigt att vi snabbt kan åtgärda bristerna i de studerandes situation och det faktum att vi har en social snedrekrytering. När det gäller jämställdheten mellan kvinnor och män har vi en bit kvar. Flera talare har berört de studiesociala frågorna, bl.a. Sofia Jonsson. Där återstår en del att göra. Antagningssystemet skulle förbättras, osv.

På lärarsidan har vi problem. Vi har som i grundskolan och på gymnasiet lärarbrist. Högskola och universitet har alltför få lärare som har egen forskarutbildning. Det är naturligtvis inte acceptabelt på sikt. Men det tar tid. Det kräver att vi får fler doktorandtjänster och kan öka på den utbildningen, och det är viktigt.

Vi har i motionen föreslagit att vi ska få en högskolläraryrkesutbildning. Det finns väl tecken som tyder på att det är alltför som tycker som Miljöpartiet i den frågan. Vi har drivit den i fem års tid nu. Det är dags att vi får den. Det finns en naturlig plats för den i den nya läraryrkesutbildningen. Den kan lätt byggas ut till att omfatta också högskolläraryrkesutbildningen.

Forskningen har berörts av några här. Man har sagt att forskningen har fått inskränkningar i sin frihet. Det kan jag inte alls hålla med om. I motionen påpekar vi naturligtvis att det är viktigt att forskningens frihet bibehålls. Det finns hot mot den. Men det är knappast hot som har uppstått på grund av de åtgärder som har vidtagits från regeringens sida.

Jag skulle kunna ta upp ett sådant hot som jag tycker är ett märkligt problem framöver när det gäller forskningens frihet. Det är vårt medlemskap i EU och deltagandet i EU:s forskningsprogram. Där växer hotet mot friheten. Nu har anslagen varit uppe i storleksordningen 2 miljarder.

Vi fick en rapport från utbildningsministern där han med glädje konstaterar att EU:s satsning ökar med 17 %. Hur pass glädjande är det egentligen? Det betyder att Sverige kan få lite över 2 miljarder i forsk-

ningsbidrag från EU. Då vet vi att vi har ett krav på en motfinansiering på 100 %.

Vi ska alltså själva ställa upp med drygt 2 miljarder. Då är 2 miljarder uppbundna. Dessutom får EU:s forskningspengar inte användas för administration, utan det kommer till ytterligare medel som måste skakas fram här i Sverige för forskningen. Då är vi uppe i 4 ¼ miljard utan vidare. De pengarna ska jämföras med de 1,7 miljarder som Vetenskapsrådet med de tre ämnesråden totalt disponerar per år.

Det är alltså pengar som inte alls delas ut enligt de intentioner vi har, där just forskningens frihet har satts i centrum. Forskningsråden har en majoritet av forskare som själva utan några som helst påverkningar från riksdagen fördelar medlen efter kvalitet och inriktning som de bedömer utifrån vetenskapliga grunder.

I stället får vi satsa 4 ¼ miljard på forskning där områdena prioriteras i EU, där ansökningarna bedöms nere i Bryssel, och där våra forskare eller andras forskare har ett mycket litet inflytande över medlen. Det är det största hotet mot forskningens frihet vi har för närvarande.

Vi berör också i motionen att det är angeläget att staten får tillfälle att organisera åtminstone ansökningarna till EU så att vi får dem samordnade på något sätt med det vi och svensk forskning vill se som en utveckling. Det är ett stort problem.

Vi har i motionen berört en mängd mindre frågor av lite mer speciell natur. Jag kan nämna några som kan vara av intresse. Vi har i landet ett behov av ett miljötekniskt institut. Miljöpartiet föreslår inrättandet av ett sådant som ska serva små och medelstora företag med hjälp för produktutvecklingen för att få miljöanpassade produkter. Det är naturligtvis viktigt ur miljösynpunkt. Det är också viktigt av konkurrensskäl på den internationella marknaden.

För att stärka svensk forskning när det gäller det internationella arbetet har vi föreslagit att man ska inrätta ett internationellt *science center* i Sverige. Det ska vara ett stort kraftfullt sådant som ska kunna samla frontforskare inom forskning som är under stark utveckling.

Huvuduppgiften och signum för detta centrum ska vara att forskarna diskuterar vilka effekter de nya forskningsrönen har på en utveckling, med analysen särskilt koncentrerad på frågan om hur vi får en ekologiskt och socialt långsiktigt hållbar utveckling.

Vi har i motionen också berört en annan stor del av svensk forskning som få talar om, och det är försvarsforskningen. Försvaret har sedan länge haft en mycket omfattande forskning av god kvalitet. I den takt som försvaret nu ställs om och delvis trappar ned kan den forskningsresursen föras över i civil verksamhet, dvs. inriktas mot den civila sektorn. Det är angeläget att vi tar hand om den snabbt, utvecklar den och tar vara på den på rätt sätt så att den kommer det civila samhället till godo.

En fråga som jag skulle vilja avsluta med gäller användandet av försöksdjur i forskningen. Tyvärr har antalet försöksdjur som används i forskningen ökat. Den ökningen beror till allra största delen på utvecklingen inom genteknik, där man tar fram nya musstammar med speciella genuppsättningar.

Några minskningar när det gäller de andra djurarterna har vi egentligen inte sett. Förhållandena för de djur som används i forskningen måste vara goda. Det är de långt ifrån i dag. De ska användas så lite som möj-

ligt i forskningen. Försök med djur ska ersättas med andra metoder så långt det någonsin går.

Vi föreslår bl.a. att de etiska nämnderna som har att granska och godkänna forskningsprojekt ska förstärkas så att de får en ökad kompetens när det gäller de djur som de ska yttra sig om. De ska alltså väl känna de här djurens naturliga beteenden, vilka biotoper de naturligt förekommer i och vilka krav de har på djurstallar och själva försökssituationen och vad de är speciellt känsliga för. Samma krav ska naturligtvis ställas på forskarna som använder djuren. De måste känna djuren väl och inte tro att det är någon sorts apparater som man använder.

De försöksdjursetiska nämnderna har också stora svårigheter att avgöra om de forskningsprojekt som de ska yttra sig om verkligen håller den kvalitet som man kan kräva och verkligen är så angelägna som det ofta påstås. Angelägenhetsgraden ska ställas mot graden av lidande hos djuren. Där behövs det alltså ordentliga förstärkningar, och vi har ett program för det.

Jag vill avsluta med att säga något kort om ett karaktärsdrag i vår motion såväl som i alla de andras. Vi talar egentligen rätt mycket om detaljer i ett system. Det handlar om korrigeringar och tillägg för att göra det bättre. Men det är antagligen så att vi är på väg in i en ny epok när det gäller högre utbildning och forskning. Det är alltid svårt att se när man går från en epok till en annan. Vi ser ju att förändringarna är stora. Det är kolossalt många fler som ska gå på högskolor och universitet. Uppdragen är kolossalt utvidgade.

Jag skulle vilja att vi så småningom får en diskussion om hur det här nya ska se ut. Nu nöjer jag mig med att konstatera att det är två saker som är viktiga för att vi inte ska hamna fel. Det är att vi lämnar så mycket som möjligt öppet i systemet för fri prövning av alternativ så att vi får en tillväxt i alla de högskolor och universitet som nu går i rätt riktning. Det skulle möjliggöra inträdet i en ny epok. Man måste åtminstone få chansen att pröva sig fram. Där tror jag att vi på sätt och vis är eniga.

De borgerliga partiernas företrädare här har talat om behovet av frihet men inte alls nämnt på vilket sätt det skulle kunna ske. Moderater och folkpartister har talat om att vi måste ge universitet och högskolor en frihet i form av en privatisering. Vi tror att det är precis tvärtom, nämligen att staten är den enda som långsiktigt kan garantera att friheten verkligen finns på högskolor och universitet. Vem vågar överlämna t.ex. grundforskningen till privata intressen? Jag tror att det skulle vara mycket riskfyllt på lång sikt. Där har staten ett stort ansvar. Det vill jag betona. Friheten får inte på något sätt innebära att staten sviker på den punkten.

Anf. 15 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tolkar Gunnar Goude så att han ställer sig bakom Kristdemokraternas syn på att självständighetsförklara lärosätena på det sätt som jag tidigare anförde. Det var intressant att höra hur han tänker sig de lokala möjligheterna för varje lärosäte att finna sina alternativ.

Min fråga här gäller lärarförsörjningen, som också Gunnar Goude delvis tog upp. Jag skulle vilja höra Miljöpartiets förslag till hur man ska lösa den kris som kommer att uppstå inom en tioårsperiod om man inte gör något drastiskt. Det gäller framför allt identiteten. Finns det någon skillnad på forskare och lärare i Miljöpartiets framtida högskola? Ska det

vara skillnad i deras utbildning och i deras tjänsteövningar på olika sätt? Eller är det grupper som kan sammanföras med varandra utan någon identitetsskillnad i gruppen som sådan?

Prot. 2000/01:79

14 mars

Högskolan

Anf. 16 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det här är en av de intressanta frågor där jag tror att vi inte ska göra anspråk på att ha lösningen. Vi går in i en ny epok. Vilken typ av lärare kommer den nya högskolan och det nya universitetet att behöva på sikt? Vi tänker i termer av det gamla systemet – professor, lektorer och studerande. Vi vill kanske underlätta för adjunkterna genom att göra dem till lektorer. Där tror jag att en av bristerna ligger. Vi är lite för tidigt ute för att låsa upp systemet. Vi ska nog i stället lämna öppet för en frihet att pröva med mellanformer av tjänster, t.ex. tillsvidareförordnanden i stället för fasta tjänster osv.

Jag kan mycket väl tänka mig att vi behöver mellangrupper av den typ som man har på Lantbruksuniversitetet t.ex. Man har konsulenter som är forskarutbildade och kan forskningssidan. De går ut till bönderna med information om vad som händer på forskningssidan. De har det som uppdrag. De har hela tiden kontakt med forskningen. Det är en mellanform av lärartjänster som kanske blir väldigt viktiga. De forskar kanske inte alltid själva, men de har forskarutbildning och kan den biten. Vi kommer säkert att behöva helt nya lärartjänster för yrkesutbildningarna med mellantjänster där man har andra kompetenser än det vi normalt väntar oss att lektorer och professorer ska ha.

Det blir spännande att se. Vi är öppna för en fri prövning av de här systemen. De kan få se väldigt olika ut på olika högskolor beroende på vilken inriktning man har och vilken typ av utbildningar man har.

Anf. 17 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Tack för det svaret. Då vill jag spetsa till frågan. Jag gillar svaret därför att jag tror att den här friheten, att det får växa fram på de enskilda lärosäten hur det ska se ut, är så oerhört viktig. Men i sitt anförande berörde Gunnar Goude att adjunkterna skulle ha forskarutbildning och att det var väldigt viktigt. Jag tror att det är jätteviktigt att alla ska ha möjlighet till en forskarutbildning. Men ska adjunkter utan forskarutbildning och som kanske har stort intresse för forskning inte kunna finnas kvar i den framtida högskolan?

Anf. 18 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Yvonne Andersson ställer frågan som om det var frågan om att sparka adjunkterna. Det är det inte. Jag har många gånger talat om att adjunkterna har varit en missgynnad grupp i lärarkåren. De har haft en alldeles otillbörligt stor undervisningsbörda. När lektorerna har haft 700–800 timmar har de kanske haft det dubbla. De har haft väldigt små möjligheter att själva vidareutbilda sig. Därför har vi adjunkter som saknar forskarutbildning.

Den ursprungliga tanken med adjunktstjänsterna var att de skulle vara tre- eller sexårsförordnanden som skulle innebära en förstärkning av rörligheten mellan gymnasier och universitet. Man skulle alltså vara gymnasielärare som lektor och komma in som adjunkt och arbeta några år på högskolan för att öka sin egen kompetens och kunna bidra med

erfarenheter från gymnasieskolan. Men den tanken förfelades. Det är inte alls så adjunkterna har använts. De har blivit en billig arbetskraft för att klara lärarsituationen. Adjunktstjänsterna bör tas bort på något sätt, men därmed inte sagt att adjunkterna ska bort. Den arbetsrättsliga sidan är ju en helt annan fråga.

Anf. 19 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! En hel del av det Gunnar Goude säger om universitetets och högskolors frihet stämmer med vad Folkpartiet säger. Därför kan jag inte förstå att Gunnar Goude kommer till slutsatsen att det inte också finns bekymmer när det gäller att garantera friheten.

Jag brukar säga att statens huvuduppgift när det gäller forskningen är just att garantera frihet genom att ge ordentligt med resurser för fri grundforskning. Jag tycker att det är viktigt att högskolorna inte blir något slags beställarorgan vare sig åt politiker eller näringsliv. Det är viktigt att det finns ett utrymme för fri grundforskning.

När det gäller europeisk forskningspolitik har faktiskt Folkpartiet och Miljöpartiet också en liknande inställning, trots att vi har rakt motsatt inställning i övrigt när det gäller europeiskt samarbete och EU. I bl.a. EU-nämnden fick miljöpartister och folkpartister m.fl. för några månader sedan en majoritet för en skärpning av formuleringarna till värn för fri forskning.

Vad jag inte förstår är att Gunnar Goude inte ser ett hot mot forskningens frihet i Sverige. Det är ju så uppenbart att den beställda forskningen har ökat i förhållande till den fria forskningen. Det är också helt uppenbart att vi här i riksdagen har fattat beslut om en proposition som säger att andelen forskningsmedel som går direkt till högskolorna ska minska.

Slutligen har vi också sett i den ekonomiska propositionen hur regeringen öronmärker en mycket stor del av ökningen av resurserna till Vetenskapsrådet.

Det finns alltså åtminstone tre punkter där jag tycker att Gunnar Goude med sin inställning också borde vara lite bekymrad.

Anf. 20 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Vi delar uppfattningen att man ska ha en fri grundforskning, att det är viktigt och att det ska stödjas.

Det återspeglas också i budgetarna. Det har ju faktiskt givits ett ordentligt tillskott med friska pengar till Vetenskapsrådet i samband med att man satte den nya organisationen. Det är angeläget. Man kan alltid önska att det skulle ha varit mer pengar. På sikt kommer det naturligtvis att bli så när pengapåsen i stort räcker till det. Vi ser gärna att det skulle bli mer pengar till den grundforskning som finansieras via Vetenskapsrådet.

I frågan om fördelningen mellan universitet och vetenskapsråd har vi kanske en motsatt uppfattning. Det är naturligtvis inte så att vi vill minska forskningsanslagen till universitet och högskolor. Men vi vill öka de anslag som går via Vetenskapsrådet snabbare. Det innebär nämligen en kvalitetsgaranti om det går via Vetenskapsrådet. Forskarna konkurrerar med varandra om pengarna i kvalitetshänseende.

Fakulteterna ute på universitet och högskolor har alltid varit ganska dåliga på att bedöma kvaliteten i forskningsprojektet. Det beror bl.a. på att det sitter en representant från varje ämne i fakulteten, som alltså ska bedöma andra ämnens forskning. Man kan naturligtvis ta in utlåtanden utifrån. Men jag tror att det är viktigt att högskolorna koncentrerar sig på att hålla basresurserna för forskning – tjänster, lokaler, utrustning – medan projekten, där själva utvecklingspotentialen ju ligger, styrs från Vetenskapsrådet.

Och, som sagt, EU är det största hindret för fri forskning i Sverige. Det är det ojämförligt största hindret. Man hanterar mer pengar än Vetenskapsrådet tillsammans med de två forskningsråden för tillämpad forskning.

Anf. 21 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi ser tydligen till en del olika på vad som är fri forskning i Sverige. Jag tycker att det är viktigt att t.ex. en människa som börjar doktorera hittar en idé och utvecklar den tillsammans med handledaren i stället för den omvända vägen – att institutionen hittar pengar och sedan i efterhand letar efter en doktorand som passar till pengarna. Det är den utveckling vi nu ser på våra institutioner i allt större utsträckning.

Gunnar Goude nämnde Vetenskapsrådet. Hade de pengarna varit avsedda för fri forskning hade de inte varit så öronmärkta. I stort sett hela resursökningen som kom var bunden till enskilda forskningsprojekt som det enligt min mening inte är politikernas uppgift att syssla med.

Än en gång upprepar jag att det står ordagrant i propositionen att andelen som går direkt till högskolor ska minska. Det tycker tydligen Gunnar Goude trots allt är bra, vilket inte jag tycker.

Anf. 22 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Att andelen ska minska är en fråga om proportioner. Jag säger ju att forskningsanslagen till högskolor och universitet ska öka. Det är också angeläget. Men de ska öka snabbare till Vetenskapsrådet.

Vi har ett Vetenskapsråd som totalt disponerar 1,7 miljarder. Det är inte en tillräckligt stor del som är avsatt.

Andelen ska man väl inte vara så bekymrad om. Det skulle vara av något slags avundsjukeskäl mellan de två parterna. Men det tycker jag inte att man ska gå in på.

Sedan är det lite konstigt att hävda å ena sidan att resursökningen till Vetenskapsrådet har varit så bedrövligen liten, å andra sidan att det är så mycket öronmärkning i och med att man öronmärkt just resursökningen. Det var nog ganska naturligt. I princip tycker inte jag heller att man ska öronmärka resurserna till grundforskningen. Det är viktigt, och det har man heller inte gjort. Den stora delen av pengarna som ligger på Vetenskapsrådet är ju inte öronmärkta. Däremot kan det vara naturligt att man i ett läge då man startar en ny organisation säger något om hur man förväntar sig att det ska fördelas. Det ligger nära de allmänna direktiv som Vetenskapsrådet har fått, t.ex. när det gäller tvärvetenskaplig forskning.

När det gäller doktoranderna skedde den här gången just en sådan öronmärkning av pengarna till Vetenskapsrådet. Man har sagt att Vetenskapsrådet särskilt ska stödja unga forskare och forskarutbildning. Man har alltså fått det i direktivet. Men man kan inte hävda att man absolut

inte ska ge sådana direktiv och samtidigt kräva att de ska komma till stånd. Jag tycker att det där är lite oklart. Men det gör ingenting. Vi tycks ju vara överens om både doktorandernas behov av egna resurser för forskning och om grundforskningens frihet.

Anf. 23 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Jag blev glad över ett par saker som Gunnar Goude sade.

Det ena var när han diskuterade lärarförsörjningen och påpekade hur viktigt det är att försöka hitta en strategi, ett arbetssätt, för att fler ska attraheras av att ta ett arbete som lärare på våra högskolor och universitet.

Det andra var trygghetssystemen för studenter. I dag är det ett stort problem för studenterna när de börjar på högskola eller universitet. De trygghetssystem vi har i dag grundar sig ju på den inkomstbortfallsprincip som finns och som i grund och botten är byggd för arbetsmarknaden. Det betyder att de studenter som kommer direkt från gymnasiet till högskolan och som inte har arbetat tidigare inte har grunden för t.ex. a-kassa eller olika försäkringar, föräldraförsäkring eller vad det nu kan vara, om man t.ex. blir sjukskriven. Det är en fruktansvärd situation.

Systemet är sådant att myndigheterna har olika åsikter om hur lång tid man är student och om vad man är som student. Det här vill vi ha en översyn av. Vi vill ha en utredning för att hitta en samlad bild för att underlätta för studenterna.

Tycker Goude att det är en bra inriktning att försöka hitta en samlad, förenklad bild för studenterna och för deras säkerhet?

Anf. 24 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Den fråga som Sofia Jonsson tar upp är en mycket viktig fråga. Det är alldeles korrekt att det inte är bra förhållanden för studenterna.

Svårigheterna däremot är stora. Inom Utbildningsdepartementet känner man sig naturligtvis tveksam till att ta på sig den här uppgiften. Möjligen skulle man kunna initiera detta och peka på att det behövs ett socialförsäkringssystem för studenterna.

Då är man inne på den stora frågan som handlar om hur man ska förändra trygghetssystemen i Sverige. Vi har ett socialförsäkringssystem som ur Miljöpartiets synpunkt har stora brister. Det är plottigt. Det har vuxit fram i steg vartefter den svenska välfärden har byggts ut. Och det har varit bra när det har kommit. Men i dagsläget innebär det svårigheter när vi har en helt ny situation med t.ex. våldsamt arbetslöshet. Det passar inte för vårt socialförsäkringssystem. Det spräcker a-kassan och det hindrar möjligheterna att använda studiemedlen på ett effektivt sätt. Ni har själva sett hur vi har bollat med de bitarna. För studenterna passar inte föräldraförsäkringen, sjukförsäkringen är inte konstruerad efter deras syfte och de har inte tillgång till a-kassa.

Det är många problem där. Vi skulle vilja ha en utredning när det gäller trygghetssystemet. Och Miljöpartiet har föreslagit en förenkling, så att vi får en grundtrygghet för alla som inte är så hårt knutna till lönearbetet. Det gagnar kvinnor, arbetslösa och studerande. Men jag kan alltså inte lova någon lösning på det problemet i dag men arbetar för det.

Anf. 25 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Det var ju bra att Goude vill arbeta för det. Det vore intressant om han kunde forma en diskussion kring det.

Min andra fråga är kortfattad och gäller kårobligatoriet. Goude har ju inte bara i den här debatten utan även i andra debatter diskuterat friheten och mångfalden. Det gäller inte bara studenter utan även människors och individers rättigheter att vara fria och kunna välja därefter. Sedan kan man då se i betänkandet och tidigare att Miljöpartiet inte ställer upp på studenternas friheter. Man säger i stället att kårobligatoriet ska finnas kvar. Är det verkligen Miljöpartiets och Gunnar Goudes uppfattning?

Anf. 26 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Den där frågan är lite rolig. Jag hade ödet att jungfrutala här i riksdagen med anledning av kårobligatoriet. Vi deklarerade då tydligt att det naturligtvis principiellt sett är fullständigt oacceptabelt att man har tvångsanslutning till en förening. Det är ingenting som Miljöpartiet ställer upp på.

Det här var 1994 och 1995. Då satt den nuvarande utbildningsministern, Thomas Östros, bakom mig på Uppsalabänken och hade en precis likadan motion för avskaffande av kårobligatoriet. Det gällde också principen, som var mycket vackert deklarerad i motionen. Men vi hade alltså bakom oss en mandatperiod med en borgerlig regering som hade försökt avskaffa det här snabbt men inte hade lyckats åstadkomma någon lösning på de problem som det innebär när det gäller just t.ex. den sociala tryggheten. Det är ju många sociala frågor som hanteras inom kårerna. Där finns ekonomiska intressen i form av byggnader osv. Och det är en organisation som har en viktig funktion.

Man måste naturligtvis då ta steget när man avskaffar det här på ett planerat sätt, och det har suttit två utredningar som har kommit med förslag som har förkastats därför att de skulle innebära en försämring för studenterna. Man gjorde den bedömningen att det var en risk med att avskaffa det här. Det gjordes för rätt länge sedan.

Jag har begärt att man skulle få en ny utredning. Det var för fyra år sedan. Men viljan har inte varit så stor. Det är naturligtvis inte något väldigt angeläget problem, och tidpunkten just nu är ogynnsam därför att vi har fått en förändring med ett markant ökat studentinflytande. Därför är det viktigt att de gamla kanalerna finns och att man kan utnyttja dem. Där ska alltså studenterna ha en helt annan möjlighet att påverka utformningen av kurser, innehållet osv. Så nu skulle jag nog vilja vänta av det skälet. Det är inte rätt ögonblick att göra det.

Anf. 27 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag tror att de flesta av oss är överens om att det är bra med ett ökat internationellt forsknings-samarbete. Det är bra att man i forskarvärlden ges möjligheter att utbyta erfarenheter. Det berikar forskare i olika länder att gemensamt samarbeta kring viktiga forskningsprojekt.

Det är därför intressant att nu höra Gunnar Goude ifrågasätta EU:s forskningsanslag och den utveckling vi ser här, utifrån att forskarvärlden i liten utsträckning kan påverka fördelningen av anslagen och prövningar av anslagen. Det är ju samma Gunnar Goude som samarbetar med en

regering som har ökat den politiska styrningen av resursfördelningen, av organisationsformerna och av ledningsfunktionerna beträffande högskolor, universitet och organisationsmodellerna. Så här hör vi en röst från talarstolen för Miljöpartiet, men i verkligheten sker någonting annat.

Anf. 28 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det där var ju ingen bra beskrivning av verkligheten, Tomas Högström. Det är väl så att regeringen, i samverkan med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, har ökat den politiska friheten och minskat den politiska styrningen men inte kunnat klara det fullt ut.

Jag kan ju peka på vad som har skett. Vi har alltså forskarmajoritet i Vetenskapsrådet, i styrelsen där. Forskarna har majoritet och full bestämmanderätt. Dessutom har vi ordnat så att det är forskarmajoritet även i forskningsråden för tillämpad forskning. Forskningsrådet för sociala frågor och forskningsrådet för ekologiskt inriktade frågor formas och har också en majoritet av forskare.

Däremot åker vi naturligtvis på pumpen när det gäller möjligheten att komma åt en styrning som inte är en forskarstyrning när det gäller de stora pengar som ni band upp i löntagarfondsstiftelsen, som vi då inte kan se. Det hade ju varit bättre om de hade kunnat ligga i Vetenskapsrådet, där forskarna hade haft möjligheten att hantera de pengarna. Det är mycket stora pengar. Det var moderaterna med Per Unckel som drev igenom det. Det är den stora låsningen av pengarna. Man förde undan dem från forskarsamhället.

Det som den här regeringen har gjort och som vi har varit med om att göra är alltså att öka friheten och minska den politiska styrningen. Ni gjorde tvärtom.

Och EU är alltså det största hotet. Vi är självfallet för samverkan, och den samverkan är inget problem för en grundforskare. En grundforskare som är intresserad av ett område hittar genast de andra i världen som forskar på samma område. Inte ens järnridån kunde hindra den typen av samverkan. EU:s klåfingrighet på det här området är i bästa fall bara en liten broms, men den är ett kraftigt hinder.

När det gäller näringslivet har utvärderingarna visat att pengarna dessutom används på ett dåligt sätt.

Anf. 29 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Tillskapandet av de fristående forskningsstiftelserna uppfattas i alla fall av forskningssamhället som ett lyft och innebar de facto en förstärkning till det området. I den delen har vi tydligen helt olika beskrivningar.

Vad vi nu har sett är en ökad öronmärkning som dessutom har omvittnats från andra håll. Och då hävdar Goude fortfarande att politisering har minskat. Det är de facto helt felaktiga påståenden som han kommer med.

Anf. 30 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! När det gäller att man har uppfattat det som ett lyft beror det ju på vilken valsituation man ställs inför. Då kunde man t.ex. välja att låta löntagarfondspengarna, om det nu skulle avvecklas, gå tillbaka till

löntagarna, som ägde pengarna. Det var ju ett alternativ. Ett annat alternativ var att bilda de här stiftelserna, som delar ut pengar till forskarna.

Om man frågar forskarna vilket de tycker är ett lyft, det ena eller det andra alternativet, är det lätt att få ett svar. Om man frågar forskarna i dag om de tycker att det är ett lyft kan jag garantera att de skulle svara att de inte tycker det.

Det var väl den fråga som jag skulle svara på, tror jag.

Får jag tillägga att jag yrkar bifall till reservation 4 under punkt 3.

Anf. 31 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Alltsedan medeltiden har universitetet funnits som institution och begrepp för kunskap, bildning och utveckling. Genom århundraden har denna institution behållit sin ställning som garant för att samhället skulle kunna tillföras den kunskap och den kompetens som krävs för att upprätthålla och utveckla administrationen samtidigt som kunskap och vetenskap om världen ackumuleras och förs vidare från generation till generation. Dess position har sällan ifrågasatts och dess kunskapsmonopol har varit i det närmaste totalt.

Denna obrutna styrkeposition har möjliggjorts inte genom stagnation och slutenhet utan genom förändringsberedskap inför de omställningar som samhället genomgått och de nya kunskapsområden som forskning har skapat.

Jordbrukssamhället övergick i industrisamhället. Industrisamhället övergår i kunskapssamhället. Aldrig tidigare har samhällets behov av ökade kunskaper och breddad och fördjupad kompetens varit större. Aldrig har heller universitet och högskolor haft så många som vill ta del av det kunskapsutbud som dessa lärosäten kan erbjuda. Det livslånga lärandet har blivit ett internationellt begrepp, samtidigt som den informationstekniska utvecklingen skapat nya former för kunskapsinhämtande som innebär att den enskilde studentens möjligheter till geografiskt och tidsmässigt oberoende gentemot utbildningsanordnaren kan göras i det närmaste totalt.

Hur förändras rollen för universitet och högskolor i detta samhälle? Bilden av högskolan håller på att dubbelexponeras. Vad menar jag med det? Jo, samtidigt som den traditionella bilden av högskolan ligger kvar – den bild som visar uppdraget att samla och utveckla kunskap genom forskning och förmedla den i givna former till studenter som i sin tur ska utveckla ny kunskap – tydliggörs en annan bild, bilden av högskolan som en aktör i det livslånga lärandet. En ny roll, som ingen egentligen medvetet har skrivit text till, har dykt upp i pjäsen.

Denna roll avspelas i siffror i Högskoleverkets årsrapport för universitet och högskolor 1999. Bland dessa siffror har jag plockat ut en del. T.ex. började nästan en femtedel av dagens studenter för första gången i en högskoleutbildning vid 25 års ålder eller senare. Cirka en femtedel av studenterna har gjort ett långt uppehåll i studierna. Mer än en tiondel av studenterna har redan en examen på högskolenivå men har återkommit till högskolan. Deltidsstudier håller på att bli allt vanligare. Dessa siffror tyder på att vi i dag har många studenter som redan kan sägas ingå i begreppet det livslånga lärandet. Detta mönster är vanligare bland kvinnor än bland män.

Den traditionelle studenten, som kommer direkt från gymnasieskolan och läser på heltid med inriktning mot examen, har fått studiesällskap av en ökande grupp studenter som egentligen inte ser som ett mål att avlägga examen. Snarare vill de skaffa kunskaper för en speciell kompetens som de just nu behöver i sin roll på arbetsmarknaden.

Samtidigt som studentpopulationens sammansättning förändras ökar lärosätenas utbud av nya ämnen, nya ämneskombinationer och tvärvetenskapliga utbildningar. Vi socialdemokrater tycker att det är glädjande och spännande med all den kreativitet som finns på de enskilda lärosätena, där man på senare år har skapat utbildningsalternativ där humanistiska, samhällsvetenskapliga och konstnärliga ämnen kombineras med naturvetenskapliga och tekniska ämnen för att öka helhetssynen och bredden för den enskilde studenten.

Jag vill bara nämna allt detta, som jag är övertygad om är tecken på en betydande förändringsprocess som är i full gång inom högskolan. Jag utgår ifrån att vi alla delar uppfattningen att vår uppgift som beslutsfattare är att skapa förutsättningar för lärosätena att möta de nya krav som kunskapssamhället och principen om det livslånga och livsvida lärandet ställer och kommer att ställa.

För oss socialdemokrater är en öppen högskola, som möjliggör för fler att inhämta de kunskaper som lärosätena erbjuder, en grundförutsättning. Samtidigt måste högskolan vara lyhörd för det omgivande samhällets krav och behov. Men det här är inget nytt. Lärosätena har alltid varit lyhörda inför samhällets krav och behov. Det har varit en förutsättning, som jag sade inledningsvis, för deras överlevnad.

Fru talman! Det känns bra att vi i dag tycks vara eniga om de små och medelstora högskolornas betydelse för att kunna möta den nya tiden och det nya sökandetrycket. Utan dessa lärosäten hade den makalösa expansion av högskolan som vi ser i dag varit omöjlig.

Fler platser behöver inte nödvändigtvis innebära en försämring av kvaliteten. Men sker expansionen, såsom den har gjort, i en tid av ekonomiska besparingar föreligger en risk för att undervisningsgrupper blir för stora och antalet undervisningstimmar för litet. Den resursförstärkning på 200 miljoner kronor som många talare här har nämnt och som utbildningsministern nu utlovat för att förstärka humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi kommer naturligtvis att minska risken för kvalitetsförsämring. Samtidigt är jag övertygad om att det kvalitetsutvärderingssystem som vi nu har sjösat dels kommer att vara det enskilda lärosätet till stort stöd i kvalitetsarbetet, dels kommer att ge oss beslutsfattare en god bild av situationen ute på de enskilda lärosätena.

Som jag tidigare anförde är öppenheten ett nyckelbegrepp för att högskolan ska kunna bli en aktiv part i det livslånga lärandet och behålla sin styrkeposition när det gäller att föra kunskaper vidare och ackumulera kunskap. Det krävs lyhördhet utåt för att kunna möta kunskapssamhällets krav, men även lyhördhet inåt mot den egna organisationen för att kunna göra bedömningen av vad det enskilda lärosätet har förmåga att erbjuda.

Som jag upplever det är mötesplatsen för de här kraven och denna förmåga i dag lärosätets styrelse. Genom den sammansättning som styrelsen i dag har kan lärosätet skapa det starka nätverk i det omgivande samhället som är en förutsättning för en fortsatt stark position i ett växande kunskapsutbud.

Jag tycker att Ulf Nilsson och Folkpartiet i denna fråga, som i många andra utbildningspolitiska frågor i dag, har intagit en mycket märklig position. Jag har tidigare uppfattat Folkpartiet som ett radikalt parti vad gäller utbildningsfrågor. Men det Folkpartiet framför i dag upplever jag som reaktionära strukturer för att möta nya moderna utmaningar.

Jag ska försöka göra en sammanfattning av Ulf Nilssons bild av den framtida högskolan så som Ulf Nilsson beskrev den, nämligen att lärosätena själva ska utse styrelser, men man kan plocka in några kompetenta personer utifrån som kan högskole- och forskningsfrågor. Det sägs ingenting om att man ska känna till samhället.

De här kompetenta personerna får inte vara politiker, för politiker är amatörer. Jag kan inte uttala mig om de förtroendevalda i Ulf Nilssons parti, men jag kan garantera att de företrädare för de politiska partierna som jag har mött i högskolornas styrelser definitivt inte kan karakteriseras som amatörer när det gäller frågor om högskolans nuvarande och framtida roll i kunskapssamhällets utveckling. Märker inte Ulf Nilsson att den bild av högskolan som Ulf Nilsson målar upp är ett mycket slutet system som riktar sig inåt mot sig självt och med alla medel försöker att stänga ute samhället och de förändringar som där sker?

Herr talman! Förändringsprocessen inom högskolan är i gång. Den har uppfattats av många av oss inom utbildningsutskottet, vilket jag tydligen har hört i inläggen i dag. Den har uppfattats av vår socialdemokratiska regering, det kan jag garantera. Alla de utredningar som har gjorts och som fortfarande pågår vittnar väl om att man har uppfattat att vi är mitt inne i en stor förändringsprocess som kräver beslut av oss.

En stor högskoleproposition har signalerats under hösten. Jag förväntar mig att vi här i kammaren kommer att ha ytterligare en intensiv och förhoppningsvis konstruktiv debatt före jul kring mer konkreta förslag i de här frågorna.

Med detta vill jag yrka avslag på samtliga motioner i detta betänkande.

Anf. 32 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Majléne Westerlund Panke har här framfört en hel del tankar kring universitetens och lärosätenas förändrade roll. Den är inte bara förändrad, utan som jag tolkar det finns också en hel del kvar av det arv som vi kan se i det historiska perspektivet. Den rollen är inte borta därför att lärosätena ska bli en del av det livslånga lärandet och en aktör i det sammanhanget.

Hon uttrycker också vikten av att lärosätena ges förutsättningar att vara aktörer i det livslånga lärandet och en glädje över att det är fler som studerar på deltid.

Min uppfattning är nog att den senaste tidens förändringar i mångt och mycket har försvårat för lärosätena att vara reella aktörer på den arena som det livslånga lärandet bjuder. Studenter och forskare har haft svårigheter. De har t.ex. inte samma villkor vid familjebildande och annat som andra samhällsmedborgare. Lärosätena har av olika regleringar som skett tvingats att sammanföra mycket av sin undervisning och sin utbildning i lite mer långsiktiga program än fristående kurser, vilket tidigare var rätt tydligt.

Jag skulle vilja höra om Majléne Westerlund Panke är intresserad av att driva de här frågorna så att man hittar möjligheter och kanske arenor för att diskutera hur lärosätenas intresse för och politikernas vilja att de ska delta som aktörer i det livslånga lärandet faktiskt förverkligas.

Anf. 33 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag trodde faktiskt att det jag gjorde i mitt anförande var ett försök att klarlägga lite grann hur jag ser på de här frågorna. Naturligtvis känner varje lärosäte i dag mycket väl förändringsprocessen och de nya krav som förändringsprocessen ställer på varje enskild högskola.

Jag talade lite grann om alla de nya ämnen, ämneskombinationer och tvärvetenskapliga utbildningar som enskilda lärosäten skapar och genomför. Allt detta beror ju på att man känner att det finns ett annat behov i samhället. Det är jag övertygad om, trots att flera talare här har sagt att lärosäten på något sätt är bundna i ett hårt regelsystem, att man inte kan utvecklas osv. Det förhållande jag möter när jag är ute på enskilda högskolor är tvärtom. Varje högskola har i dag nya kreativa idéer när det gäller dels innehållet i utbildningar, dels hur utbildningar ska kunna genomföras för att så många som möjligt som så önskar ska kunna få tillträde till de utbildningarna.

Det är i det här sammanhanget som vi som beslutsfattare ska komma in och skapa kanske ännu bättre förutsättningar för enskilda lärosäten att just kunna utnyttja den inneboende kreativa förmågan.

Men vi är i ett diskussionsskede och precis som jag sade i mitt anförande hoppas jag att vi ska ha en mer konkret bas att diskutera utifrån i höst när propositionen kommer.

Anf. 34 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Lärosätenas roll är långsiktigt oerhört viktiga frågor för samhället, precis som Majléne Westerlund Panke säger. Därför ser jag fram emot att vi förhoppningsvis också ska ha en diskussion i utskottet om hur man kan hitta breda politiska lösningar som leder till olika sätt och strategier för hur universitetens och högskolornas framtida roll kan se ut och hur den kan förändras på bästa möjliga sätt för oss alla. Därför är jag glad för det besked jag i den här debatten får från det parti som ingår i regeringen när det gäller utvecklingen och öppenheten, även öppenheten för att olika lärosäten ska få lösa detta på ett sätt som är bäst för dem.

Anf. 35 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag tog i mitt anförande upp att jag är oroad över lärarbristen i grundskolan och gymnasieskolan, främst i ämnena matematik, naturvetenskap och teknik. Jag är rädd för att vi lätt hamnar i en ond spiral om vi inte snabbt gör någonting åt det här problemet.

Vakanser som fylls av "obehöriga" lärare innebär förmodligen sämre kvalitet på undervisningen, ett ännu mer minskat intresse för just de ämnena hos eleverna, ännu färre sökande till NV-programmet på gymnasieskolan, vilket i sin tur innebär ännu färre presumtiva sökande till grundutbildningar på högskolan som kräver just kompetensen avslutat NV-program. I konkurrens med andra attraktiva utbildningar, t.ex. läkarutbildningen och civilingenjörsutbildningen, där det också finns stora

behov, kan det innebära ännu färre sökande till lärarutbildningarna. Det är basalt för att klara alla dessa behov att ha duktiga lärare. Har socialdemokraterna några idéer om vilka åtgärder man vill vidta för att få fler sökande till lärarutbildningarna just inom området matematik, naturvetenskap och teknik?

Prot. 2000/01:79

14 mars

Högskolan

Anf. 36 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag ser en möjlighet att öka antalet sökande till lärarutbildningar i naturvetenskapliga ämnen i den nya lärarutbildning som vi har fattat beslut om. Här finns i dag alla möjligheter till att göra samma nya ämneskombinationer som växer upp inom de olika lärosätena. Man ska inte längre behöva vara låst i antingen ett naturvetenskaplig-tekniskt fack eller i ett humanistiskt fack, utan man ska i stället kunna ha ett ben i varje läger. På det sättet ska man, tror jag, kunna överföra till den enskilde eleven på grundskola och gymnasieskola en bättre helhetsbild av världen – om jag ska uttrycka mig lite högtidligt. Det är kanske där som jag i dag ser den största möjligheten att rekrytera fler bra lärare till naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Det innebär naturligtvis att varje enskild skolenhet följer med i utvecklingen och inte låser tjänstefördelningar på ett sätt att det inte går att utnyttja den typen av ny ämneskombination.

Anf. 37 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag delar Majléne Westerlund Pankes uppfattning att den nya lärarutbildningen kan innebära många intressanta ämneskombinationer och också motverka fastläsningarna.

Men faktum kvarstår: Problemet är akut. Vi kommer inte ifrån att även med nya ämneskombinationer i lärarutbildningen kommer det att finnas någon typ av behörighetskrav i botten för att läsa matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Skulle Majléne Westerlund Panke och socialdemokraterna kunna tänka sig att under en period, för att komma över det svåra läget nu, låta studerande på lärarutbildningen inom detta ämnesområde läsa med ett förhöjt bidrag i studiemedlen?

Anf. 38 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Av begripliga skäl kan jag inte ge ett tydligt svar på en sådan konkret fråga som har ekonomiska konsekvenser. Jag utgår från att om detta är en viktig princip för Vänsterpartiet, kommer Vänsterpartiet att lyfta fram den principen i de budgetdebatter som man för med den socialdemokratiska regeringen. Det är väl snarare där diskussionen i dagsläget hör hemma än kanske diskussionen i kammaren och att göra utfästelser i kammaren. Det tror jag inte är realistiskt.

Anf. 39 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Majléne Westerlund Panke var inne på en del intressanta saker. Det gällde bl.a. det livslånga lärandet, och det är något vi behöver diskutera mer. Det gäller bl.a. hur lärosätena ska utvecklas för att ge bra förutsättningar för de framtida behoven i utbildningen.

Men jag tyckte att det var en sak som saknades i Majléne Westerlund Pankes anförande, nämligen studenternas roll. Högskolan och lärosätena är till för studenterna och deras kunskapsutveckling, inte tvärtom. Här måste vi se till att ge förutsättningar för dem som ska ha möjlighet att ta till sig kunskapen.

Det finns ett par saker som jag funderar kring. Jag tycker att det är viktigt att vi stärker distansutbildningen mer än vad som har skett i dag. Det har Centerpartiet yrkat på tidigare. Regeringen har varit relativt återhållsam och sagt att det kan ske på de ställen utbildningen fungerar men att inget ytterligare ska satsas. Det ska finnas möjlighet att studera över hela landet.

En annan sak är trygghetssystemen. Det har jag i dag diskuterat med bl.a. Gunnar Goude. Där finns det stora hål för många studenter. Det är en väldig osäkerhet för dem hur de ska klara sig.

Ska det finnas en möjlighet för invandrare som kommer till Sverige med en bra högskoleutbildning att komplettera sin utbildning, att lära sig det svenska språket och eventuellt fackspråk inom det område de har utbildning?

Anf. 40 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag ska börja med distansutbildningen.

Distansutbildningen är kanske det mest spännande, nya inslaget i möjligheten att inhämta kunskap. Vi har länge diskuterat distansutbildningen bara med geografiska förtecken. Vi har talat om att vi ska underlätta för människor i glesbygd att studera vid universitet och högskolor. Men när man ser på de människor som faktiskt befinner sig i systemet för distansutbildning, kommer man snabbt underfund med att det kanske är lika mycket den tidsmässiga aspekten som är väsentlig för att i stället för att förflytta sig till campus välja att studera på distans, dvs. människan vill disponera sin tid. Studenten vill ha kvar sitt arbete samtidigt som denne studerar.

Vid en enkät bland de distansstuderande har det visat sig dels att de ofta bor inom tätort och i storstadsregion, dels att tiden för studier påbörjas ca 23.00 på kvällen. Då är det ofta kvinnor som anger att när arbetet är slut, de delar som rör familjeansvaret är avklarade, sätter de sig några timmar med distansutbildningen. Även vi får börja tänka i de banorna, dvs. att det inte enbart är geografin utan tiden som bestämmer distansutbildningen. Då blir distansutbildningen definitivt en viktig del i principen det livslånga och livsvida lärandet.

Anf. 41 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Nu hann Majléne Westerlund Panke inte svara på mina andra frågor.

Det Majléne Westerlund Panke säger om distansutbildningen är helt rätt, dvs. att den handlar om fler saker. Det gäller tiden och tillgången. Det är precis det vi har formulerat i vår motion. Det är därför vi vill satsa mer resurser kring distansutbildningen och helheten, för att utveckla tekniska hjälpmedel och se till att folk har råd att köpa in dem – oavsett om det gäller kommunen eller som privatpersoner.

Jag vill en gång till höra någonting om frågan om invandrare som kommer till Sverige och som har en högskoleutbildning eller en bra ef-

tergymnasial utbildning och deras möjligheter att läsa och komplettera, både språkmässigt och ämnesmässigt.

Sedan var det arbetslivscentrum. Tycker Majléne Westerlund Panke att det är en intressant fråga? Skulle det vara någonting som socialdemokraterna kunde ta med sig till sina vänner i regeringen och diskutera? Det handlar om att vara en extraresurs för studenter och lärosäten i fråga om kunskapsinhämtande och koppling till näringslivet och samhället runtomkring.

Anf. 42 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Då ska jag snabbt börja med arbetslivscentrum. Arbetslivscentrum, regionala utvecklingscentrum och lärcentrum – man kan kalla det vad man vill – växer upp som svampar ur jorden i stort sett över hela Sverige i dag. Det gör de genom regionalpolitiskt aktiva politiker, näringsidkare och skolfolk. Det är jätteviktiga delar i det framtida utbildningssamhället, om vi nu ska koppla det t.ex. till distansutbildning. De drivs ofta av eldsjälur, skapar liv i små bygder som tidigare har känt en viss desperation och hopplöshet. Därför är det en väldigt positiv del av utvecklingen av Sverige som vi ser nu. Att vi ska gå in och statligt reglera och styra det här har jag lite svårt att se när det växer så det knakar av sig självt ute i bygderna.

När det gäller invandrare är det väl ingen som har en motsatt åsikt när det gäller att man ska ta till vara invandrades kunskap som de har med sig när de kommer hit. Det är jätteviktigt att vi vidareutvecklar validitetssystemet. Validitetssystemet i sig kommer att bli en viktig del i det livslånga, livsvida lärandet. Men jag tror att vi inte bara ska koncentrera oss på de vuxna invandrare som kommer färdigutbildade hit till Sverige. Vi har ett annat, kan man säga, enormt moraliskt ansvar för de invandringdomar som är andra generationens invandrare, att se till att de får tillgång till en utbildning i grundskola, gymnasium och högskola för att få likvärdiga livsbetingelser som de svenska ungdomar med svenska föräldrar och farföräldrar som finns i landet. Det är nog så viktigt, tycker jag.

Anf. 43 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Majléne Westerlund Panke gjorde en historisk beskrivning av universitetens viktiga roll sedan medeltiden som vi kan instämma i. Men om man kompletterar det och ställer sig frågan var och i vilka kulturer universiteten har varit mest framgångsrika när det gäller forskning, fritt tänkande och högre utbildning finns det en gemensam nämnare. Det är miljöer där den politiska styrningen och den religiösa styrningen över utbildningen har varit minimal. Det är rätt intressant. Vi ser även i dag att de länder som har spetsforskning, högt kvalificerad utbildning, har liten politisk styrning över universiteten och högskolorna.

Det är där min formulering, som Majléne Westerlund Panke citerade, om amatörer kommer in. Om Majléne Westerlund Panke föredrar ordet lekmän kan jag använda det, men det är min bestämda uppfattning att politiker är lekmän och inte ska sitta och fatta beslut i enskilda forskningsfrågor och fackfrågor inom andra områden. Politikernas uppgifter är att slå fast principer, fördela resurser i stort, göra utvärderingar och uppföljningar osv. Det är politikernas uppgift.

Nu har ett antal förändringar tvingats fram. Vi har sett att utbildningsministern lovar ytterligare 200 miljoner. Vi har sett att man på universiteten har fått tillstånd att inrätta andra platser om platser står tomma. Det är förändringar som har tvingats fram på grund av att Socialdemokraternas centrala planering har misslyckats.

Min fråga är då: Vill Socialdemokraterna gå vidare nu och planera på det sättet att studenterna i större utsträckning får välja vad de ska läsa när nu den centrala planeringen har misslyckats som den har gjort?

Anf. 44 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Den akademiska friheten är unik, har jag hört Ulf Nilsson säga i något annat sammanhang. Jag skulle snarare vilja säga att den akademiska friheten en gång i tiden var unik, när akademien kanske var den enda institution i ett i övrigt oerhört regelstyrt samhälle som hade denna friheten att tänka och dra slutsatser. Friheten begränsades då och då ganska rejält och brutalt. Jag tänker på tiden med paradigmskiftet när det gällde universum, och hur universum såg ut när den akademiska friheten och tankefriheten kolliderade med den katolska kyrkans oerhört strikta regelsystem när det gällde tänkandet. Det gick inte speciellt bra för forskare då.

Vi har haft andra tider då det har funnits politiska enpartisystem, där partiideologin har varit övergripande allt tänkande och där den akademiska friheten på något sätt, precis som Gunnar Goude lyfte fram, har lyckats hålla sin position dold någonstans. Då slöt man sig i akademierna.

Men att i ett demokratiskt samhälle, Ulf Nilsson, som vi befinner oss i, måla upp myten av att den akademiska friheten på något sätt skulle ha samma roll som den en gång har haft stämmer inte. Hela samhället är fritt i dag. Vi har hela den mediala världen, där man kan tänka fritt och säga vad man vill. Vi måste se lärosätets roll i det nya samhället och inte måla upp en mytbild av ett samhälle som fortfarande förföljer forskare för deras idéers och tänkandes skull.

Anf. 45 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Den här konflikten med kyrkan om världsbilden är ett väldigt bra exempel på hur vetenskaplig utveckling kan hindras, om t.ex. kyrkan har för stor makt över den vetenskapliga utvecklingen.

Jag vill nu inte på något sätt antyda – det hoppas jag att Majléne Westerland Panke förstår – att Socialdemokraterna skulle vilja införa något slags inkquisition i Sverige. Men jag tycker att det är viktigt att universitet och högskolor får fortsätta att vara en självkritisk spegel i samhället. Jag tycker att det är viktigt att politiker inte fattar beslut om enskilda forskningsobjekt och forskningsprioriteringar, utan att det är ramarna politikerna ska bestämma om – annars blir det helt enkelt sämre beslut och den vetenskapliga halten riskerar att uttunnas.

Min fråga, som jag ställde första gången, var: Kommer Socialdemokraterna nu att gå vidare och försöka hitta mjukare vägar att fördela studieplatser på, när vi nu på grund av att sökandetrycket inte motsvarar det som regeringen har planerat för redan har sett att det tvingas fram en fördelning av platser? Är Socialdemokraterna beredda att diskutera en

Anf. 46 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag skulle inte vilja beskriva systemet när det gäller fördelning av studieplatser som ett stelt system. Det är klart att det har sina svagheter. Det gäller att vara lyhörd och lyssnande, och man kan som politiker inte undgå att vara lyssnande och inte undgå att höra vilka åsikter som förs fram.

Det är inte så väldigt många år sedan som Folkpartiet och alla övriga partier tillsammans med Socialdemokraterna var överens om att det behövdes en större satsning på naturvetenskapliga-tekniska ämnen. Så kom det fler platser till naturvetenskap och teknik. I dag visar det sig att man inte kan fylla alla dessa platser på alla håll, och då får man i stället möjlighet att omforma dem till humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningsplatser. I dag svänger pendeln, och fler och fler inlägg kommer om att det är viktigt att stärka humaniora och samhällskunskap.

Då är det ganska skönt att det styrsystem som finns verkligen finns, och att det finns möjligheter att se till att kanske andra sektorer som behöver det får en större tillförsel av ekonomiska resurser.

Nu är vi väl inne i den här pendelsvängningen. Det upplever jag mycket tydligt när det gäller satsningen på humaniora och samhällsvetenskap.

Vi är ganska eniga, har jag förstått i dag, om att de 200 miljoner kronor som nu kommer som resurstillskott är efterlängtade. Forskningssatsningarna på dessa områden, som har gjorts de senaste åren, har också varit efterlängtade. Men det kan faktiskt innebära att vi hamnar i samma situation, fast tvärtom, dvs. att vi inte kan fylla alla platser inom humaniora och samhällsvetenskap.

Jag tror i alla fall att det är bra att vi har möjligheten att styra.

Anf. 47 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det finns behov av att få i gång en förändringsprocess när det gäller utvecklingen inom högskole- och universitetsområdet. Jag kan hålla med Majléne Westerlund Panke om att vår uppgift är att skapa förutsättningar för lärosätena att möta utvecklingen.

Jag har ett konstaterande utifrån den debatt och den redovisning som vi har fått från den socialdemokratiska representanten. Vi kan lätt konstatera att det inte görs tillräckligt och att man inte tar vara på de goda exempel som ändå finns i dag på alla de lärosäten vi har.

Jönköpings högskola och Chalmers är två goda exempel på fristående högskolor.

I våra yrkanden framgår att vi vill – vi lägger fram förslag om det – inrätta fler fristående högskolor. Majoriteten, förmodligen på inrådan av regeringen, säger nej till den utvecklingen med hänvisning till att det är bra nog ändå. Men om vi nu har goda resultat som talar för sig, låt oss då ta vara på dem. Ser vi dessutom i redovisningar beträffande den kommunala skolan att friskolor, fristående skolor och alternativa driftsformer, bl.a., har inneburit en positiv utveckling även för den offentliga skolan kan vi dra en parallell till högskolor och universitet.

Det är det vi ska ta vara på, och det är den utvecklingen som vi borde eftersträva om vi menar allvar med att vi ska skapa goda förutsättningar för lärosätena.

Anf. 48 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Här har vi kanske ytterligare en mytbild som vi måste diskutera på djupet – de fristående högskolorna. De kom till med hjälp av löntagarfondsmedel och fick ett rejält kapital med sig i botten. Men är dessa lärosäten fristående? Då är frågan vad de i så fall är fristående ifrån.

Mig veterligt ingår de i det statliga bidragssystemet både när det gäller grundutbildning och när det gäller forskning. De har ungefär samma styrsystem som de statliga högskolorna. Så att de är fristående är väl en sanning med modifikation, Tomas Högström.

När det sedan gäller förutsättningarna försökte jag tidigare i mitt inledningsanförande att ge en bild av vad jag möter när jag är ute på lärosäten i dag, nämligen en otrolig kreativitet när det gäller att starta nya utbildningar som är lyhörda för arbetsmarknadens behov. Där har jag faktiskt inte upplevt att det finns någon skillnad mellan Chalmers tekniska högskola och Jönköpings stiftelsehögskola och alla övriga högskolor i landet. De är i det fallet innehållsmässigt i dag mycket lika. Visste inte jag att den ena var en stiftelsehögskola och att den andra inte var det skulle jag inte kunna se någon skillnad.

Anf. 49 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Vi känner till att regeringen har varit inne och petat i regelverket beträffande stiftelsehögskolorna utifrån en uppfattning om att den politiska styrningen ska säkras.

Vi lägger fram förslag om att fler ska få en möjlighet att i stiftelseform bedriva verksamhet, och det borde egentligen Majléne Westerlund Panke bejaka med tanke på hennes påstående att vi måste ha en mer konkret bas att diskutera utifrån. Vi har en konkret bas att diskutera utifrån t.ex. när det gäller Högskolan i Jönköping och Chalmers, såsom varande goda exempel. Vi ska ta vara på de goda exemplen.

Det är ju den utvecklingen som vi måste sträva efter för att kunna få i gång den förändringsprocess som vi såväl behöver för att skapa förutsättningar att möta den utveckling vi står inför.

Det är ingen nidbild som jag målar upp vad gäller de fristående högskolorna. Jag tycker att de är goda exempel på lyckade satsningar. De är lyckade konkreta exempel. Det är ju de som ska vara normbildande i större utsträckning än vad de i dag är.

Anf. 50 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE replik:

Herr talman! Det var ju just detta jag försökte framföra. Jag ser inte någon större skillnad på kreativitet och nyskapande mellan Blekinge tekniska högskola, Högskolan i Halmstad, Chalmers tekniska högskola, Karlstads universitet, Mälardalens högskola och Jönköpings stiftelsehögskola. Det finns samma kreativitet, nytänkande och nyskapande för att möta de nya kraven.

Jag hoppas verkligen inte att det är fristående högskolor med ett regelsystem som liknar de fristående skolornas Tomas Högström är ute

efter. Vi har tidigare i dag diskuterat kvaliteten i lärarbehörighet, osv. Vad jag vet finns det i dag egentligen ingen regel som säger att man måste ha behöriga lärare i friskolan. Jag hoppas verkligen inte att det är samma brist på regelsystem som Tomas Högström efterfrågar när det gäller fristående högskolor.

Jag anser i dag att de statliga högskolorna är minst lika nyskapande och kreativa som stiftelsehögskolorna. Där finns ingen skillnad, om vi nu ska utgå ifrån goda exempel.

Anf. 51 GUNNAR AXÉN (m):

Herr talman! Den akademiska friheten är viktig. Minst lika viktig är individens frihet. Vi hörde nyss socialdemokraternas representant i denna debatt, Majléne Westerlund Panke, stå och tala om att vi lever i ett fritt samhälle. Det är en lögn.

Tvånget att tillhöra en studentkår, det s.k. kårobligatoriet, är en betydande kränkning av de mänskliga fri- och rättigheterna. Ingen ska mot sin vilja tvingas att vara medlem i en förening.

Detta fastslås i vår grundlag. I regeringsformens 2 kap. 2 § står att läsa detta: "Varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot tvång att giva till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Han är därjämte gentemot det allmänna skyddad mot tvång att delta i sammankomst för opinionsbildning eller i demonstration eller annan meningsyttring eller att tillhöra politisk sammanslutning, trossamfund eller annan sammanslutning för åskådning som avses i första meningen."

Det ska således stå fritt för varje medborgare att själv välja om han eller hon vill tillhöra en viss förening. Det är beklämmande att tvingas till högläsning av vår grundlag här i kammaren, men det känns nödvändigt efter att ha hört Vänsterpartiets representant i denna debatt, Britt-Marie Danestig, motivera tvångsanslutningen till studentkårer med dessa ord: Ibland får man rucka lite på principerna.

Det vore intressant, men sannolikt skrämmande, att få höra vilka fler principer om mänskliga fri- och rättigheter som Vänsterpartiet vill rucka lite på.

Föreningsfriheten fastslås för övrigt även i artikel 11 i Europakonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Det borde räcka som argument för att riksdagen å det snaraste skulle besluta om att avskaffa kårobligatoriet och bifalla de motioner som har väckts av samtliga borgerliga partier i frågan.

Jag förstår att Vänsterpartiet med sin bakgrund inte har något emot att man kränker mänskliga fri- och rättigheter. Det är också lätt att inse att socialdemokraterna, som under många år erhöll sina medlemmar genom att tvångsmässigt kollektivansluta fackföreningsmedlemmar till sitt parti, inte heller har någon förståelse för vad föreningsfriheten i praktiken bör innebära.

Det är däremot högst uppseendeväckande att ett parti som Miljöpartiet inte har förmågan att markera ett avståndstagande från politiskt förmynderi till förmån för människors rätt att själva välja vilka organisationer de ska vara medlemmar i.

Jag vill vädja till Miljöpartiet att tänka om i den här frågan. Ställ er på individens sida mot politiskt förmynderi! Visa att ni står på medborgar-

nas sida mot de politiker som vill bestämma över huvudet på människor! Ställ upp på att avskaffa kårobligatoriet! Visa att ni slår vakt om de mänskliga fri- och rättigheterna och visa att även ni vill myndigförklara medborgarna!

Anf. 52 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Herr talman! När man lyssnar på Gunnar Axén kan man tro att man lever i någon form av diktatur. Nu är ju så inte fallet.

Jag kan ha principiella synpunkter på kårobligatoriet och tycka att det inte är bra. Men som politiker försöker jag att vara pragmatisk. Det är inte lätt som en plätt att avskaffa kårobligatoriet, vilket även Gunnar Axéns eget parti nogsamt fick göra erfarenheten av 1991–1994, då man hade möjlighet att avskaffa det. Men det visade sig vara praktiskt mycket svårt att hitta ett system som skulle kunna ersätta kårobligatoriet.

Principiellt kan man säga att det inte ska finnas ett obligatorium, men rent praktiskt har man ännu inte hittat ett system som kan ersätta dagens kårobligatorium. Som jag sade är det en erfarenhet som inte bara socialdemokraterna har gjort, utan Gunnar Axén kan gå till sina egna i Moderata samlingspartiet och höra om deras erfarenheter av problematiken kring ett avskaffande av kårobligatoriet.

Anf. 53 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! När principer om mänskliga fri- och rättigheter får ge vika med hänvisning till praktiska argument, då är det fara å färde. Så lätt ska man inte kunna kränka grundläggande fri- och rättigheter.

Det finns vissa praktiska verksamheter som studentkåren arrangerar i dag, och det finns förslag om hur man ska kunna lösa detta av universitet utan en tvångsanslutning till studentkårerna, det vet Majléne Westerlund Panke. Under den borgerliga regeringstiden togs det fram en utredning som visade på hur det här praktiskt skulle kunna lösas. Så det finns inte heller några som helst praktiska argument emot ett avskaffande av kårobligatoriet.

Och framför allt: Att kränka mänskliga fri- och rättigheter med hänvisning till pragmatism och praktiska argument håller inte i längden.

Anf. 54 MALÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Under alla de år som jag har suttit i utbildningsutskottet och vid alla de samtal som jag har haft med svenska studenter har jag inte mött någon som har ansett sig vara kränkt i sina mänskliga rättigheter på grund av att de är med i en svensk studentkår.

Sedan har det gjorts utredningar – jag vet det och jag har läst dem – men det visade sig vara väldigt svårt att genomföra ett avskaffande i praktiken. Jag vill hänvisa Gunnar Axén till den tidigare utbildningsministern Per Unckel som kan ge information om de svårigheter och de problem som det faktiskt finns med att fasa ut kårobligatoriet. Denna information bör Gunnar Axén inhämta innan han i kammaren pådyvlar andra partier ganska allvarliga demokratiska brister.

Anf. 55 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Ja, det är ganska allvarliga demokratiska brister när man så enkelt och lättvindigt bryter mot både grundlagen och Europakonventionen om de mänskliga fri- och rättigheterna.

Majléne Westerlund Panke säger att hon aldrig har träffat på någon student som anser sig vara kränkt på grund av tvångsanslutningen till studentkårerna. Då tror jag att Majléne Westerlund Panke har träffat väldigt få studenter.

För min del kan jag i egenskap av riksdagsledamot inte ta ett steg på ett svenskt universitet eller en svensk högskola utan att träffa på studenter som ifrågasätter och protesterar emot den tvångsmässiga anslutningen till studentkåren.

Jag undrar om Majléne Westerlund Panke tror att det skulle vara så svårt att anordna studentpubar, festaftnar, kulturella tillställningar och andra upptåg utan den tvångsmässiga anslutningen till studentkåren. De få saker som kan anses vara studiesociala och som man kan behöva ha ett gemensamt ansvar för på universiteten kan mycket väl lösas av universitetet och högskolorna på annat sätt än via studentkårerna. Studentkårerna kan säkerligen locka till sig studenter till sina sociala, kulturella och festliga aktiviteter utan ett tvång på medlemskap.

Anf. 56 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Gunnar Axéns tonläge är osedvanligt högt, måste jag säga. Det kan ju bero på att argumentationen är svag.

Jag vet inte om Gunnar Axén befann sig här i plenisalen när jag svarade på liknande frågor från Ulf Nilsson. Vänsterpartiets utbildningspolitiska program innehåller ett principiellt avståndstagande från den kollektiva anslutningen till kårerna. Vi är också emot kollektivanslutning till andra föreningar eller organisationer, och det har vi varit sedan lång tid tillbaka.

Att vi nu inte är beredda att avskaffa kårobligatoriet är enbart av skäl som hör ihop med omtanken om våra studenter. Vi vill inte försämra studenternas studiesociala situation innan det finns garantier för att det kommer att lösas och fungera på något annat sätt.

Anf. 57 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Om Britt-Marie Danestig hänvisar till Vänsterpartiets principiella program där det står att man inte ska tvingas att vara ansluten till en viss förening, måste jag ställa frågan varför ni inte vill bifalla de motioner som föreslår ett avskaffande av kårobligatoriet. Jag måste också ställa frågan till Britt-Marie Danestig om vad Vänsterpartiet avser göra för att tvångsanslutningen till studentkåren ska upphöra.

Anf. 58 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag riskerar att upprepa vad jag tidigare har sagt, men jag trodde att jag svarade på den frågan genom att säga att orsaken är att vi hyser stor omtanke om studenternas bästa och deras studiesociala situation, särskilt nu med tanke på att det är så många nya grupper som vill läsa vidare på universitet och som inte har den bakgrunden att de är medvetna om vad det innebär att möta den akademiska världen. Det är invandrare, det är studenter med en helt annan socioekonomisk bakgrund

och det är också studenter som har kommit upp något i åren. Det är alltså det avgörande.

Vi kommer naturligtvis att fortsätta att behålla vår principiella åsikt om det inte finns finansiella möjligheter eller något annat sätt att lösa detta. Men ingen har ju ännu i dag lyckats föreslå hur problemet ska lösas. Så länge man inte har gjort det behåller vi vår åsikt. Vi ställer inte upp på att avskaffa kårobligatoriet förrän vi får garantier för att studenternas studiesociala situation behålls oförändrad eller snarare förbättras än försämras.

Anf. 59 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Jag kan inte annat än beklaga den människosyn som Britt-Marie Danestig ger uttryck för. Britt-Marie Danestig säger att studentkåren fyller en så otroligt viktig studiesocial funktion att vi inte kan vara utan dem och att studenterna inte har förmågan att förstå vilken betydelse studentkåren har. Studenterna behöver ha hjälp av studentkåren. Studenterna behöver ha den studiesociala hjälp som studentkåren ger. Men de har inte förstånd och förmåga att själva välja att bli medlemmar i studentkåren. I stället ska de tvångsanslutas. Det är att säga att studenterna inte förstår sitt eget bästa.

Jag beklagar att Britt-Marie Danestig ger uttryck för denna människosyn, men jag är inte förvånad. Det är en traditionell vänsterpartistisk syn på människan, uppifrån och ned. Politikerna ska lägga till rätta. Människorna förmår inte att forma sina egna liv.

Anf. 60 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! För Miljöpartiets del är det lätt att bemöta kritiken. Det är alltså inte så att vi ansluter oss till den här principen. Däremot har Miljöpartiet i partimotioner tagit avstånd från kårobligatoriet och tycker att det ska avskaffas.

Vi har haft många debatter här i kammaren med partier som inte som partier har tagit en tydlig ställning. Det gäller t.ex. Socialdemokraterna som vi nu samverkar med. Där finns alltså inte det här kravet.

Thomas Östros, nuvarande utbildningsministern, hade en enskild motion där han hävdade just de principer som Gunnar Axén hävdar. Principerna är vi tydligen överens om.

Det gäller att få möjligheten att genomföra det här på ett sätt som inte skadar mer än det gör nytta. Då är det inte fråga om något falskspel, att man vill dölja att man egentligen vill behålla principen och försöker slingra sig för att få bort den. Det är inte alls fråga om det, utan det handlar om att inte försätta studenterna i en sämre situation.

Det är riktigt, som Gunnar Axén säger, att man under den borgerliga tiden, alltså när det var borgerlig majoritet här riksdagen, gjorde utredningar. Men majoriteten i riksdagen förkastade ju dem. Glöm inte bort det! De hade alltså inte bärkraft, utan man tyckte att det här borde lösas på ett bättre sätt, och det är väl det som det lite grann handlar om.

Om Miljöpartiet hade majoritet i riksdagen och regeringsmakten, kan jag försäkra att vi skulle lägga ned ett lite större arbete på att försöka ta fram ett sådant förslag. Jag är inte säker på att vi skulle göra det just för ögonblicket, därför att vi har nu fått igenom en lagstiftning för ökad studentaktivitet. I det arbetet kan de kanaler som finns av gammal tradit-

ion vara bra att ha, så det skulle kanske förstöra ännu mer att ta bort dem just i dagsläget.

Men, som sagt var, har Gunnar Axén ett bra förslag i de här motionerna på hur det skulle gå till, skulle vi kunna fundera på det. Men det finns ju inte i motionerna, och då är det riskfyllt att gå med på det.

Anf. 61 GUNNAR AXÉN (m):

Herr talman! Gunnar Goude med den bakgrund i den akademiska miljön som han har borde kunna tilltro studenterna förmågan att själva välja om de vill och inse om de behöver vara medlemmar i en studentkår eller inte.

Det är ju bra att Miljöpartiet principiellt sett är emot tvångsanslutning till studentkårer. Vi skulle ha en majoritet här i riksdagen för att avskaffa tvångsanslutningen om Miljöpartiet förenade sig med de borgerliga partierna. Men det vill inte Miljöpartiet, därför att samverkan med regeringen är viktigare än principer och ideal. Eftersom man samverkar med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, vill man tydligen inte på den här punkten slåss för det man säger sig stå för. Det är beklagligt.

Gunnar Goude säger att om Miljöpartiet hade egen majoritet i riksdagen, då skulle vi få se ett förslag om avskaffande av kårobligatoriet. Men varför inte, Gunnar Goude, i parlamentarismens namn förena sig med de fyra borgerliga partierna och ta fram ett förslag om hur kårobligatoriet kan avskaffas? Varför inte tillsammans med de fyra borgerliga partierna rösta för den reservation som vill ge regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett förslag om ett avskaffande av kårobligatoriet?

Anf. 62 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag tror att det finns risk för att det blir lite överdrifter här. Den principiella frågan är naturligtvis viktig. Den skulle vara ännu viktigare om det vore så att personer drabbades eller råkade illa ut på grund av den här principen. Nu är det i stället en princip som har en historisk förankring bakåt i tiden. Den ska naturligtvis bort. Det är vi överens om. Och det tror jag att alla tycker egentligen. Men det ska ske under former som är rimliga med hänsyn till de förändringar som nu sker ute på universitet och högskolor, så att man inte gör ett missgrepp och försämrar situationen för studenterna.

Jag tycker kanske att det är på gränsen till oanständigt att försöka påskina att vi därmed skulle dölja någonting och att vi egentligen inte står bakom principen. Principen har i dagsläget inte alls några negativa effekter av den arten. Det är bra att studenter reagerar mot att vi har ett kårobligatorium. Det är väl också bra att vi i kammaren får diskutera det. Men det finns alltså inget förslag i motionerna som visar på att det går att genomföra ett avskaffande av kårobligatoriet utan att det blir försämringar. Det är klart att detta är ett skäl till att man är lite försiktig.

Jag tänker inte göra någon röstdeklaration i frågan i dagsläget, men vår inställning är klar. Jag tycker att argumentationen är något överdriven från Gunnar Axéns sida.

Det finns ju andra tillfällen att ta upp frågor. T.ex. hade det varit intressant att höra Gunnar Axén delta i den debatt som vi hade för bara drygt en vecka sedan här i kammaren om den lag som vi i Sverige har som gör att man kan födas till ett ämbete, alltså att man kan ärva det. Det

är så monarkin i det här landet fungerar. Det låter i mina öron som en lite allvarligare principfråga. Är Gunnar Axén lika stådfast på den punkten? Har han partiet med sig? Jag tycker nog att man ska vara lite nyanserad i debatten i en sådan här fråga.

Anf. 63 GUNNAR AXÉN (m):

Herr talman! Det är beklämmande att Gunnar Goude inte har några argument att återkomma med i den här frågan, utan att han i stället tvingas att ta upp andra frågor som inte den här debatten rör.

Jag noterar bara att Gunnar Goude inte tilltror studenterna förmågan att själva inse det eventuella värdet av att vara med i en studentkår. Gunnar Goude anser att studentkårernas arrangerande av pubaftnar, fester och kulturella aktiviteter är så viktiga för studenternas situation att studenterna måste tvingas att vara med i den förening som arrangerar aktiviteterna.

Gunnar Goude tror inte att studenterna själva skulle kunna inse värdet av det som studentkårerna ägnar sig åt. Det är beklagligt, men det är bara att konstatera att Miljöpartiet hellre ser till regeringssamverkan med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet än till studenternas rätt att själva få välja vilken organisation de ska vara med i eller inte vara med i.

Jag hoppas att ledamöterna i Miljöpartiet nästa år, för jag antar att den här frågan kommer upp för debatt och beslut återigen, kan stå rakryggade och säga att vi slår vakt om de mänskliga fri- och rättigheterna, vi slår vakt om studenternas rätt att själva välja om de ska vara med eller inte vara med i studentkårerna. Jag ser fram emot det beskedet från Miljöpartiet om ett år.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 9 §.)

*Sjöfartsinspektionens
tillsyn*

4 § Sjöfartsinspektionens tillsyn

Föredrogs

trafikutskottets betänkande 2000/01:TU8

Sjöfartsinspektionens tillsyn (förs. 2000/01:RR8)

Anf. 64 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Det brukar inte vara vanligt att man begär ordet när ett betänkande är enhälligt, men jag vill i detta fall ändå göra så. Revisorerna har i sin granskning av Sjöfartsinspektionen gjort många värdefulla iakttagelser, och de senaste årens pressdebatt har kraftigt förstärkt den kritik som revisorerna har framfört mot Sjöfartsverkets och inspektionens verksamhet.

Ledande företrädare för Sjöfartsverket har under den senaste tiden gjort uttalanden som indikerar att man inte helt har förstått innebörden i trafikutskottets beslut och att man inte heller har tagit revisorernas kritik till sig på det sätt som man borde ha gjort. Det räcker inte att bara rita en ny ruta i organisations-schemat och sedan fortsätta som tidigare. Det

krävs en väsentlig förändring av själva säkerhetskulturen inom inspektionen.

Inom sjöfarten har det länge funnits en fixartradition. Den har en historisk bakgrund. Man har varit van att klara sig själv och lösa problemen efter bästa förmåga, något som inte längre alltid är önskvärt. Samma fixarattityd fanns tidigare också inom flyget, men där insåg flygbolagen redan på ett tidigt stadium att med den haverifrekvens som fanns i slutet av 40-talet skulle det inte bli någon kommersiell flygverksamhet. Förtroendet hos allmänheten skulle inte längre finnas. Man införde då långt gående säkerhetsrutiner som också givit konkreta resultat. Flyget är i dag ett av de mest trafiksäkra transportslagen.

Också inom järnvägen fanns det tidigare ibland en lättsinnig attityd till säkerhetsfrågor. Säkerheten var bara en del av affärsverket SJ:s verksamhet, och inte alltid den som prioriterades högst. Såväl den stora urspårningen vid Lerum som den svåra språvågsolyckan i Göteborg för ett antal år sedan var inte bara olyckor i ordets egentliga bemärkelse utan båda var direkta följder av att man tog genvägar i fråga om säkerhetsrutinerna.

Motsatsen kan man finna i Japan, där snabbtåget Shinkansen nu varit i trafik i flera decennier utan en enda dödsolycka. Det är ingen slump. Det är resultatet av ett konsekvent och metodiskt säkerhetstänkande i hela organisationen.

Ett sådant tänkande finns i dag hos enskilda rederier. Men det måste också finnas hos de ansvariga myndigheterna. Såväl inom luftfarten som inom spårtrafiken är inspektionsverksamheten nu avskild från den affärsmässiga driften, och det är viktigt att denna förändring också genomförs i sjöfarten. Dagens riksdagsbeslut är ett steg i denna riktning. Det är bra att en enig riksdag står bakom beslutet. Det blir nu regeringens ansvar att genomföra organisationsförändringen, och det är min förhoppning att den också snart kommer att bli av. Därmed yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 65 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! I denna debatt om sjösäkerhet finns det inga reservationer. Vänsterpartiet hade i likhet med andra partier skrivit motioner om Sjöfartsinspektionen, men i trafikutskottet lyckades vi hitta skrivningar som någorlunda tillgodoser motionsyrkandena. Därför vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Från Vänsterpartiets sida vill vi ta tillfället att motivera varför vi anser att frågan om sjösäkerhet är mycket angelägen. Vid en första betraktelse handlar diskussionen om Sjöfartsinspektionen huvudsakligen om att främja passagerarnas säkerhet. Mot bakgrund av Estoniaolyckan behöver jag inte orda mer om vikten av att vidta åtgärder som förhindrar att sådana och andra olyckor sker. Det är inte det som skiljer oss åt i diskussionen.

En stark och effektiv sjöfartsinspektion kan förebygga flera olika problem. Förutom att man tryggar passagerarnas säkerhet kan miljöproblemen i Sveriges omgivande vatten minska och de sämsta arbetsförhållandena på båtarna saneras. Erika-haveriet utanför Frankrikes kust 1999 gav ytterligare en illustration av hur viktigt det är med sjösäkerhet. Varje år sker det tillbud i det känsliga innanhav som är Östersjön. För inte så

Prot. 2000/01:79
14 mars

länge sedan hade vi en debatt i denna kammare med anledning av den oroväckande situationen för Östersjöns miljö.

Riksdagen har beslutat om 15 miljö kvalitetsmål. Vilka etappmål och åtgärdsstrategier som behövs för att nå dessa mål har utretts av Miljö-
målskommittén. Regeringen ska lämna en miljömålsproposition i vår.
Väsentligt för att miljöproblemen till sjöss ska kunna åtgärdas är där som
på andra ställen att tillsynen av gällande regelverk är effektiv. Därför är
det viktigt att förbättra Sjöfartsinspektionens verksamhet.

Konkurrensen inom sjöfartsnäringen har, i likhet med vad som är fallet i många andra näringar, hårdnat. För att man ska kunna erbjuda den billigaste frakten ökar pressen på de anställda. Den fysiska och psykiska arbetsmiljön ombord är tuff. Kortsiktiga vinster kan göras genom utflaggning och utnyttjande av besättningar från andra länder. De rådande missförhållandena måste åtgärdas. Det är särskilt angeläget att komma åt de rostholkar som trafikerar våra kuster och bjuder under de rederier som har ambitionen att prioritera säkra och miljöanpassade frakter.

Med ett vassare regelverk och en högre ambitionsnivå i fråga om inspektion och tillsyn skulle flera vinster kunna göras. Det skulle bli minskad risk för vattenförorening. Det skulle bli en välbehövlig förbättring av sjöfolkets arbetsförhållanden samt en tryggare färd för färjesjöfartens passagerare.

De förslag som har kommit från Riksdagens revisorer är väl avvägda och förs i huvudsak vidare i utskottsbetänkandet.

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat sig för en fristående statlig instruktion inom luftfart respektive vägtrafik. Tydlig självständighet och integritet är en förutsättning för att tillsynen och granskningen ska vara effektiv. Samma argument är tillämpligt inom sjöfarten.

Ska tillsynsarbetet bli effektivt måste det regelverk som tillsynen utövas gentemot vara relevant och stringent. Så är inte fallet i dag, vilket har visats både av Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer. Arbetsmiljöreglerna är från 1970-talet. Därför bör den sittande utredningen om fartygssäkerhetslagstiftning återkomma med förslag inom det här området.

Analysmetoder för olyckor, tillbud, avvikelser och risker, som kommit till användning inom andra områden i trafiken kan också komma till användning här. Detsamma gäller för kvalitetsarbete som utvecklats för de verksamheter som strävar efter att miljöcertifiera sig. På detta område finns det stort utrymme för förbättringar inom sjöfarten. Sjöfartsinspektionens metod för analys och inspektion av förebyggande arbete behöver utvecklas.

Klassificeringssällskapens roll behöver också granskas och förtydligas. Det har både revisorerna och remissvaren kommit fram till.

Det som kan göras i övrigt är att tillföra Sjöfartsinspektionen större resurser. Det faller egentligen utanför ramen för detta betänkande, men jag måste ändå passa på att säga att ökade kvantitativa krav, alltså krav på ett visst antal inspektioner exempelvis såsom det är uttryckt i regelverket för hamnstadskontrollen, blir en förstärkning enbart om resurserna för att utföra densamma ökar.

På sikt kan ifrågasättas varför Sjöfartsverket ska inleverera en avkastning till statskassan. Kontrasten gentemot det anslagsfinansierade Vägverket är bjärt. Rättvisa förhållanden mellan transportslagen i enlighet med vad som är uttalat i EU m.fl. andra organ borde leda till en ändring av dessa villkor. En miljöanpassad transportpolitik ska ha trafikavgifter som inkluderar de externa kostnader som transportererna ger upphov till. Även om sjöfarten för närvarande drivs med fossila bränslen och kommer att göra det ett tag framöver så har den goda förutsättningar för att axla en större andel av de godstransporter som behöver göras. En omlastning mellan transportslagen är angelägen, men den ska ske på ett miljöanpassat sätt.

Jag yrkar än en gång bifall till hemställan i betänkandet.
Tack för ordet.

Anf. 66 JOHNNY GYLLING (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet om Sjöfartsinspektionens tillsyn.

Vi kristdemokrater hade velat gå ett steg längre än vad Riksdagens revisorer föreslog, nämligen genom att skilja Sjöfartsinspektionen helt ifrån Sjöfartsverket, och vi har beskrivit detta i både en motion och i ett särskilt yttrande i betänkandet.

Vi inser naturligtvis att det finns fördelar med att låta inspektionen vara kvar inom Sjöfartsverket. Men precis som revisorerna påpekat så finns det en risk för att rollkonflikter kan påverka sjösäkerhetsarbetet menligt. Den risken menar vi hade eliminerats genom att man hade skapat en fristående myndighet av Sjöfartsinspektionen.

Nu tycker vi ändå att utskottet har lyssnat på oss, och vi inser värdet av att ett enligt utskottet begär en förstärkt lagstiftning i syfte att stärka Sjöfartsinspektionens ställning. Det är ett stort steg framåt.

Herr talman! Jag kan också instämma i de tankegångar som Tom Heyman framförde här tidigare.

Kristdemokraterna kommer att bevaka att den kommande lagstiftningen blir skarp och tydlig till förmån för sjösäkerhetsarbetet.

I det förslag som har lagts fram om en ny fartygssäkerhetslag, SOU 2001:17, berörs inte Sjöfartsinspektionens ställning. Den måste uppmärksammas av regeringen i kommande arbete.

Sverige är en gammal sjöfartsnation med gott anseende vad gäller kompetens inom sjösäkerhet. Detta anseende får inte grumlans i något avseende. Den som upptäcker brister inom systemet, t.ex. i förordningar eller i inspektionsarbetet, ska med stor frimodighet anmäla bristerna utan att riskera sitt eget anseende. Vi kommer att följa denna fråga noggrant, och vi förutsätter att regeringen tar det här på största allvar.

Anf. 67 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att vi blev överens i trafikutskottet med anledning av Riksdagens revisorers påpekande och de motioner som fanns. Vad jag vill säga är att vi ska avvakta regeringens behandling av frågan. Vi har ändå gjort ett tillkännagivande till regeringen. Låt oss då avvakta det. Om vi sedan tycker att de förslag som kommer inte är bra får vi anledning att debattera detta då.

Jag har inte mer att säga i denna fråga än att än en gång yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU11
Hanteringen av djurkadaver och annat animaliskt avfall.

*Hanteringen av djur-
kadaver och annat
animaliskt avfall*

Anf. 68 CARINA OHLSSON (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i miljö- och jordbruksutskottets betänkande 11, Hanteringen av djurkadaver och annat animaliskt avfall. Några reservationer finns inte att avslå, utan det är ett enhälligt betänkande.

I betänkandet behandlas ett tiotal motionsyrkanden. Motionerna går i huvudsak ut på att det bör införas nationella undantag eller särskilda lösningar för Norrlandsläns avseende EU:s regelverk för bortskaffande och bearbetning av animaliskt avfall. I några motioner tar man upp behovet av behandlingskapacitet för animaliskt avfall och att denna kapacitet bör öka. Motionerna avstyrks med hänvisning bl.a. till att stora delar av norra Sverige omfattas av generella undantagsbestämmelser i detta avseende. Vad gäller behandlingskapaciteten för animaliskt avfall hänvisar utskottet till att jordbruksministern nyligen förordnat en utredare att se över frågan.

För att få en lägesbeskrivning i frågan anordnade utskottet den 16 januari en utfrågning med representanter för Statens jordbruksverk, Konvex AB och länsveterinären i Jämtlands län angående både BSE-krisen i EU, regelverket för hantering av animaliskt avfall samt vissa frågor rörande behandlingsanläggningen för animaliskt avfall i Stenstorp i Västergötland.

Hur ser då läget ut? Vid årsskiftet startade den svenska övervakningen av BSE som innebär att man tar prov på nödslaktade, avlivade och självdöda nötkreatur som är över 30 månader. Dessutom har Sverige tidigare beslutat att vid slakt ta prov på nötkreatur som importerats från länder med BSE. Sammanlagt rör det sig om 20 000 djur per år.

Varje kväll hämtar Postens budbil burkarna med BSE-prov vid Konvex för att köra dessa till SVA i Uppsala. I snitt är det 80 prov per dag. I månadsskiftet februari-mars hade över 3 000 prov tagits.

När det gäller behandlingskapaciteten uppgav Jordbruksverket vid denna utfrågning att det finns behov av fler anläggningar, gärna med placering i Norrland. Regeringen har, som jag tidigare har nämnt, tillsatt en utredning om detta under ledning av Svante Englund. Utredningen ska vara klar den 15 april i år. Utredaren har getts i uppdrag att föreslå hur stor kapacitet som bör finnas i Sverige för att omhänderta och bearbeta animaliskt högriskavfall och specificerat riskmaterial och också lämna förslag om vilken bearbetningsteknik som ska användas, hur många anläggningar som bör inrättas, var dessa ska vara belägna, omfattningen av ett eventuellt statligt engagemang i inrättandet av anläggningarna och hur eventuellt samarbete med näringen ska ske.

Som en parentes kan jag nämna att jag hört att flera kommuner nu är intresserade av nya anläggningar, vilket definitivt inte har varit fallet tidigare.

Anläggningen i Stenstorp får enligt beslut av Koncessionsnämnden för miljöskydd bearbeta 16 000 ton animaliskt avfall årligen. Och för år 2000 fick man efter ett beslut från regeringen behandla ytterligare 2 800 ton. Överskjutande kvantiteter förs till Danmark för bearbetning. Utförsel av animaliskt avfall till annan medlemsstat kan endast ses som en tillfällig lösning, eftersom avfallsmängden dessutom har ökat med anledning av beslut som har fattats i samband med BSE-krisen.

Konvex AB genomför för närvarande studier av ny förbränningsteknik för att omhänderta kadaver och samtidigt kunna utnyttja energiinnehållet i avfallet. Syftet är att anläggningen i Stenstorp ska läggas ned och ersättas med en eller flera anläggningar.

Enligt det aktuella EG-direktivet ska medlemsstaterna för hela eller delar av sitt territorium godkänna en eller flera anläggningar för insamling och bearbetning av högriskmaterial. En medlemsstat får besluta om att anlita en anläggning för bearbetning av sådant material i en annan medlemsstat efter överenskommelse om detta med den andra staten.

Herr talman! Såvitt jag kan bedöma råder stor enighet om att behandlingsanläggningen i Stenstorp inte har tillräcklig kapacitet för att hantera det animaliska avfallet som uppkommer i Sverige. Enligt beslut av Koncessionsnämnden för miljöskydd, som jag nämnde tidigare, att man får bearbeta 16 000 ton högriskavfall har företaget också ansökt om att få bearbeta 24 000 ton, men det har avslagits.

Orsaken till avslaget är i huvudsak att anläggningen ligger nära bebyggelsen med följden att de omkringboende tycker att det är stora problem med dålig lukt från den verksamhet som bedrivs där och också att det är ett problem med transporter av kadaver genom samhället och genom att höga utsläpp ibland kommer till det kommunala reningsverket.

Som jag sade i inledningen föreslår utskottet att riksdagen avslår motioner om särlosningar eller undantag för norra Sverige när det gäller föreskrifterna om insamling och bearbetning av animaliskt avfall. Utskottet hänvisar till att mer än två tredjedelar, närmare bestämt 72 %, av berörda län omfattas av generella undantagsbestämmelser och att det dessutom finns möjligheter till dispens i enskilda fall. Jordbruksverket ser över gränsdragningarna, och länsstyrelserna får då avge synpunkter på detta, men möjligheten att undanta ytterligare delar av Sverige från olika krav känns i dagsläget helt felaktigt med tanke på att det främsta syftet med att omhänderta animaliskt avfall är att förhindra smittspridning. Om inte reglerna efterlevs utsätter vi både människor och djur för hälsorisker.

De beslut som fattats inom EU syftar främst till att motverka spridning av BSE, galna ko-sjukan och andra smittsamma djursjukdomar. Enligt regelverket ska allt animaliskt avfall, både s.k. högriskavfall och lågriskavfall, samlas in och bearbetas i särskilda anläggningar. För den del av det animaliska avfallet som definieras som specificerat riskmaterial finns särskilda regler som omfattar både slakten, transporten och den slutliga avfallshanteringen.

Enligt direktivet finns vissa möjligheter att besluta om nationella undantag om det berörda animaliska avfallet härrör från platser som är

svåra att nå eller om kvantiteten och avståndet inte gör det berättigat att ta vara på avfallet. I sådana fall kan den nationella myndigheten medge att avfallet bortskaffas genom förbränning eller nedgrävning.

I de nationella föreskrifterna finns dels bestämmelser om generella undantag, dels regler om undantag i speciella fall enligt beslut av Jordbruksverket eller berörd länsstyrelse. De generella undantagen tar bl.a. sikte på enstaka smådjur som har dött eller avlivats utan att smittsamma sjukdomar har misstänkts. Jordbruksverket har vidare beslutat att självdöda eller avlivade djur i besättningar som är belägna i de församlingar som anges i en särskild bilaga inte behöver bearbetas i en anläggning. Det är 37 kommuner, helt eller delvis, i Värmlands, Dalarnas, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

I nu angivna fall får det animaliska avfallet grävas ned på en plats som anvisats av den myndighet som utövar tillsyn på området eller på en godkänd avfallsdeponi. Utöver de generella undantagen finns möjlighet för Jordbruksverket att medge dispenser. Det kan gälla om det är platser som är svåra att nå eller om kvantiteten och avståndet gör att det inte är motiverat att ta hand om avfallet. Länsstyrelsen kan också medge att självdöda eller avlivade hästdjur får grävas ned eller omhändertas genom kommunal avfallshantering.

Vid utskottets utfrågning framkom också att de undantagna områdena utgörs av församlingar i Norrland och Svealand med relativt låg djurtätthet och att Jordbruksverket ser över detta ytterligare. Jag kan också säga att de fem Norrlandslänen tillsammans motsvarar 58 % av Sveriges landareal. Det är alltså en stor del av Sverige som är undantagen.

Utskottet har konstaterat att de aktuella motionerna i större eller mindre utsträckning är tillgodosedda genom de nationella föreskrifter som redovisas ovan och genom den översyn som pågår och utgår från att motionärernas synpunkter beaktas i det fortsatta arbetet samt att frågan får en lösning som tillgodoser både smittskyddsintresset och de berättigade önskemålen om att animaliskt avfall ej ska behöva transporteras så långa sträckor som i dag är fallet.

Anf. 69 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 11 behandlas reglerna för hantering av animaliskt avfall i norra Sverige m.m. samt hur bearbetning och bränning av animaliskt avfall ska klaras av i landet. Betänkandet är föranlett av ett antal motionsyrkanden på området, väckta under den allmänna motionstiden.

BSE-krisen i Europa har föranlett en ökad belastning vad gäller omhändertagande av detta avfall. Det har kommit nya regler, och det är mer inhemskt riksavfall som omhändertas. Kapaciteten på den enda anläggning som finns i Sverige som kan och får ta emot detta avfall, inte minst högriskavfallet, är otillräcklig, varför en stor del av detta avfall i dag går till Danmark för omhändertagande. Från Stenstorp går i dag inte mindre än 300–400 ton per vecka till Danmark.

Vi väntar på förslag från den av regeringen tillsatta enmansutredaren före den 15 april om hur vi i Sverige själva ska kunna ta hand om det svenska avfallet inom landet. Det har talats om ett antal nya anläggningar för förbränning av avfallet eventuellt i anslutning till industrier som året runt kan tillgodogöra sig energin från förbränningen. Det har också

*Hantering av djur-
kadaver och annat
animaliskt avfall*

kommit till min kännedom att vissa försök, proveldningar, sker av bl.a. köttmjöl i syfte att finna en godtagbar lösning.

Det är mycket angeläget att snarast finna acceptabla lösningar för omhändertagande och förbränning i nya anläggningar på nya platser.

Ett stort problem är givetvis att de miljökonsekvensprövningar och utredningar som krävs för nya anläggningar kan komma att kräva lång tid. Det är inte otänkbart att enbart detta kan ta upp till ett par år att klara av. Då förstår vi vilka problemen kan bli. Detta först efter det att förslagen framförts av utredningen.

Ett skräckscenari skulle vara om mul- och klövsjukan, som nu spritt sig till Frankrike, skulle drabba även Danmark och i värsta fall också Sverige. Ett fall i Sverige eller i Danmark skulle omedelbart stoppa leveranserna av det animaliska avfallet från Sverige till Danmark. Var och en förstår vilka konsekvenserna då kan bli för Stenstorp som inte får ta emot mer än ca 16 000 ton per år. Hur ska man då klara de totalt upp till 37 000 ton som måste omhändertas om möjligheterna i Danmark stoppas? Har regeringen tänkt sig in i den situationen? Carina Ohlsson har måhända ett svar på denna fråga.

Herr talman! Skrivningarna i betänkandet i anledning av motionerna står vi moderater helt bakom. Vi utgår också ifrån, vad gäller kadaver och riskmaterialhanteringen i Norrland, att man ska finna acceptabla lösningar ur smittskyddssynpunkt där hänsyn tas till att lokala näringsidkare också framöver ska kunna bedriva sin verksamhet på ett ekonomiskt gångbart sätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 70 CARINA OHLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag fick en fråga från Ingvar Eriksson om jag hade tänkt mig in i problemet. Jag har tänkt mig in i problemställningen, men däremot kan jag inte ha något färdigt svar. Jag vill gärna se på den utredning som läggs fram den 15 april. Utredaren har också fått i uppdrag att se över det som Ingvar Eriksson tog upp om tidsperspektivet och redogöra för de olika faserna i inrättandet och uppbyggandet av anläggningen – detta inklusive tillståndsgivning och angivande av eventuella möjligheter att minska tidsåtgången. Då är det naturligtvis mycket angeläget att anläggningarna kommer i drift inom en snar framtid. Där är vi helt överens.

Anf. 71 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för det beskedet. Det är oundvikligen så att om det skulle dra ut på tiden på grund av tillståndsbeslut t.ex. i samband med miljöprövning, kommer problemen att bli väldigt akuta. Skulle vi drabbas av ett stopp för leveranser från Danmark, blir problemen oerhört stora.

Jag kan inte begära att Carina ska svara på detta, men jag vill uppmana Carina och regeringsföreträdarna att verkligen tänka sig in i den situationen. Den kan komma redan inom en eller två veckor, och då står vi i en väldigt allvarlig situation. Detta måste uppmärksammas. Man måste ta hänsyn till att detta kan hända.

Anf. 72 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Herr talman! Ämnet för det här betänkandet är, som vi har hört, hanteringen av djurkadaver och annat animaliskt avfall. Det föreligger, som vi också hört, inga reservationer, men vi kristdemokrater har avgivit ett särskilt yttrande, eftersom bristen på brådska i ärendets hantering bekymrar oss.

Den motion som rör anläggningen i Stenstorp har väckts av oss kristdemokrater. Denna anläggning i Västergötland ligger i anslutning till bebyggelser, och den stinker, till stor olägenhet för Stenstorpsborna.

Branschen har med stöd av Jordbruksdepartementet länge letat efter alternativa platser för en destruktionsanläggning. Man har inte lyckats hitta en lämplig plats. Som Carina Ohlsson sade verkar det nu finnas alternativa lägen, men sådana har alltså tidigare inte funnits.

På grund av den nuvarande anläggningens dåliga läge har man inte fått tillstånd att tillräckligt öka mängden bearbetat avfall i Stenstorp. Som vi har hört har kapaciteten i flera år varit för liten. Detta har kompensrats av att Sverige årligen har kunnat exportera ca 5 000 ton högriskavfall till Trondheim i Norge. EU har under de senaste åren tagit en del beslut i syfte att begränsa spridningen av BSE-smitta. Det beslutades under förra året att animaliskt högriskavfall inte längre får transporteras till land utanför EU, och därmed kan vi inte längre exportera sådant här avfall till Norge.

Genom dessa beslut har mängderna av det som klassificeras som riskavfall och specificerat riskmaterial ökat betydligt.

Sverige har, som vi också har hört, försökt komma till rätta med situationen genom avtal med Danmark för mottagande, destruktion och bearbetning av detta högriskavfall. Detta har inte räckt, utan bearbetat avfall har tills vidare lagrats i form av köttmjöl i Stenstorp, med åtföljande besvärande stank för de boende.

Läget blev, som vi ser det, akut redan i somras. Jordbruksministern har låtit förstå att det ligger i branschens intresse att lösa frågan och har inte gett intryck av att känna brådska i ärendet. Visst ligger det också i branschens intresse.

Den 15 december 2000 förordnades en utredning att utreda saken, som Carina Ohlsson också sagt. Utredningen ska vara färdig den 15 april, alltså om några veckor.

Herr talman! Formuleringarna i det aktuella EG-direktivet angående avfallshantering gör klart att man inom EU anser att staten har ett ansvar för att lösa frågan om destruktion av animaliskt högriskavfall. Vi kristdemokrater vill starkt betona att det ligger i samhällets intresse att riskavfall omhändertas på ett säkert sätt.

Anf. 73 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Även jag vill i det här sammanhanget påpeka vikten av att Sverige får anläggningar med en sådan kapacitet att destruktion av animaliskt avfall kan ske på ett säkert och fullgott sätt i vårt land. Så är inte fallet i dag. De nya EU-regler som vi har fått innebär dessutom att mängden av material som klassificeras som riskavfall och specificerat riskmaterial har ökat och kommer att öka betydligt.

Läget är akut och kommer så att förbli. Det kan bli än mer akut om vi i vårt land skulle få fall av den fruktade sjukdomen BSE. Det oroar oss i

Centerpartiet mycket att regeringen har låtit det här problemet vara olöst. Märk väl att en utredning tillsattes först i december år 2000, långt efter det att dessa problem borde ha varit uppmärksammade av regeringens företrädare. Redan före den s.k. BSE-krisen, då alltfler fall av den fruktade sjukdomen upptäcktes även på fastlandet i Europa, hade BSE i sig ökat uppmärksamheten på smittskyddsaspekter på och hantering av riskmaterial och riskavfall.

Den nuvarande hanteringen innefattar, vilket har uppmärksammats i ett par motioner, långa transporter av bl.a. kadaver och annat riskmaterial, främst från Norrlands inland, då anläggningar för destruktion finns bara i södra Sverige. Kostnaden för dessa transporter är inte obetydlig, vilket försvårar den ekonomiska situation som bl.a. de små lokala företagen i form av t.ex. slakterier har i de berörda områdena av landet. Detta leder i sin tur i förlängningen till att levande djur får transporteras längre, vilket vi inte heller tycker är bra. Till detta ska läggas de allmänna miljöaspekterna på långa transporter.

Vad gäller kadaverhanteringen och riskmaterialhanteringen i Norrland tycker jag att det är viktigt att det kommer till stånd en lösning som är acceptabel ur smittskyddssynpunkt och som inte allvarligt försvårar för lokala näringsidkare att bedriva sin verksamhet. Dagens situation uppfyller inte till fullo dessa krav. Jag hoppas att regeringen tar den här situationen på allvar och med skyndsamt återkommer till riksdagen, om det behövs för att lösa de problem som vi har pekat på i denna debatt. Får vi inte lösningar som tillfredsställer de krav som rimligen kan ställas på den här verksamheten, avser jag och Centerpartiet att återkomma i kammaren om detta.

Anf. 74 CARINA OHLSSON (s):

Herr talman! Jag ser liksom Eskil Erlandsson fram emot att vi får goda lösningar på dessa frågor. Jag instämmer i hans anförande.

Eskil säger att regeringen inte har gjort någonting i den här frågan, men det har den. Det har gjorts en ansökan till Koncessionsnämnden för miljöskydd om tillstånd till Konvex för mottagande av en ökad mängd av avfall i Stenstorp, men den har avslagits. Det är klart att den här frågan har utretts också under hanteringstidens gång.

Jag kan hålla med om att ärendet har tagit lång tid. Stenstorp ligger ganska nära min hemkommun, och jag har följt frågan under lång tid. Kanske har näringen inte tagit sitt fulla ansvar under den här tiden och till fyllest ansträngt sig för att komma till rätta med situationen.

Det har riktats mycket kritik mot anläggningen i Stenstorp, och vissa kommuner som till att börja med varit intresserade av en anläggning har sagt nej när de hört talas om de stora besvärigheterna. Man provar nu teknik, och jag förstår att de kommuner som sagt att de nu gärna vill ha en sådan här anläggning ser fram emot den. Jag hoppas att det blir anläggningar även i norra Sverige om flera sådana kommer till stånd.

Anf. 75 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Det jag kritiserade i mitt anförande var bristen på initiativ från regeringens sida. Jag tycker att man med fog kan kritisera regeringen och dess företrädare för det. Redan innan vi fick de nya bestämmelser vi nu har för hanteringen av riskmaterial och riskavfall rådde

det en brist på kapacitet för att ta hand om kadaver och riskmaterial. Det rådde brist på sådan kapacitet i Sverige.

Man måste ta den situation som vi hade redan då på allvar. Det gjorde man inte. Först när läget blev akut gjorde regeringen något. Då gjorde man det som man alltid gör, nämligen tillsatte en utredning. Vi får hoppas att den arbetar skyndsamt och att man kommer med en bra lösning som kan accepteras av alla, så att vi kan ta hand om problemen på egen hand i Sverige.

Anf. 76 CARINA OHLSSON (s):

Herr talman! Även näringen har ett ansvar och har haft det hela tiden. Konvexanläggningen ägs av det danska företaget Daka, som den svenska slakterinäringens Swedish Meats AB är delägare i. Även näringen har ett ansvar i frågan, både nu och framöver. Det är ett delat ansvar.

Anf. 77 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Jag vidgår att näringen självklart också har ett ansvar. Men huvudansvaret måste ligga på samhället eftersom vi talar om riskmaterial. Det är frågan om att vi inte ska sprida sjukdomar, epizootier och annat i våra omgivningar. Vi ska ta hand om det som produceras i vårt land på ett bra sätt inom landet. Där kan regeringen inte springa ifrån det ansvar som regeringen har ytterst. Självklart ska näringen också hjälpa till.

Överläggningen var härmed avslutad
(Beslut fattades under 9 §.)

6 § Livsmedelskontroll och genteknik

Föredrags
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU12
livsmedelskontroll och genteknik.

Anf. 78 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Runt våra köksbord, på fikarasterna ute på våra arbetsplatser och inte minst i medierna pågår nu en intensiv debatt om vad vi kan och vad vi vågar äta. Det svenska jordbruket och vår svenska livsmedelsindustri har av tradition och med kunskap och engagemang sett till att vi har kunnat äta säkra livsmedel med hög kvalitet samtidigt som vi har värnat om våra djur så att de trivs och mår väl.

Naturligtvis måste vi alla ta människors oro på allvar. Desto viktigare är det att vi har kunskap om våra livsmedel. Som konsument – när jag går och handlar eller sätter mig vid middagsbordet – har jag rätt att veta bakgrunden till den föda jag stoppar i mig. Endast då kan jag påverka och göra mina val.

Det är alldeles utmärkt att Sverige, som ändå är ett ganska litet land, har möjlighet att påverka vår gemensamma jordbruks- och livsmedelspolitik inom Europa. Därför är ett Europasamarbete bra. Särskilt viktigt är det i de här dagarna. Min förhoppning är att Sverige fortsatt ska kunna

Prot. 2000/01:79
14 mars

*Hantering av djur-
kadaver och annat
animaliskt avfall*

*Livsmedelskontroll och
genteknik*

vara pådrivande i viktiga frågor. Själv ser jag att en avreglering inom jordbruket och likvärdiga konkurrensvillkor för de olika länderna är bra förutsättningar för bättre livsmedel, inte minst från svensk sida.

Herr talman! Jag måste verkligen ifrågasätta vissa delar av EU-bestämmelserna och det de medför. Som ordförandeland måste vi slå klubban i bordet och säga ifrån. I det 167-sidiga förslaget om en gemensam livsmedelshygien för hela unionen krävs att alla vilda djur som faller vid jakt ska besiktigas av veterinär eller livsmedelshygienist, i den mån de ska bli föda för människor. Även lokalen för förvaring av viltet ska besiktigas. Inga undantag medges. Alltså ska fasaner, ripor och harar kontrollbesiktigas liksom rådjur och älgar.

Herr talman! Det verkar som om vi håller på att få en spridning av galna byråkrati-sjukan.

Det säger sig självt att hanteringen av jakten kommer att fördyras och förkrångligas. Viltet kommer att bli mindre åtkomligt som föda för dem som inte jagar själva. Vilt har kunnat serveras på det svenska bordet i århundraden. Min fråga till övriga partier här i kammaren är om det verkligen är rätt att byråkratin, utan undantag, ska få ta över våra matbord på den detaljnivån. Om inte, stöd oss i vår reservation mot besiktning av vilt.

Herr talman! Låt mig även via protokollet få göra ett medskick till jordbruksminister Margareta Winberg: Slå bort påhittet med den ordförandeklubba som Sverige nu har!

Functional food är mat som kan sägas ha effekter på människors hälsa och välbefinnande. Jag kan förvisso konstatera att det pågår ett arbete för att undanröja falska marknadsföringspåståenden och i stället möjliggöra riktig konsumentupplysning. Vi har ändå valt att reservera oss, eftersom vi anser att arbetet går för långsamt och att Sverige inte är tillräckligt pådrivande.

Vi har mycket kunskap inom våra livsmedelsföretag. Såväl av konkurrensskäl som för konsumenterna bör arbetet ske snabbare.

Svenska bönder har god erfarenhet av djurhållning. Vårt land har också hittills klarat sig undan smittsamma sjukdomar som t.ex. BSE och mul- och klövsjuka. Vi har kunnat hålla undan salmonella utan att använda antibiotika m.m. Gemensamt med den samlade kunskapen inom livsmedelsbranschen borde Sverige utgöra det bästa alternativet för placering av en för Europaunionen gemensam livsmedelsmyndighet. Min förhoppning är att frågan ännu inte är avförd och beslutad utan att regeringen kan återkomma med ett positivt besked i frågan.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag medge att jag är glad över att utskottet har gjort vissa tillkännagivanden med anledning av motioner, bl.a. när det handlar om den småskaliga livsmedelsproduktionen. Vi kan inte ha missgynnande avgiftssystem som motverkar mångfald och entreprenörskap. Det är särskilt viktigt ute på landsbygden. Det påverkar konkret möjligheterna till försörjning och att behålla ett levande Sverige. I den översyn av den småskaliga livsmedelsproduktionen som utskottet nu gemensamt har kommit fram till kommer även regelverket för de mobila slakterierna att ses över. I och med det har vi valt att inte reservera oss till förmån för vår motion om att möjliggöra mobila slakterier. Vi ser fram emot ett konkret förslag inom kort.

För tids vinnande yrkar jag endast bifall till vår första reservation i betänkandet, alltså reservation 4 under moment 4.

Prot. 2000/01:79
14 mars

Anf. 79 KARL-ERIK KARLSSON (v):

Herr talman! I detta betänkande, MJU12, som bl.a. behandlar livsmedelskontroll och genteknik, behandlas även frågan om småskalig och lokal livsmedelsproduktion. Denna typ och inriktning av livsmedelsproduktion kommer efter de händelser som varit ute i Europa på djur- och livsmedelsområdet att få allt större betydelse. Det kommer om inte annat konsumenterna att se till.

Hårdare tidsbegränsningar av djurtransporter och krav på bättre djurmiljöer under transporter är ett sätt att förbättra situationen för djuren samt att förkorta djurtransporterna.

Ett annat sätt är att utveckla och gynna alternativ till långa transporter till slakt. Ett sådant alternativ är lokal och småskalig livsmedelsförädling. Ett annat alternativ är integrerad produktion, dvs. att djuren lever hela livet på samma gård.

I dag borde det växa upp fler och fler små lokala slakterier. Men utvecklingen går alltför trögt, och fortfarande är huvudinriktningen att antalet slakterier minskar. Som följd medför detta ett kraftigt ökande antal djurtransporter. Vi ser det som nödvändigt att hitta politiska metoder för att gynna en utveckling där alltför djur kan slaktas på eller i närheten av gården just för att undvika transporter. I dag finns det flera hinder för en sådan utveckling.

Den som i dag vill starta en småskalig livsmedelsanläggning måste uppfylla olika myndighetskrav. Visst ska man uppfylla myndighetskraven, men för det krävs ett stort antal kontakter med flera olika myndighetspersoner. Att få ett tillstånd kan vara en svår och långt utdragen process.

Detta bör kunna underlättas. Myndigheter borde kunna samverka för att underlätta tillståndsgivningen så att så få myndigheter som möjligt behöver handlägga ärendet och någon myndighet ges huvudansvaret för att stödja den som vill starta verksamhet.

Ett annat sätt kan vara att underlätta tillståndsgivningen för småskalig livsmedelsförädling genom att göra typgodkännande av småskaliga anläggningar som går att anpassa till lokala förutsättningar.

Det är positivt att jordbruksministern uttalat sin ambition att driva fram en förändring av jordbrukspolitiken som skulle göra det möjligt för de små slakterierna att erhålla stöd ur landsbygdsprogrammet.

Den utveckling som nu sker i verkligheten, nämligen att antalet småskaliga slakterier minskar, stämmer dåligt med den utveckling av landsbygden och det förbättrade djurskyddet som riksdagen och regeringen tidigare sagt sig vilja stå för och främja.

Utskottet gör därför i detta betänkande ett tillkännagivande och anser att regeringen i det fortsatta arbetet bör ägna särskild uppmärksamhet åt den småskaliga livsmedelsproduktionen. Därför får regeringen i uppdrag att för riksdagen redovisa förslag till åtgärder som bl.a. syftar till en förenkling av regelverket och till att skapa bättre förutsättningar för lokal och småskalig livsmedelsproduktion och främja etableringen av nya företag inom området. Denna översyn av förutsättningarna för den små-

*Livsmedelskontroll och
genteknik*

skaliga livsmedelsproduktionen ska även belysa regelverket för mobila slakterier. Detta är positivt.

Herr talman! I detta betänkande har Vänsterpartiet en reservation om global livsmedelssäkerhet. I den anser vi att alla har ansvar för att bidra till en rättvis global livsmedelsförsörjning. Vi kan ta det ansvaret genom att förändra vårt konsumtionsmönster och genom att lägga om produktionen.

Eftersom det behövs en ökad allmän kunskap i dessa frågor och stimulans till en socialt och ekologiskt hållbar konsumtion av livsmedel anser vi att regeringen bör starta en informationskampanj om mat, miljö och rättvisa. Den kampanjen borde genomföras i nära samarbete med forskare och folkrörelserna.

Det är inte bara ekologiska hinder som finns för en öppnare världsmarknad för jordbruksprodukter. Det finns även ett antal ekonomiska och sociala hinder som förhindrar att fattiga bönder i u-länderna ska kunna dra nytta av en ökad världshandel.

Diskussionen om frihandel med jordbruksprodukter fokuseras i dag ofta på framför allt jordbrukssubventioner och tull- och kvot hinder. Visst är dessa viktiga, men vi får inte glömma bort de övriga problemen såsom fattigdom och brist på jämställdhet. Vi anser att det borde vara Sveriges uppgift att som ett progressivt land i utvecklingsfrågor sätta dessa och även andra frågor om fattigdomsbekämpning och jämställdhet överst på dagordningen i arbetet för ökad livsmedelssäkerhet.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 8.

När det gäller märkning av ägg anser vi, som framgår i vårt särskilda yttrande, att märkningen ska vara obligatorisk. Det bör klart framgå av märkningen om äggen kommer från hönor som uppfötts i det fria eller i burar. Konsumenterna ska kunna få den information som de efterfrågar. Sverige borde gå före och införa märkningssystem nationellt innan det införs i övriga EU-länder, om nu införandet där dröjer. Vi har här avstått från att reservera oss då det inom EU pågår ett arbete för att få fram ett märkningssystem för ägg. Men vi vill ändå poängtera vikten av att Sverige håller sig mycket aktivt i arbetet på detta område.

Anf. 80 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Herr talman! Betänkandet avhandlar 54 motionsyrkanden beträffande livsmedelskontroll och genteknik från allmänna motionstiden år 1999 respektive år 2000, varav kristdemokraterna står för fyra. Våra andra yrkanden i dessa motioner har behandlats vid andra tillfällen. Jag tycker betänkandet ger en god beskrivning av de frågor de olika yrkandena väcker, men vill ta upp några punkter.

Genteknik har avhandlats flera gånger de senaste åren. Kristdemokraterna har även denna gång med ett yrkande om en internationell konferens om gen-etik, gärna i FN:s regi. Utskottet avvisar yrkandet med att hänvisa till att det ingick i Bioteknikkommitténs uppdrag att lämna förslag till en övergripande politik för området i ett internationellt perspektiv. Kommittén lämnade inget förslag om en sådan konferens, varför utskottet avstyrker. Men kommitténs arbete är avslutat medan riksdagens arbete fortsätter.

Hastigheten i den gentekniska utvecklingen är svindlande hög. Vad som i går var science fiction är i dag verklighet. Av flera skäl är den

gentekniska utvecklingen en angelägenhet för världssamfundet. Risken för rashygieniska projekt, möjligheten att överföra DNA från och till människa och andra organismer och frågor om genetisk integritet måste betraktas som människorättsfrågor. Med tanke på konsekvenserna för djur och växter av genetisk modifiering är det också en internationell angelägenhet hur genmodifierade organismer ska användas och kontrolleras. Kristdemokraterna anser därför att Sverige aktivt bör verka för en internationell konferens om gen-etik, lämpligen i FN:s regi.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 12.

Utskottet ger en bra redogörelse för arbetet internationellt och inom EU för skärpta regler för livsmedelssäkerhet. Bestämmelserna i EU-kommissionens förslag till livsmedelslagstiftning omfattar hela livsmedelskedjan från primärproduktion till slutkonsument. Det innefattar bl.a. kvalitetssäkring, djurhållning och öppna landskap enligt vår åsikt.

Konsumenterna har nämligen ett växande intresse av en fortsatt inhemsk produktion av livsmedel som utgår från miljö- och djurhållningsmässigt goda villkor. Kostens innehåll och säkra livsmedel är viktiga frågor inför framtiden både nationellt och internationellt.

En fungerande marknadsekonomi förutsätter kunniga och kritiska konsumenter, som har möjlighet att göra medvetna val och etiska ställningstaganden. Konsumenterna ska också genom medvetna val av livsmedel ha möjlighet att påverka sin hälsa. Allt detta ställer krav på bl.a. ursprungsmärkning och innehållsdeklaration. Innehållsdeklarationen ska vara kundorienterad och därmed begriplig för ifrågavarande kund. Märkning ska också bl.a. ske av genmodifierade varor.

Härutöver behöver unga människors ställning som medvetna konsumenter stärkas.

EU vill inrätta en livsmedelsmyndighet. Det ingår också i det här betänkandet. Det var från början tänkt att den skulle kunna förläggas till Finland. Sverige beslutade stödja Finland i denna strävan. Det ska inrättas ett antal EU-myndigheter. Strävan inom EU är att de här myndigheterna ska fördelas på olika länder. En IT-myndighet skulle kunna förläggas till Sverige. IT-myndigheten blir nu inte av, men Sverige står fast vid sitt stöd för en lokalisering av livsmedelsmyndigheten till Finland.

Men inom EU förefaller man nu förorda Bryssel som plats för livsmedelsmyndigheten. Finland verkar inte längre vara påtänkt. Då tycker vi att saken kommer i ett nytt läge. Därför har Kristdemokraterna instämt i reservation 6 om att i den händelse Finland inte längre kommer i fråga för lokalisering av livsmedelsmyndigheten bör Sverige kunna komma i fråga för en lokalisering.

Vid ett samtal i går var det uppenbart att åtminstone finländarna uppfattar det så att de fortfarande är huvudkandidat för en lokalisering. Och så länge så är fallet, tycker vi att man i första hand ska driva en lokalisering till Finland.

Kristdemokraterna instämmer i utskottets tillkännagivande om en förenkling av regelverk och bättre förutsättningar för lokal och småskalig livsmedelsproduktion. En sådan översyn av förutsättningarna för den småskaliga livsmedelsproduktionen ska enligt utskottets mening även belysa eventuellt behov av förändrat regelverk för mobila slakterier. Kristdemokraterna instämmer även i detta. Vi har redan tidigare uttalat

oss för mobila slakterier, men vi anser att det måste klarläggas om specificerat riskmaterial strikt kan hållas åtskilt vid mobil slakt.

Catharina Elmsäter-Svärd tog upp frågan om besiktning av vilt innan det släpps ut på marknaden. Där har vi godtagit den skrivning som finns i betänkandet. Där står det att utskottet förutsätter att regeringen inom EU verkar för ett regelsystem som, givetvis med beaktande av hygienaspekter och annan hänsyn till folkhälsan, bättre än vad som är fallet i dag tar hänsyn till svenska förhållanden och till allmänhetens rättsuppfattning. Vi delar alltså i sak Catharina Elmsäter-Svärds uppfattning, men vi godtog den här skrivningen. Det betyder att vi kan följa regeringens arbete och ställa dem till svars om vi tycker att det inte händer någonting.

I det här betänkandet ger utskottet också en god beskrivning av kvalificerad yrkesutbildning av vattenverkspersonal. Vi kristdemokrater har förut motionerat om utbildning av vattenverkspersonal, men utskottet har tidigare bara hänvisat till ett samarbete mellan Kommunförbundet och VA-förbundet. Enligt branschens egen uppfattning utgör gymnasie- och högskoleutbildade ungdomar framtidens rekryteringsbas. Dagens va-verk liknar alltmer processindustrier, och i framtiden kommer den bilden att förstärkas. Datatekniken blir helt oundgänglig i driften och som uppföljnings- och planeringsinstrument, och det är numera en avancerad balansakt att framställa och distribuera dricksvatten. Vi tackar utskottet för den beskrivningen av utbildningen.

Anf. 81 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Låt mig tydligt slå fast att alla konsumenter har rätt till sunda och säkra livsmedel som är framställda på ett etiskt och ekologiskt riktigt sätt. Som konsument måste man ha rätt att själv välja den mat man vill köpa åt sig och sin familj. Konsumenternas fria val måste uppmuntras och stimuleras. Här anser jag att majoriteten i den svenska riksdagen är defensiv och på ett allvarligt sätt motarbetar konsumenternas möjligheter att genom fria och upplysta val öka sin makt över något så grundläggande och viktigt som vad man köper för mat åt sig själv och sin familj.

Genom en konsekvent märkning av livsmedel avseende produktionsland, förekomsten av genmodifierade produkter, antibiotika, hormoner, färgämnen och andra tillsatser kan konsumenternas makt öka. Det är angeläget, och jag beklagar att det finns en majoritet som har en ovilja att inse vikten av det jag säger. Genom att öka konsumentmakten genom märkning av livsmedel sänds dessutom signaler till producenterna om vad som efterfrågas. Vidare kommer detta att leda till ett ökat konsumenttryck för miljövänlig produktion och god djuromsorg.

Jag måste fråga mig varför ni andra i denna kammare är motståndare till att öka konsumenternas möjligheter att välja de livsmedel de vill ha. Det måste betecknas som anmärkningsvärt. Utskottet kan inte ens markera en viljeinriktning för det fortsatta arbetet på detta område inom EU. En sådan viljeinriktning skulle kunna bli en svensk linje. I stället gömmer man sig bakom formuleringar om EU-direktiv som sätter käppar i hjulet. Men vill ni andra då inte ens arbeta med att försöka förändra det som jag nyss har pratat om?

Fru talman! BSE-krisen och andra livsmedelsskandaler i Europa har på ett allvarligt sätt satt fokus på matsäkerheten. Det är naturligtvis bra, även om man skulle kunnat önska sig att debatten hade startat ändå.

Centerpartiet har som bekant drivit frågan om en livsmedelsmyndighet på EU-nivå med befogenhet att gripa in i de länder som inte sköter sin livsmedelssäkerhet. En sådan myndighet är nödvändig på en gemensam marknad. På en gemensam marknad måste man nämligen ha gemensamma regler, gemensamma kontroller och, om reglerna inte följs, ett gemensamt sanktionssystem. Helheten kräver emellertid än mer än den nu av mig föreslagna europeiska livsmedelsmyndigheten.

Jag skulle ha velat gå längre men inser att det nu är nödvändigt att göra det bästa av situationen. Jag anser att livsmedelsmyndigheten måste fungera i samarbete med EU:s veterinärbyrå i Dublin och med kommissionen. I kraftfältet av en sådan här triangel skulle rådgivning, riskbedömning, riskhantering och sanktioner kunna hanteras inom ramen för gällande regelverk och ge en likvärdig livsmedelssäkerhet i hela EU. Jag och Centerpartiet hoppas på stöd för denna idé av Sverige som ordförandeland och av majoriteten i denna kammare. Om någon av majoritetens företrädare möjligen kan ge mig ett positivt besked i den här frågan, skulle jag bli jätteglad i dag.

Fru talman! När man hör debatten i kammaren i dag får man ett intryck av att vi alla är överens om att konsumenterna måste få större makt. För den som inte är insatt kan det verka som om det bara är att gå till beslut om det som vi är överens om. Men så enkelt är det inte, fru talman. De punkter som jag har tagit upp är punkter där Centerpartiet inte har fått gehör för förslag som skulle kunna förbättra för konsumenterna på ett mycket påtagligt sätt. Märkningen av livsmedel för att underlätta konsumenternas fria val och en europeisk livsmedelsmyndighet med tänder är redskap för att säkerställa att den mat vi köper är sund och säker. Detta gäller i Sverige såväl som inom övriga delar av Europeiska unionen.

En sak är vi emellertid överens om, och inte bara i retoriken utan också i praktiken, och det är att vi ska ge regeringen till känna att det behövs en översyn av förutsättningarna för de småskaliga livsmedelsproducenterna. Detta har bl.a. vi i Centerpartiet framfört i motionskrav. Det är viktigt att de saker som försvårar förutsättningarna för den småskaliga livsmedelsproduktionen tas bort. Jag ser positivt på den översyn som ska belysa de problem som har tagits upp i motionskrav bl.a. från oss samt de synpunkter som tas upp i betänkandet på förändringar som behövs i regelverket vad gäller de mobila slakterierna.

Med detta, fru talman, skulle jag vilja yrka bifall till reservationerna 2 och 5, även om jag självfallet står bakom alla de reservationer i betänkandet som bär mitt namn.

Anf. 82 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! I en debatt här i kammaren i november 1999 sade jag bl.a. att EU behöver ett gemensamt regelverk. Men efterlevnaden och kontrollen ska ske lokalt, regionalt och nationellt.

Ska, frågar jag också retoriskt, EU bygga upp ett vad man kallar FDA, *Food and Drug Administration*, som man har i USA? Detta FDA

kan alltså ses som ett gemensamt livsmedelsverk på EU-nivå. Vårt svar är nej.

Men det ska finnas gemensamma EU-regler, för djurhållning, för foedermedelskvalitet och för miljöregler.

När Europaparlamentet yttrade sig om vitboken om livsmedelssäkerhet fick vi stöd för två av våra krav. Det ena var att det blir en myndighet. Både till formen och innehållet fick vi stöd. Det blir alltså inte ett slags byrå med rådgivande funktion. Det andra var att myndigheten får möjligheter att ge rekommendationer till kommissionen, om hur risker ska hanteras och om hur man ska förebygga kriser. Men det kan också vara rekommendationer om vilka åtgärder man kan vidta mot de medlemsländer eller företag som bryter mot reglerna för sund och säker livsmedelshandling.

De här kraven skiljer sig från uppfattningen hos kommissionen, hos ministerrådet och hos Sveriges jordbruksminister. Situationen inom det europeiska jordbruket i dag visar att EU har viktiga uppgifter på livsmedelsområdet. Situationen visar också på betydelsen och nödvändigheten av samarbete.

All mat – och det borde vara en självklarhet i dag, men är det inte – ska vara ofarlig för konsumenterna. Vi socialliberaler anser att det ska finnas gemensamma EU-regler. Vi anser att EU:s myndigheter ska kunna göra flygande kontroller i medlemsländerna. Vi anser att man ska kunna utdöma böter för länder och företag som bryter mot reglerna.

Europeiska regler för livsmedelssäkerhet ska fungera som friskvård. Vi har från svensk sida goda möjligheter att fortsätta att påverka genom att vi har ett väl fungerande livsmedelsverk. Vi har också regler som är väl förankrade på marknaden. Vi kan fortsätta att vara bäst i klassen. För oss socialliberaler handlar livsmedelsdebatten om att skapa redlighet på EU-nivå. Det är, anser vi, EU:s uppgift att säkerställa att medborgarna kan göra fria val – val av produkter. Därutöver handlar det också om att skapa säkerhet och ställa höga hygienkrav.

Information ska vara sann. Medborgarna ska kunna känna sig säkra på att all mat är ofarlig. Samtidigt ska den fria konkurrensen säkerställas, liksom den stora mångfalden när det gäller Europas mat. Medborgarna ska kunna känna trygghet med vad de äter.

När det gäller djurskyddet kan våra krav sammanfattas i tre punkter: kortare transporter, små slakterier, mobila slakterier.

När det gäller frågan om en livsmedelsmyndighet tycks det efter det att man yttrade sig om vitboken ha skett en omsvängning i EU-parlamentet – efter oktober 2000. Den senaste tidens kriser har medfört att flera röster har höjts för att man ska få en kraftfull och mäktig livsmedelsmyndighet. Man har t.o.m. nämnt sanktionsmöjligheter i det här sammanhanget.

Det tycks alltså som om det i det lilla kaos som har uppstått ändå finns viss möjlighet att få gehör för de krav som vi ställer – ett matens FBI.

Vad är majoritetens uppfattning i dag i den här frågan? Är det inte i dag mer angeläget med en livsmedelsmyndighet som har befogenheter?

När det gäller lokalisering av en sådan livsmedelsmyndighet har förutsättningarna förändrats. Därför menar vi att det är motiverat att från svensk sida ta upp frågan om lokaliseringen. Vi menar att vi i dag kan

ställa krav på att lokaliseringen sker till Sverige. Vi har många starka argument för det.

I fråga om GMO, som vi också har att diskutera i dagens debatt, menar vi att all livsmedelslagstiftning, all livsmedelspolitik ska präglas av spårbarhet, öppenhet, renlighet och redlighet.

I parlamentet har man nyligen, tror jag, röstat, eller också står man inför att rösta, om bioteknikens framtid. I det här betänkandet understryks vikten av att snabbt få till stånd märknings- och spårbarhetsregler för GMO, för att man sedan ska kunna häva det moratorium som hindrar utvecklingen i Europa på det här området. Vi tycker att det här är ett rimligt synsätt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 5 och 6.

Anf. 83 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Fru talman! Harald Nordlund nämnde här frågan om en livsmedelsmyndighet och matens FBI.

Är det så att det inte är fråga om djurens och matens FBI som Folkpartiet liberalerna tänker på? En livsmedelsmyndighet behövs. Men hur skulle ett FBI på livsmedelsområdet kunna fungera? Vad menar ni med djuren och maten? Menar ni båda delarna – att man även ska ha kontroll över djurens situation när ni talar om matens FBI?

Anf. 84 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Man kan i det här sammanhanget inte dra gränser mellan hänsynen till djuren och hur man hanterar livsmedel. Det är *en* frågeställning i detta sammanhang. Mitt svar är att man på Europainivå måste kunna följa upp och vidta åtgärder i fråga om hantering av livsmedel men också i fråga om hur man hanterar djuren.

Anf. 85 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 10, så att jag inte glömmer det.

Det här betänkandet tar upp motioner som vi har lagt fram. Jag tänker framför allt tala om två saker som det inte har talats om tidigare.

Det ena är en motion som vi har skrivit som utgår från den broschyr som jag här håller upp för kammarens ledamöter. Det är en rapport om tillämpad näringslära från Stockholms läns landsting som kom för drygt ett och ett halvt år sedan. Vid Stockholms läns landsting finns något som heter Centrum för Tillämpad Näringslära, Samhällsmedicin. Man har kommit ut med en mycket intressant rapport som tittar på jordbruket, maten och hälsan i ett sammanhang.

Jag skulle varmt vilja rekommendera en läsning av den här. Eller så kan ni, om ni vill, läsa den motion som jag har skrivit med anledning av den här rapporten som blev en sammanfattning. Den heter 1999/2000: MJ547. Det här är en mycket läsvärd rapport.

I den här rapporten tittar man på hur dagens livsmedelsproduktion och livsmedelskonsumtion påverkar miljön. Man konstaterar att livsmedelskedjan i dag är mycket omfattande och resurskrävande och att förutsättningen för den livsmedelshandling som vi har i dag är en billig energi och en globaliserad handel. Men det här skapar miljöproblem. Vi får en klimatpåverkan. Vi får försurning, marknära ozon, övergödning,

nedbrytning av ozonlagret och hot mot den biologiska mångfalden. Vi förbrukar ändliga resurser för snabbt. Vi får markförstörelse, vattenproblem och dessutom hälsoproblem.

Det här utvecklas på ett mycket intressant sätt i rapporten, men på grund av tiden hinner jag inte gå in mera på det. Men det betecknande är att samtidigt som dagens matsituation skapar stora miljöproblem skapar den också hälsoproblem. I den här rapporten vill man se om det skulle gå att lägga om matvanorna på ett sådant sätt att man kommer till rätta med båda dessa problem. Man måste alltså finna ett sätt att äta långsiktigt hållbart.

I rapporten menar man att det första som vi måste kräva är att maten faktiskt innehåller den näring som vi behöver. Om vi tittar på mycket av det som äts i dag ser vi att det är näringslöst. Folkpartiet säger att maten ska vara ofarlig för konsumenten. I den här rapporten anser man – och Miljöpartiet anser det – att maten ska vara nyttig för konsumenten, och den ska se till att den förbättrar vår hälsa.

Det finns också en mängd miljöproblem som man måste komma till rätta med när det gäller den hållbara matsituationen för framtiden. Den får inte skapa miljöproblem. Det innebär t.ex. att vi måste minska förbrukningen av fossila bränslen för att transportera maten. Som ett exempel kan jag säga att det enbart för att försörja Stockholms län med mat används energi motsvarande – hör och häpna – minst 5 miljoner liter olja varje dag. Det är alltså enorma kvantiteter som krävs för att köra runt maten.

När det gäller den långsiktigt hållbara maten måste vi se till att vi får en ökad biologisk mångfald i landskapet. Vi måste se till att gifter försvinner. Vi kan faktiskt se i dag att det blir miljöförstöringar, t.ex. höga halter av kadmium, i både jordar och livsmedel. Vi får också resthalter av bekämpningsmedel. Sedan kan man diskutera, vilket görs i rapporten, om genmanipulerade grödor orsakar problem eller vilka försiktighetsåtgärder som behöver tillämpas för att vi inte ska få problem i framtiden.

I rapporten lyfts också etiken när det gäller maten upp. Dvs. att vi vill ha socialt och hälsomässigt acceptabla produktionsmetoder i alla länder, även de länder som vi importerar från. Man lyfter naturligtvis också upp konsumentaspekterna. I dag är det ur konsumentens synvinkel verkligen märkligt att man slänger prima grönsaker och frukt för att upprätthålla priset i stället för att sälja dem till konsumenterna. Det är ju faktiskt produkter som dessutom kanske skulle skapa den bättre hälsoprofil som vi behöver.

I rapporten kommer man fram till att vi ska äta ekologiskt hållbart. Man kallar det för första steget-maten och säger: Ät mer vegetabilier! Ät måttlig andel animalier! Ät kravmärkt! Ät närproducerat! Ät färska livsmedel!

I den ekologiska hälsomässiga analysen menar man att det inte finns utrymme för smör och Bregott. Vi måste halvera mängden läsk, godis och annan s.k. utrymmesmat som vi äter. Men vi måste äta mer skaldjur, musslor, baljväxter, ärtor och bönor, bröd, potatis och lamm – hare, säger Michael här. Vi måste alltså äta mer av god mat men kanske en annan typ av mat för att vi ska få en hållbar situation för framtiden.

Jag skulle verkligen vilja rekommendera en läsning av den här rapporten. Den är mycket intressant och går ordentligt in på det här.

Vad man slutligen kommer fram till är att det, för att vi ska få den här ändrade profilen när det gäller vad vi äter, krävs politiska beslut. Det är alltså därför som jag har tagit upp det här i en motion. Det krävs alltså att vi har ekonomiska styrmedel som gör att vi styr mot ett samhälle där den här maten blir en verklighet, där hälsoaspekterna sätts främst, där vi får politiska förslag som gör att jordbruket styr åt det här hållet och där vi minskar transporter. Det här är, som vi alla vet, mycket fundamentala politiska beslut som vi står inför.

Det här kanske var något udda i denna debatt, men eftersom motionen behandlas nu och tyvärr avslås kände jag att det här var ett tillfälle. Jag skulle önska att regeringspartiet hade tagit till sig det här i stället för att bara avslå motionen.

Det andra som jag vill tala om i dag är äggmärkning. Vi har fått ett beslut från EU om att äggen ska märkas för att vi konsumenter i det avseendet ska ha en möjlighet att välja de ägg som vi tycker bäst stämmer överens med hur vi vill att höns ska ha det. Vi är många här i kammaren som har diskuterat mycket om höns som sitter i en liten bur, motsvarande ett A 4, verkligen kan bete sig naturligt och om de har vad man kallar för ett etiskt acceptabelt liv under sitt korta liv, ungefär ett och ett halvt år. Från Miljöpartiets sida anser vi absolut inte det.

Nu har vi fått de s.k. inredda burarna, trots att majoriteten i den rådgivande kommitté som finns på Jordbruksverket faktiskt gick emot det. De som gick emot detta var djurexpert, etiker och veterinärer, som menade att de nya inredda burarna icke uppfyller de krav som djurskyddslagen ställer. Lik förbaskat testas dessa burar och det som kommer.

I EU driver Sverige att vi ska få en märkning av dessa burägg som är ytterst diskutabel. Jag skulle verkligen vilja fråga regeringens företrädare om det här är i enlighet med de traditioner som Sverige har för att öka konsumenters möjligheter att fritt välja produkter. Sverige föreslår nämligen att vi ska ha följande märkning på dessa burägg: *Nest eggs from enriched cages*, alltså värpredesägg från berikade burar. Det paradoxala är att det inte pratas om reden i de andra kriterierna som finns när det gäller burar, ägg från frigående höns inomhus, ägg från frigående höns utomhus och ekologiska ägg. En konsument kan alltså lockas att tro att de enda höns som har tillgång till reden är de som sitter i dessa berikade burar, men så är det naturligtvis inte, vilket vi vet. Höns som är frigående har alltid reden, och ekologiska höns i ekologisk äggproduktion har också alltid reden. Då undrar man varför man vill att det ska stå *nest eggs* just bara när det gäller dessa berikade burar. Kommer inte detta att ytterligare försvåra för konsumenterna att göra ett medvetet och riktigt val?

Jag skulle vilja fråga regeringens företrädare om det här verkligen är vettigt. Är det inte så att man återigen har fallit till föga för producentintressena? Producenterna av ägg i dessa s.k. berikade burar är oerhört rädda för att det ska stå burägg på kartongen.

Vi från Miljöpartiets sida och djurrättsorganisationerna menar att Sverige, som ett land som är angeläget om att konsumenter ska ges möjlighet att välja och som också säger sig värna djurskydd, håller på att svika sitt ansvar när man som ordförandeland i dag lägger fram ett sådant här förslag.

Vi menar att det när det gäller äggen från de nya burarna klart ska framgå att det är burar. Det kan gärna stå *enriched cages*. Att just när det gäller de här äggen framhålla redet när det inte framhålls i några av de andra alternativen blir bara förvirrande för konsumenten. Och jag har en liten elak misstanke om att det kanske är precis det som är avsikten.

Jag vill också kort säga någonting om djurtransporterna. Jag har ju, som många vet, fått regeringens uppdrag att titta på transporterna. Det som diskuteras mycket är slaktdjurstransporter, men när man börjar titta på transporter i EU kan man se att livdjurstransporterna är otroligt omfattande. För dem finns egentligen inga regler. Man vet ingenting om dem. England ställdes totalt på huvudet när man upptäckte att transporterna av får inom landet var så omfattande att det kanske var det som var skälet till att mul- och klövsjukan har spridits. Jag kan också se att det här förekommer väldigt mycket i andra länder. Vi måste kanske släppa det här med att bara titta på slaktdjur och också titta på livdjurstransporter och ibland på djur som så småningom kommer att gå till slakt men som innan dess transporteras runt. Det görs tydligen ibland, såvitt jag förstår, för att man ska få ut vissa typer av bidrag.

När det gäller djurtransporter tror jag att det finns mycket att titta på som kanske än så länge inte har kommit upp. I den debatten är vi ju i Sverige ganska överens – även om det även här finns en hel del slaktdjurstransporter, på grund av koncentrationen av slakterier, men också livdjurstransporter där djur transporteras mycket långa sträckor, ibland i mycket späd ålder och ibland i högdräktigt tillstånd. Här finns det mycket övrigt att önska.

Det finns mycket att diskutera framöver när det gäller djurtransporter. Jag skulle vilja uppmana er som har idéer och synpunkter att kontakta mig.

Anf. 86 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall undrade över att jag bara nämnde att maten ska vara ofarlig och inte att den ska vara näringsrik. Vi diskuterar nu under en rubrik som lyder Livsmedelskontroll och genteknik, och jag tycker att det var där diskussionen om ofarligheten hörde hemma.

Fru talman! Jag vill fråga Gudrun Lindvall, när det gäller transporter men också livsmedelssäkerhet, hur hon menar att man på ett bra sätt ska komma åt dessa frågor om man samtidigt motarbetar det samarbete som sker organiserat i form av EU.

Anf. 87 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Naturligtvis är detta frågor som i allra högsta grad rör EU, eftersom det som till stor del ligger till grund för de långa transporterna i dag är att djurtransporter inte ses som jordbrukspolitik utan som näringspolitik. Man har i EU byggt upp stora slakterier av arbetsmarknadsskäl, t.ex. i Spanien, som förutsätter import, t.ex. från Storbritannien. Från England till södra Europa, t.ex. Spanien, exporteras det ungefär 700 000 får. Det är alltså EU:s struktur som till en del är boven i dramat. Naturligtvis måste detta lösas i ett sammanhang mellan länder, eftersom det är ett problem mellan länder. Det skulle inte gå i dag, med de strukturer vi har fått, att lösa detta nationellt.

Samtidigt kan man se att många av slakttransporterna naturligtvis skulle lösas om varje land för sig hade slaktkapacitet motsvarande det antal djur man föder upp, och så ser det inte alls ut.

Prot. 2000/01:79
14 mars

*Livsmedelskontroll och
genteknik*

Anf. 88 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Även den frågan kan vi diskutera med andra länder inom EU. Men det som Gudrun Lindvall och Miljöpartiet vill att vi ska göra är att ställa oss utanför detta samarbete. Då förstår inte jag, utifrån det svar som Gudrun Lindvall nu gav, hur vi ska kunna vara med och påverka problemen som sammanhänger med transporter och problemen kring livsmedelssäkerheten.

Anf. 89 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Vi kan ha en lång diskussion om EU i det här sammanhanget. Jag kan bara nämna Schengen. De Schengenregler som nu införs, där man hanterar människor efter hudfärg, borde definitivt inte vara någonting som Folkpartiet anammar – om inte Folkpartiet totalt har ändrat politik när det gäller de frågorna. EU handlar naturligtvis om mycket.

Det skulle också vara naivt av mig och Harald Nordlund att tro att länder aldrig har diskuterat sinsemellan innan de gick med i EU. Mat har naturligtvis hela tiden exporterats. Se på Danmark, som alltid haft en stor export av mat, långt innan man kom med i EU. I de här sammanhangen är förstas också WTO-förhandlingarna väldigt centrala. Där diskuterar länder oavsett om de råkar vara med i EU eller inte.

I dag har vi en global situation när det gäller mat, mattransporter och matförsörjning. Det var bl.a. det jag diskuterade när jag tog upp den här rapporten från Centrum för Tillämpad Näringslära. Ett av skälen till att vi har en matstruktur där det nästan går åt mer energi åt att transportera runt maten än vad maten innehåller är den globaliserade handeln. Men den går ofta långt utanför EU-gränserna. Som EU:s jordbrukspolitik är i dag är dessutom de s.k. tredje länderna, dvs. de länder som råkar ligga utanför EU-muren, centrala när det gäller t.ex. transporter. Här transporteras både mat och djur både ut och in, t.ex. hästar från Polen och Baltikum.

Det här är naturligtvis problem som måste diskuteras nationellt, inom EU och globalt. Det gäller både vår närmiljö och även större perspektiv. Jag tror inte att lösningarna bara ligger inom EU, men mycket av problemen i dag ligger tyvärr inom EU.

Anf. 90 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Vi kunde inte ha valt ett bättre tillfälle att diskutera ett livsmedelspolitiskt betänkande än i dag. Livsmedelsfrågorna är verkligen i röret och diskuteras hårt och brett ute i det svenska samhället, resten av Europa och resten av världen.

Vi har ett betänkande som vi har döpt till *Livsmedelskontroll och genteknik*. Det kommer att handla om just detta i den här debatten, och det har handlat om andra saker också. Vi har haft 51 motioner att behandla. Tre motioner har lett till tillkännagivanden till regeringen. Det gäller småskalig livsmedelsproduktion, att man ska se över den verksamheten och skapa förutsättningar för att öka möjligheterna att producera högkvalitativa livsmedel mer lokalt än vad vi kanske gör i dag.

Jag vill med detta yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på de motioner som vi inte har ställt oss bakom.

I går upptäcktes det första fallet av mul- och klövsjukan i Frankrike. Tidigare har den florerat i Storbritannien. I och med att den kom till Frankrike är det stor risk för spridning även på det övriga europeiska fastlandet. Vi har också under våren pratat mycket om galna ko-sjukan, BSE, en sjukdom som djuren får av taskig foderhantering och annat. Vi har diskuterat dioxinskandaler, dåliga djurtransporter, slakttransporter, misär på vissa marknader och slakterier i Europa osv. Folk är oroliga. Folk i Sverige är oroliga. Folk i Europa och resten av världen är oroliga. Konsumenterna kräver att vi ska få säkra och trygga livsmedel.

Vi politiker måste ta tag i den här frågan rejält. Sverige har legat före och ska också se till att ligga före när det gäller de här frågorna i framtiden. Vi kräver, som politiker i de flesta partier, att konsumenterna ska kunna känna trygghet i det näringsintag man dagligen gör.

Vi kommer i fortsättningen av debatten att gå in på område efter område. Men av vad jag hittills har hört av debatten har märkningsfrågan satts högt på dagordningen. Det tycker jag är bra. Det tycker vi från socialdemokratin är väldigt bra. Det är en av delarna i att konsumenterna ska känna sig trygga i sitt konsumtionsmönster. Man ska kunna läsa sig till vad produkterna innehåller. Man ska kunna läsa sig till hur djuren är uppfödda, på vilket sätt vi har odlat på våra åkrar, på vilket sätt vi har använt bekämpningsmedel och kvävegödning, på vilket sätt vi har förädlat och vidareutvecklat produkterna. Folk – konsumenterna – måste känna trygghet. Folk ska kunna läsa detta.

Men det får inte vara för krångligt. Det får inte vara en hel bok, en blå bok som man har på Gröna Konsum i Katrineholm, som man ska kunna slå upp i och leta efter produkt efter produkt. Därför är det svårt att få till ett tydligt märkningssystem. Jag är därför stolt över att detta är en av de frågor som jordbruksministrarna från Sverige har drivit hårt sedan Sverige kom med i ministerrådet. De ministrar som representerat Sverige när det gäller märkningsfrågorna har gjort det på ett aktivt och bra sätt. Men vi är inte färdiga. Det är alltså inget svek, Eskil Erlandsson, när det gäller debatten kring märkningsfrågorna. Däremot kan det vara ett svek att vi har stött på motstånd när det gäller att satsa mer på ekologisk odling, att höja det ekologiska programmet osv. Vi är inte färdiga, vi är inte framme, men det är långt ifrån ett svek. Nu ska vi hjälpas åt och nå ända fram så att konsumenterna ska kunna känna trygghet i sitt konsumtionsmönster.

Functional food är en av de saker som vi har diskuterat i de här motionerna. Vi har fått motioner från flera partier. Det tycker jag är bra. Det är ett nytt sätt att tänka, ett nytt sätt att arbeta. Vi vet att exempelvis Skånemejerier har ett utvecklat samarbete med Lunds tekniska högskola för att forska fram olika produkter av fungerande livsmedel. Det är livsmedel som också ska kunna förebygga halsbränna, ge bättre ämnesomsättning och andra saker. Problemet är var gränslandet mellan livsmedel och medicin är.

I vårt utskott har vi diskuterat den här frågan ända sedan jag kom med i utskottet. Det är visserligen inte så länge sedan, jag har varit med sedan 1994. Vi har haft mejerierna hos oss, vi har haft forskarna hos oss. Vi har uttryckt vårt behov av kunskap genom att ordna stora utfrågningar dit vi

kallat producenter, forskare och andra. Vi tycker att beredskapen från miljö- och jordbruksutskottets sida är stor när det gäller diskussionen om *functional food*. Men vi behöver ett program kring *functional food* för att kunna se till att utveckla detta. Vi ska kunna hitta var gränslandet ligger mellan medicin och livsmedel. Det vet jag att man jobbar intensivt på.

Jag har också lämnat in en interpellation till jordbruksministern så att vi ska kunna diskutera enbart den frågan. Den interpellationsdebatten ser jag mer som något slags avstämning av var vi befinner oss i framtagandet av program gällande *functional food*. Vi behöver ett sådant program. Vi ska också kunna driva den frågan gentemot de andra länderna i Europa och för konsumenterna i de andra länderna i Europa.

Fru talman! Vi har också motioner om vatten. Vatten är ju vårt främsta livsmedel och det är ingen ändlig resurs. Vi måste se till att vi diskuterar vattnet som ett livsmedel och som en resurs som inte är ändlig. Jag är oerhört orolig över att bekämpningsmedelsresterna tenderar att öka i våra grundvatten i stora delar av Sverige. I stora delar av resten av Europa vet vi att vattnet inte är drickbart direkt ur kranen. I den situationen får vi inte hamna i Sverige. Vi måste se till att vi tar ansvar för vårt vatten. Här handlar det igen om vilka metoder vi använder oss av i produktion av både livsmedel och andra varor. Bekämpningsmedelsresterna i grundvattnet måste tas på allvar. Den frågan ska vi lyfta fram vid många olika tillfällen.

Jag är också glad över att ordentlig uppmärksamhet har riktats på att vi ska kunna förädla och utveckla livsmedelsprodukter från glesbygden. Småskalig livsmedelsproduktion kommer att kunna vara en viktig del i landsbygdsutvecklingen. Det är i högsta grad en glesbygdsfråga, en fråga som kommer att kunna motivera producenter att satsa resurser på att vidareförädla livsmedel på landsbygden.

Det första jag gör när jag kommer till Valsjöbyn på hösten är att åka upp till Brännans mejeri och köpa getost. Under den vecka jag är i Jämtland på semester äter jag Brännans getost på min tunnbrödssocker. Det är jag inte ensam om. En hel familj försörjer sig på att producera den här getosten, en familj som annars kanske skulle vara tvungen att transportera sig till Strömsund, Åre, Östersund eller någon annan plats för att få någon form av jobb. Detta försörjer en hel familj med tre barn som man ser till använder skolan. Man är en del i möjligheten att bo och verka i den här bygden.

Det handlar alltså inte bara om primärproduktionen, utan nu ska vi också gå ett steg vidare och med stöd kunna utveckla vidareförädlingen av livsmedel i glesbygden. Det är en mycket viktig glesbygdsfråga.

Många av de debatter som har förts har handlat om märkningsfrågorna och ska även fortsättningsvis så göra. Men mycket av det ansvar som vi politiker har nu och i framtiden är att vi måste se till att visa att vi driver frågorna hårt, att konsumenterna ska kunna känna sig trygga med säkra och trygga livsmedel. Konsumenterna ska kunna veta vad de äter.

Anf. 91 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Vi är ändå rätt överens om de stora frågorna som rör livsmedel och livsmedelspolitiken och mycket är på gång, inte minst inom Europasamarbetet. Jag skulle snarare vilja fråga om det kanske har gått för långt när det gäller Europasamarbetet och hur långt man ska

detaljstyra. Därför, fru talman, skulle jag vilja vända på frågan till Michael Hagberg, som är en man med stor erfarenhet av jakt och som säkert som många andra svenskar har vilt på sitt matbord: Anser Michael Hagberg att det är rimligt att vi så ska detaljstyra att allt vilt vi får i jakten måste besiktigas innan människor ska få inta det som föda?

Anf. 92 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Ja, måltiderna på mitt matbord består väldigt ofta av kött från vilt. Den renaste, mest ekologiska produkt man kan äta är en älgstek eller en harsadel. Och det system som vi har i Sverige när det gäller att ta till vara det vilda tycker jag är fullständigt okej. Det har EU också tyckt. Det är därför det system som vi har i Sverige också kommer att börja fungera i resten av länderna i Europa.

Man får inte bara läsa vissa ord eller vissa meningar i betänkandet, Catharina, läs hela! Där framgår alltså att det vilt som är mitt inte säljs. Det läggs i min frys och det äter jag, min fru och mina barn upp. Men skulle jag sälja en älgkalv eller en harpalt ska den besiktigas. Då ska konsumenten veta att den är tillvaratagen på ett schyst sätt efter alla regler, rent, fint och snyggt. Detta är en veterinär bra på att göra. Så gör man i Sverige i dag.

Anf. 93 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Det kan förvisso låta väldigt bra och väldigt tryggt när Michael Hagberg ger mig det här svaret på frågan. Men om man läser det som står i betänkandet ser man att utskottet avslutar med: "Utskottet förutsätter emellertid att regeringen inom EU verkar för ett regelsystem som, givetvis med beaktande av hygienaspekter och annan hänsyn till folkhälsan, bättre än vad som är fallet i dag tar hänsyn till svenska förhållanden".

De bestämmelser som man vill införa går långt utöver det som vi är vana vid här i Sverige. Det här är uppenbarligen majoriteten medveten om. Men tydligen, om jag har tolkat det rätt, vågar inte Michael Hagberg och socialdemokraterna, när man ändå har ordförandeklubban för EU det här halvåret, säga ifrån att så här långt kan vi inte släppa den galna byråkratsjukan.

Anf. 94 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Catharina skrev den repliken i morse. Jag får för mig det.

EU-direktivet kommer att gå ut på att vi kommer att vilja införa de regler i resten av Europa som vi har i Sverige. Vilt som är avsett för försäljning ska besiktigas av veterinär eller livsmedelshygienist. Det är precis som vi har det i Sverige i dag när köttet ska gå till avsalu. Så är det inte i resten av länderna i Europa.

Jag tycker att det är bra att konsumenterna i Europa får veta hur fasanen har blivit slaktad i Danmark eller i norra Tyskland. Så är det. Vi får samma regler i övriga Europa som här i Sverige. Det tycker jag att konsumenterna i Europa ska vara nöjda med och positiva till.

Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag har två frågor.

Jag skulle gärna vilja ha svar på frågan om Michael Hagberg anser att märkningen av äggen från de höns som finns i burar där de har möjlighet att sitta på en liten, liten pinne, där somliga utnyttjar det lilla, lilla redet men nästan ingen alls utnyttjar det lilla, lilla sandbadet ska vara den av Sverige nu föreslagna, nämligen ”redesägg från berikade burar”. Eller är detta ett sätt att återigen lura konsumenten? Michael Hagberg sade just att märkningen måste vara klar och entydig. Anser Michael Hagberg att det förslag som Sverige nu driver när det gäller hur äggmärkningen ska se ut är enkelt och entydigt?

Vi kan i dag se att mängden av framför allt bekämpningsmedel men också gödslingsmedel ökar igen – detta trots att antalet hektar som besprutas minskar. Det är naturligtvis en oerhört oroande tendens. Sveriges jordbruk är inte längre på väg mot målet ett rent lantbruk. Jo, så tillvida att antalet ekologiskt odlade hektar ökar, men det konventionella lantbruket har börjat bespruta mer. Vilka åtgärder anser Michael Hagberg att vi ska vidta för att förhoppningsvis komma till rätta med situationen? Jag hoppas att vi är överens om att utvecklingen är olycklig.

Anf. 96 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Den sista frågan är jag mycket engagerad i och orolig för. I tisdags besökte Kemikalieinspektionen utskottet. Det bekräftades då precis det som Gudrun Lindvall säger, nämligen att resterna av bekämpningsmedel ökar i grundvattnet, att användandet av bekämpningsmedel ökar trots att arealen minskar. Det framkom också i den debatten att Kemikalieinspektionen såg att det var en viss resursbrist i att kunna göra uppföljningar och sätta ihop program för en minskad användning och på så sätt rädda grundvattnet. Den frågan kommer jag, förhoppningsvis tillsammans med Gudrun Lindvall, att nu driva mer intensivt, med tanke på vad vi faktiskt visste förra veckan.

Jag är skeptisk till det frivilliga märkningssystem av ägg som finns i Sverige i dag. Jag är så pass angelägen för mig och för min familj att veta vilken typ av ägg vi konsumerar att jag köper mina ägg direkt från gården, så att jag vet från vilken gård äggen kommer från. Det står aldrig burhöns på paketen, men det står sprättägg hit och dit, och man får aldrig något riktigt grepp över vilket ägg som är vilket – annat än att veta exakt för varje enskilt ägg. Det är inte lätt för en tätortsbo att göra det val jag kan göra.

Jag vill ha en tydlig märkning som inte lurar någon konsument. Det är helt klart. Det tänker jag verka för. Jag vet att det har varit en förhandlingssituation. Jag visste inte att förhandlingarna var avklarade. Men det är de säkert, för jag vet att Gudrun Lindvall är engagerad i frågan och kan den. Jag vet att ministern driver frågan så att det ska vara en tydlig och klar märkning, men det är möjligt att hon har förlorat i en förhandling. Vad vet jag?

Anf. 97 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Vi börjar med äggen. Nej, förhandlingarna är inte klara. Sverige har lagt fram ett förslag. Förut hade vi ett obligatoriskt märkningssystem för frigående och ekologiska ägg. Det finns bland reglerna

begreppen frigående inomhus, frigående utomhus och ekologiska. Det är tre märkningar. Men däremot var det frivillig märkning för burar.

I höstas kom man överens om att det nu ska bli obligatorisk märkning även för burar. Det är det som nu förhandlas. Då har Sverige lagt fram ett förslag för två klasser för burarna. En klass är burägg, de hederliga gamla burarna, som vi i Sverige försöker komma ifrån och som Astrid Lindgren trodde att hon inte skulle behöva se till sin 90-årsdag efter vad hon fick i 80-årspresent. En andra kategori är de s.k. berikade burarna. Det ska alltså vara två kategorier för burägg. Det är vanliga burägg och redesägg från berikade burar.

Jag menar att detta är en felaktig linje av den svenska regeringen. Det ska inte vara två kategorier för buräggen, utan man ska våga kalla burägg för burägg. Jag vill uppmana Michael Hagberg att prata med regeringen och säga åt den att lämna denna linje och i stället driva att burägg blir tydligare märkta. Det är helt okej med berikade burar eller burar, men att lägga in begreppet redesägg gör det hela mycket knepigare. Då kan man tro att redan bara finns i burarna, men de finns naturligtvis i alla andra system.

Man kan faktiskt tänka sig att komma till rätta med användningen av bekämpningsmedel så som Danmark har gjort. Miljöskatten på bekämpningsmedel i dag är tio gånger högre i Danmark än i Sverige, just för att ha ett ekonomiskt styrmedel. Sedan går pengarna tillbaka till bönderna. Är det en väg som Michael Hagberg kan tänka sig?

Anf. 98 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det är en väg som vi redan är inne på i Sverige. Vi har bekämpningsmedelsavgifter på en nivå. Det är möjligt att använda skatter och avgifter på ett styrande sätt. Jag delar en del partiets uppfattningar om att med hjälp av skatter och avgifter styra till miljönytta och minskat användande av bekämpningsmedel.

Vi har en nivå i dag på avgifter för bekämpningsmedel. Vi har i det här rummet bestämt att avgifterna ska återföras till näringen. Det är möjligt att en del av återföringen till näringen ska kunna finansiera de utredningar och program som ska antas för att minska bekämpningsmedlen. Det kan diskuteras. Jag är inte motståndare till styrande avgifter av något slag. Med avgifter går det att styra åt rätt håll.

Anf. 99 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Michael Hagberg sade i sitt anförande att konsumenten ska veta vad konsumenten äter. Det är jättebra! Men det förutsätter en konsekvent och genomtänkt märkning av livsmedlen, bl.a. vad avser produktionsland och förekomsten av GMO, antibiotika, färgämnen och andra tillsatser – oberoende av vad det är fråga om.

Varför förnekar ni, Michael Hagberg, konsumenten möjlighet att få veta vad konsumenten äter? Det är precis vad ni gör med ert ställningstagande i det här betänkandet.

Anf. 100 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Tänk att politiskt arbete kan missuppfattas. Tänk att vi socialdemokrater inte har förstått att det viktigaste för oss är att konsumenterna ska känna sig trygga och säkra i sitt livsmedelsintag. Tänk att

vi har haft så fel när vi har talat med våra ministrar, drivit på våra ministrar att sätta märkning av olika produkter högt, ibland högst, på dagordningen inför ministerrådsmöten. Tänk att vi har haft så fel, men ändå sett framgångar i arbetet i Europa. Tänk att det kan missuppfattas så. Jag undrar om viljan finns att det ska missuppfattas så?

Vi sätter konsumenterna främst. Vi kommer att driva frågan hårt. Men vi vill ha tydliga och klara linjer och regler för hur märkningen ska gå till. Det får inte vara svårt att förstå den märkning som finns på produkterna. Då nonchaleras de av konsumenterna, kanske t.o.m. så att den produkt som har krångligheter inte läggs i varukorgen utan får ligga kvar. Det måste vara ett intresse även för näringen att se till att det finns tydliga och klara regler för hur märkningen ska se ut.

Anf. 101 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag fick något svar av Michael Hagberg. Varför tillstyrker ni inte den reservation som jag har fogat till betänkandet? Jag försöker att ge konsumenterna än mer makt just därför att konsumenterna vill ha makt över maten. De vill veta vad de köper till sig själva, sina barn och sina familjer. Det får de om ni tillstyrker min reservation i betänkandet. Det får de inte om kammaren behaga bifalla den text som majoritetssidan har föreslagit ska gälla.

Anf. 102 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det arbete som har pågått och pågår påstår vi i majoriteten är grundläggande nog för att vi i framtiden ska få se ett fungerande märkningssystem. Vi tycker inte att vi ska stanna till vid den motion som Centerpartiet har väckt till detta betänkande. Den slår in öppna dörrar. Däremot ska vi naturligtvis fortsätta att jobba så att konsumenterna ska få känna trygghet i sitt livsmedelsintag och känna trygghet med tydliga och klara regler för livsmedelsmärkning.

Anf. 103 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Skånska socialdemokratiska riksdagsgruppen har i många år drivit på för en utveckling inom livsmedelsområdet. Och det är naturligtvis ingen slump – 45 % av svensk livsmedelsindustri och -hantering ligger i Skåne. Vidare har regionen, Skånes livsmedelsakademi m.fl. ett starkt engagemang för dessa frågor, vilket är både glädjande och till gagn för hela Sverige.

I dagens ärende behandlas en gruppmotion från oss, MJ248, *Utveckling av skånsk livsmedelssektor*. Motionen innehåller bl.a. förslag om förändrat regelverk för *functional food*, ett livsmedelsforskningsinstitut till Skåne, återföring av avgifter till näringen och framtidsprogram för livsmedelssektorn.

Jag tänkte i det här korta anförandet uppehålla mig främst vid *functional food*. Min riksdagskollega Anders Karlsson kommer att kommentera livsmedelsforskningsinstitutet. Vad det gäller de övriga frågorna återkommer vi på lämpligt sätt.

Först har jag några allmänna reflexioner.

Livsmedel står i dag i fokus för intresset av många, och tyvärr mest av negativa orsaker. Jag tänker inte här ge mig in i den debatten – den förs av så många andra. Det jag vill säga är att livsmedel borde vara ett

ständigt aktuellt ämne, och då även för en positiv debatt som handlar om utveckling och framtidsmöjligheter, att vi finner vägar att utveckla den i Sverige i huvudsak mycket välskötta djur- och livsmedelshanteringen. Samtidigt – och det är viktigt – ska vi visa ödmjukhet inför och dra lärdomar av de misstag som begåtts.

Jag vill här trycka på ett viktigt område som vi tar upp i vår motion, och det gäller s.k. *functional food*.

Fru talman! *Functional food* är livsmedel i gränsområdet mellan mat och medicin som kan ha en både förebyggande och lindrande effekt på vissa sjukdomstillstånd. Några exempel är magproblem, hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och övervikt. Sverige ligger i dag långt framme i den samverkan som krävs mellan forskning och livsmedelsindustri för att omvandla forskarnas rön till bra, tillgängliga livsmedel. Ett stort hinder på vägen har dock varit det glapp i lagen som gör det omöjligt att marknadsföra produkter av det här slaget. Allt som förebygger, botar eller lindrar sjukdom är per definition läkemedel. Att få ett klart definierat utrymme på den punkten skulle vara till mycket stort gagn för såväl svensk livsmedelsindustri och forskning som konsumenterna.

För svensk livsmedelsindustri är frågan av största vikt, och åtgärder måste därför snarast vidtas som gör det möjligt för industrin att marknadsföra sina produkter med produktspecifikt påstående.

I betänkandet hänvisar utskottet till den rapport som Livsmedelsverket, Läkemedelsverket och Konsumentverket står bakom där man föreslår att livsmedelslagen om märkning och reklam om livsmedel ändras. Det här är bra om det blir verklighet, och regeringen har, såvitt jag förstår, en positiv hållning i denna fråga. Enligt tidtabellen ska EU-kommissionen den 1 juli lägga fram förslag om ändring i direktiven om märkning och direktiven om vilseledande reklam.

Leder inte de här initiativen till resultat som är positiva för den viktiga näringen funktionella livsmedel anser jag att regeringen måste överväga andra vägar, som kanske en separat svensk lagstiftning.

Inte minst ur konsumentens synpunkt är detta viktiga och centrala frågor. Ur tre olika perspektiv vill jag belysa frågeställningarna:

1. *Functional food*-produkter får produceras men inte marknadsföras, och därmed förlorar konsumenten sin rätt till relevant information – konsumentens säkerheten sätts därmed i fara.
2. *Functional food* är ett attraktivt sätt att ta ut mervärde för olika produkter. Det lockar såväl seriösa som oseriösa producenter. Därför måste seriösa producenter få ett tillförlitligt regelverk som slår fast vad *functional food* är.
3. *Functional food* är att betrakta som en ny forskningsdisciplin och kan innebära stora potentiella besparingar för samhället i form av minskade kostnader för sjukvård.

Fru talman! Vi förutsätter att utskottet noga följer utvecklingen och är berett att ta nödvändiga initiativ i frågan och att regeringen tillsammans med myndigheterna är pådrivande i frågan. Ibland måste någon inom den europeiska gemenskapen gå före i olika frågor. Sverige har här ett uppdrag att vara pådrivande och överväga om nationellt regelverk, program eller lagstiftning, inte minst för konsumentens trygghet.

Min fråga till utskottets föredragande Michael Hagberg är: Är ni i utskottet beredda att agera i frågan kring *functional food* om det blir en lång tidsutdräkt inom EU eller Sverige?

Till dess yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 104 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Vi är inte bara beredda att ta ett större ansvar i diskussionen om *functional food*, utan jag upplever det så att vi redan har börjat det arbetet. Jag försökte i mitt inledningsanförande berätta för kammaren att vi sedan 1994 har jobbat aktivt med den här frågan. Vi har besökt Skånemejerier och fått presenterade för oss de forskningssatsningar som Skånemejerier i det här fallet gör tillsammans med Lunds tekniska högskola. Vi har haft en stor hearing där vi har behandlat frågan om *functional food*. Det har lett till att jordbruksministern har tagit ett initiativ till att börja arbetet med att ta fram ett program om *functional food* i Sverige nu och för framtiden.

Som jag bedömer det befinner sig det arbetet någonstans i halvtid. Jag tyckte att det i halvtid var lämpligt att jordbruksministern inför kammaren skulle få ge sin bedömning av hur arbetet går. Därför lämnade jag in en interpellation till Margareta Winberg om en debatt kring *functional food* som förhoppningsvis kommer att gå av stapeln nästa vecka. Jag skulle vara glad om kreativa socialdemokrater från Skåne deltog i den debatten och var med och lyfte frågan.

Functional food är naturligtvis inte bara en Skånefråga, utan en fråga som är väldigt viktig för resten av Sverige och vidare i resten av Europa.

Jag återkommer i nästa replik, om jag får den möjligheten, för jag har ett tips till Skånebänken.

Anf. 105 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag noterade just vad Michael Hagberg sade i sitt anförande. Jag tycker att det är bra initiativ som tas på olika vis. Men resan har varit rätt lång, som Michael Hagberg själv sade, sedan 1994. Om vi befinner oss halvvägs i en period där det har gått sex sju år har vi kanske fortfarande en lika lång resa kvar innan vi har ett program eller en lagstiftning och innan man i EU har insett vikten av detta.

Att det har råkat bli just Skånebänken beror väl på vårt geografiska läge och självfallet på att vi har ett stort intresse för frågan. Samtidigt är det, som Michael Hagberg säger, en fråga för hela Sverige, för hela Europa och så småningom t.o.m. för hela världen. När svensk forskning och svenska producenter och konsumenter ställer sig i spetsen för viktiga framtida möjligheter kanske vi också skulle försöka att på något sätt snabba upp hastigheten.

Anf. 106 MICHAEL HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det är inte så att framtagandet av *functional food*-produkter har stannat av under dessa sex år. Tvärtom har hyllorna i livsmedelsbutikerna fyllts av den här typen av produkter, av olika inslag, under dessa sex år. För sex år sedan kunde jag inte hitta t.ex. Proviva i min butik hemma i Valla, men det går bra i dag. Utvecklingen har gått fort framåt samtidigt som programmet har tagits fram.

Vi skulle också vilja att kreativa socialdemokrater på Skånebänken inser att vi har ett problem när det gäller ekologisk produktion och att vi har problem med att få Skånelantbruket att anpassa sig och ta fram mera ekologiska produkter. Det är en fråga som betyder väldigt mycket för miljön, när det gäller bekämpningsmedelsrester och annat i grundvattnet i dessa områden.

Den frågan skulle jag gärna vilja skicka med ledamöterna på Skånebänken att driva nere i Skåne, och på så sätt få fler svensktillverkade ekologiska produkter på hyllorna i livsmedelsbutikerna både i Skåne och i resten av Sverige.

Anf. 107 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Tack! Det lät riktigt spännande. Vi ska självfallet anta utmaningen vad gäller ekologisk odling. Vi driver de här frågorna, och vi gör det inte i ett motsatsförhållande. Men det har varit trögt. Jag känner mycket väl till målsättningen om 10 % som vi har lagt fast. Vi har knappt hälften, 3–4 %, om jag minns rätt. Det ska vi självfallet fortsätta med, och vi ska göra det med hjälp av er och andra.

Jag känner självfallet också till att det inte har stått stilla kring *functional food* och att hyllorna fylls mer och mer. Varför? Jo, konsumenterna frågar efter detta. Det är därför vi tycker att vi som politiker och lagstiftare har ett stort ansvar tillsammans med andra goda krafter. De seriösa företag som lägger ned mycket forskning och stora pengar på att ta fram detta som konsumenterna efterfrågar ska ha schysta överlevnadsmöjligheter. I en sådan bransch som växer fram finns det naturligtvis alltid människor som inte har så goda avsikter, som hänger med och som vilseleder konsumenterna.

Det är konsumenternas intresse som vi här gemensamt ska sätta främst, och vi ska även se till själva producentledet – forskningen, osv.

Vi har mycket gemensamt här. Vi är helt överens om det.

Anf. 108 ANDERS KARLSSON (s):

Fru talman! Mitt inlägg i denna debatt kommer att koncentrera sig till en liten del av den skånska socialdemokratiska riksdagsgruppens motion MJ248 *Utveckling av skånsk livsmedelsindustri*. Området jag tänker argumentera kring gäller lokalisering av ett livsmedelsforskningsinstitut till Skåne och närmare bestämt till Kävlinge. Jag har tidigare både motionerat och interPELLERAT i frågan, fått positiva utfästelser från näringsministern och tycker att det nu börjar bli hög tid att komma till beslut i nämnda fråga.

Livsmedelsnäringen genomgår för närvarande stora förändringar. Det gäller såväl nationellt som internationellt. I Sverige har förändringsprocessen förstärkts av medlemskapet i EU, som förändrat den svenska livsmedelsmarknaden från att vara en nationellt skyddad marknad till att vara en marknad där näringens företag befinner sig i internationell konkurrens.

Detta ställer krav på företagen att utveckla särpräglade produkter med höga förädlingsvärden. Detta kan åstadkommas dels genom att produktionsutvecklingen i större utsträckning konsumentorienteras. Det kan ske genom utvecklingen av ny teknik, design och marknadsföring, så att de nya produkterna tillgodoser specifika kundgruppers behov.

Förutom denna konsumentorientering av produkterna krävs av företagen att de på ett bättre sätt utnyttjar teknologi för informationsöverföring och informationsutbyte samt tar vara på de teknologiska möjligheter som är under stark utveckling vad det gäller marknadskommunikation, förpackning och logistik.

Fru talman! Skåne befinner sig mitt i utvecklingen av Öresundsregionen och är tillsammans med Danmark ett av de mest spännande och expansiva livsmedelsområdena i Europa. Skåne är centrum för svensk livsmedelsindustri med 45 % av landets livsmedelsproducenter baserade i regionen. Därtill ska läggas att Danmark är den i särklass i relativa tal största livsmedelsexportören i världen.

Karakteristiskt för Öresundsregionens livsmedelsområde är bredd och djup. Regionens historiska position, som två länders livsmedelscentrum, förklarar närvaron av företag inom nära nog alla led i livsmedelskedjan och dess stödjande funktioner såsom förpackning, lagring, distribution och maskintillverkning.

Inom vissa områden har utvecklingen av ledande nationella företag inom respektive verksamhetsområde i Sverige och Danmark lett fram till stora ledande internationella företag.

Djupet i regionens livsmedelskluster kan förklaras med nödvändigheten av att utveckla speciell kompetens inom jordbruksforskning och industriell forskning och utveckling för att företagen ska nå ledande positioner inom sina områden på den internationella marknaden. Det gäller såväl förädlingsindustrin som förpackning och temperaturkontrollerad lagring och distribution.

Med stora nationella och internationella företag inom livsmedelssektorn, med starka enheter för forskning och utveckling, lokalisering av universitet och högskolor med särskild inriktning på och intresse för livsmedelsområdet och ett upptagningsområde med mer än tre miljoner människor i Öresundsregionen är Skåne utan tvekan den bästa lokaliseringen för ett livsmedelsforskningsinstitut.

Satsningen på ett livsmedelsinstitut i Kävlinge i samverkan med Köttforskningsinstitutet, Livsmedelscentrum i Lund och Lunds universitet skulle innebära en samlad kunskap som inte torde finnas i vårt land.

NUTEK har på uppdrag av regeringen utrett förutsättningarna för ett livsmedelsinstitut. Man föreslår i sin rapport en inriktning mot konsument, marknadsföring och produktutvecklingskunskap.

Denna forskning skulle syfta till att stärka livsmedelsindustrins möjligheter att analysera och förstå påståenden och trender liksom olika marknader såväl inom som utom landet. Den syftar också till att få kunskap om olika kundgruppers preferenser för att kunna utveckla och erbjuda produkter med rätt särprägel och inte minst kvalitet.

Detta institut skulle vara av såväl regionalt som nationellt och internationellt intresse – inte minst utifrån ett konsumentperspektiv.

Fru talman! Vi föreslår i vår motion att livsmedelsforskningsinstitutet lokaliseras till Kävlinge kommun dels med tanke på den utfästelse som gjorts om ersättning till Kävlinge kommun för nedläggningen av kärnkraftverket i Barsebäck, dels, som jag tidigare nämnt, på grund av närheten och knytningen till Lunds universitet och Ekonomihögskolan.

Utskottet hänvisar i sitt svar i betänkandet till att ärendet fortfarande bereds inom Näringsdepartementet. Vi ser att frågan ännu mer än tidigare

har hög prioritet, och då inte minst med anledning av den diskussion som förs i hela EU om våra livsmedel. Vi hoppas därför att frågan kommer till ett snart avgörande och att lokaliseringen utifrån både näringspolitiskt rationella skäl och regeringens tidigare utfästelser sker till Kävlinge.

Jag upplever inte heller att detta är en partiskiljande fråga utan en fråga av nationellt intresse, som i alla fall samtliga skånska politiker – både regionalpolitiker och riksdagsledamöter – står bakom.

Fru talman! Till sist kan jag också upplysa denna kammare om att Region Skåne, Kävlinge kommun och Lunds universitet i dag uppvaktar Näringsdepartementet i nämnda fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

7 § Ändringar i bilskrottningslagen

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU13
Ändringar i bilskrottningslagen (prop. 2000/01:47).

Anf. 109 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Det ökade antalet skrotbilar i naturen är ett växande problem. Det räcker att ta en tur ut på landet så ser man dessa fula vrak lite varstans.

Förutom att det är ett estetiskt problem för markägare och folk som vill vandra i naturen är det ett miljöproblem. Gamla bilar läcker oljor, miljögifter och tungmetaller rakt ned i marken. Problemet måste lösas.

Jag tillhör inte dem som tror att det finns enkla lösningar på problemet. En höjd bilskrottningspremie är en sak som kan bidra till en bättre situation, men vi får inte bort alla bilar i naturen på detta sätt. Det är en rad olika åtgärder som krävs för att situationen ska bli radikalt mycket bättre.

Politiska åtgärder leder inte alltid rätt. Riksdagsmajoriteten har på många olika sätt försökt förmå landets medborgare att byta resmönster. På olika sätt försöker man ekonomiskt få människor att byta från bil till kollektiva färdmedel som buss och tåg. Denna straffpolitik mot bilisterna, givetvis tillsammans med de försämringar som gjorts i människors privatekonomi under tiden, har lett till att vi har fått Europas äldsta bilpark. I EU toppar Sverige tillsammans med Finland listan över andel gamla bilar – en inte alltför smickrande ledning.

Hälften av alla bilar i Sverige är äldre än tio år. Hälften av alla de bilar som är 17 år kör omkring på våra vägar, medan endast hälften av dessa har skrotats. Detta leder bl.a. till att 1,3 miljoner bilar i Sverige i dag är utan katalysator.

Nya bilar har bättre teknik, är mera bränslesnåla, har lägre utsläpp och kan återvinnas vid skrotning i större utsträckning än gamla bilar. Att detta får negativa konsekvenser för miljön råder det inget tvivel om. Majoritetens straffpolitik mot bilisterna är ett skott i den egna foten. Det har lett till en sämre miljö, inte till en bättre.

Det faktum att den svenska bilparken blir allt äldre bidrar till att fler vrak ställs ut i markerna. Man har bilen till dess att den lägger av att fungera och sedan låter man den stå eller t.o.m. kör ut den i naturen.

Att regeringen har tagit tag i frågan är bra. Något behöver göras. Problemformuleringen är vi överens om över alla partier. Sedan kan man välja olika vägar, och vi ställer oss inte bakom regeringens lösning.

Fru talman! Den 1 januari 1998 började producentansvaret för bilar att gälla. Det borde innebära att problemet som vi har i dag är ett övergående problem. Bilproducenterna ska garantera att det finns system för omhändertagande av de bilar som så småningom ska skrotas. Men ännu är ju dessa bilar inte aktuella för skrotning, förutom möjligen krockade bilar. Problemet med de bilar som inte omfattas av producentansvar kommer att leva kvar under ett antal decennier om inte bilmarknaden förändras radikalt.

Vad är då bra i propositionen? Vi delar regeringens uppfattning om att skrotningsbranschen måste styras upp en del. I dag är auktorisering av skrotningsfirmor frivillig, och många har redan blivit auktoriserade. Man räknar med att ca 700 av de totalt drygt 800 skrotningsfirmorna är auktoriserade. Dessutom är det ett faktum att många skrotningsfirmor miljöprövades på 70-talet. Vi stöder att det ställs hårdare krav på dessa så att skrotningen sker på ett miljövänligt sätt överallt.

Men i övrigt rör regeringen till det i onödan i propositionen. Den skulle ha kunnat vara okomplicerad, men i stället väljer regeringen att krångla till det.

För det första kan vi konstatera att alla nyproducerade bilar täcks av producentansvaret.

För det andra har bilägarna betalat in en s.k. skrotningsavgift på 700 kr till bilskrotningsfonden, vilket inte betalats tillbaka i tillräcklig utsträckning. Fonden innehåller tillräckligt med pengar för att en högre skrotningspremie ska utbetalas till dem som skrotar en gammal bil. Ändå föreslår regeringen att ett system med bilskrotningsavgift även för nya bilar ska införas med ett retroaktivt ansvar för bilindustrin.

Först ska nybilsköparna alltså betala priset för det införda producentansvaret. Sedan ska man utöver detta betala en avgift på 700 kr i bilskrotningsavgift. Man får alltså betala dubbel skrotningsavgift på detta sätt. Är det rimligt, samtidigt som vi borde uppmuntra människor att köpa nya bilar för miljöns skull?

Majoriteten har mage att bedöma dessa 700 kr som ”en nästan försumbar kostnad”. Detta grundar man bl.a. på att den skatterabatt som ges för miljöklass 1-bilar överstiger denna summa. Samtidigt borde majoriteten veta att detta straffar den svenska bilförsäljningen där man konkurrerar om enstaka tusenlappar. Vi vet ju att år 2000 privatimporterades 63 000 bilar till Sverige. Dessa extra pålagor förbättrar ju inte precis den svenska bilbranschens situation.

Vi är dessutom av princip mot retroaktivitet i lagstiftningen, att lagstiftning inte ska införas som innebär att man påförs ett ansvar för historiska problem. Det är inte bra i ett fungerande rättssystem. Det hotar framförhållning och planering för företagen.

Regeringens förslag låter som ett pantsystem där man betalar in en avgift när man köper bilen och sedan får man tillbaka pengarna när bilen skrotas. Problemet är att bilar och läskburkar är två mycket olika produk-

ter. En bils livslängd är mycket lång, framför allt i Sverige. Bilen byter oftast ägare många gånger under sin livstid. Den som drar nytta av skrotningspremie är en helt annan person än den som har betalat in den. På detta sätt straffar vi nybilsköparen och belönar den som köper en gammal bil. Samtidigt har vi ålagt producenterna att bekosta en inlämning till återvinningsstationerna. Detta kan inte var logiskt.

Bilbranschen har tydligt kritiserat regeringens proposition vad gäller det EG-direktiv om uttjänta bilar som ska införas. Bilbranschen har kritiserat regeringen för att vara för tidigt ute. Bilmarknaden är i högsta grad global och inte minst europeisk. Det är viktigt att vi beslutar om en EU-lagstiftning som harmonierar med övriga EU-länder. Det är viktigt att vi inte straffar våra egna företag medan andra länder ger sina företag bättre förutsättningar.

Andra länder i EU är på väg att genomföra direktivet, men Sverige ligger längst fram. Dessutom är förslaget inte ordentligt remissbehandlat. På en direkt fråga till departementet om hur de andra länderna förväntas lösa frågan om genomförandedirektivet hade man inget svar. Vi borde avvakta något för att vår lagstiftning ska bli bättre. Jag tycker mig se en trend där Sverige, inte minst i miljösammanhang, lägger sig vid sidan av andra EU-länder när det gäller tolkningar av direktiven – oftast inte med fördel för nationella intressen, och det är inte bra.

Det moderata alternativet innebär att bilskrotningsfonden ska bidra till en kostnadsfri inlämning av bilar som går till skrotning redan från 2002. Samtidigt ska fonden täcka kostnaderna för de skrotningskampanjer som krävs för att rensa upp i vissa områden. Det är viktigt att komma med realistiska förslag och inte som ett visst parti föreslå premier på mycket hög nivå som inte kommer att kunna finansieras. Det är viktigt att inte skattepengar skjuts till för att finansiera fondens utgifter.

Vi vill ta bort bilskrotningsavgiften för inköp av nya bilar – detta i syfte att stimulera att nya bilar köps i större utsträckning.

Vårt förslag är också att man ska avvakta övriga EU-länders genomförande av EG-direktivet för att man ska hitta liknande regler för bilbranschen mellan länderna.

Fru talman! Moderat ideologi bygger på ökad frihet, men också på ett ökat individuellt ansvarstagande – frihet under ansvar.

Vi tror på människor. Vi tror att människor är redo att ta eget ansvar för den miljö vi lever i. Vi hoppas att den fria inlämningen av skrotbilar ska vara tillräckligt för att människor ska känna sig motiverade att göra nytta för miljön. Det lilla besvär som det är att forsla bilen till skroten hoppas vi att människor själva ska kunna bidra med.

Men, som sagt, moderat politik innebär samtidigt ett ökat ansvarstagande. Detta vill vi åstadkomma genom att den s.k. administrativa skrotningen tas bort. Om en bilägare låter bli att under tre år betala en avgift till Vägverket för sin avställda bil, så stryker Vägverket bilen ur registret – en s.k. administrativ skrotning. Det gör det omöjligt för polisen att fastställa ägaren till bilvraket. Vi vill ta bort den administrativa skrotningen och tycker att ägaren ska ta ett ansvar för bilen till dess att bilen skrotas.

Jag förstår inte varför vi inte fick med majoriteten på denna lilla, men viktiga förändring. Det är klart att vissa personer filar bort chassinumret för att undvika att man blir ansvarig för vraket. Det kommer vi inte runt

på detta sätt, men i många andra fall. Ägande ska medföra skyldigheter såväl som rättigheter. Det är kärnan i moderat politik.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 110 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Till att börja med vill jag ge en historisk tillbakablick.

I bilens barndom byggdes bilar i stort sett för hand och sammansättningen var utformad så att även demontering kunde göras på ett relativt enkelt sätt. Mycket av inredningen var av naturmaterial. Ända fram till 60-talet fanns det möjligheter till relativt hög grad av återanvändning, och demontering kunde ske med relativt enkel utrustning.

Efterhand som bilutvecklingen fortskred blev konstruktionerna alltmer avancerade, vilket i sin tur möjliggjordes av innovationer och sofistikerad tillverkningssteknik.

Dagens produkter kan mer liknas vid färdigförpackade robotprodukter byggda för en viss livslängd utan omfattande krav på service, men med mycket stor andel syntetiska material i konstruktionen.

Nya miljö- och produktkrav på bilar har medfört avsevärt större möjligheter till återvinning. Sammantaget innebär detta att skrotning av bilar fordrar bättre utrustning och kunskap. Som en logisk konsekvens härav följer att bilskrotor bör ackrediteras – vilket också framförs i förslaget – för att svara upp till de miljökrav som kan ställas på dessa.

Ett växande problem är de övergivna fordon som står att finna utmed vägarna. Det beror kanske på ett bristande personligt ansvar – för att kommentera föregående talare. Till detta kommer att den svenska bilparken är gammal och bör bytas ut mot en nyare och miljövänligare dito. För att komma till rätta med dessa problem är det viktigt att skapa ett incitament som medför att skrothögar både på och vid sidan av vägarna försvinner och kan omhändertas på ett miljömässigt acceptabelt sätt.

Därför har vi kristdemokrater föreslagit att skrotpremien under en femårsperiod höjs till 3 000 kr för bilar som släppts ut på marknaden före 1989 – detta för att skapa ett kraftigt incitament för att åstadkomma en förnygrad och miljöanpassad svensk bilpark. Den begränsade perioden med höjd premie kan finansieras genom bilskrotningsfonden.

Fru talman! Propositionen innehåller också förslag om en förändring av producentansvaret för uttjänta fordon med anledning av ett EU-direktiv. Direktivet ska vara infört senast den 21 april 2001.

Vi kristdemokrater har reserverat oss mot utskottsmajoritetens förslag som följer propositionen. Vi anser att det finns flera skäl att invänta resultatet av den utredning som har att göra en bred översyn av producentansvaret och som ska redovisa sitt arbete den 31 juli i år. I utredningens uppdrag ingår också att göra en bedömning av den ekonomiska delen av producentansvaret.

Det finns inte någon anledning för Sverige att hasta fram en finansieringsmodell som ska börja gälla 2007. Om Sverige ställer upp högre ekonomiska krav på producenterna än vad övriga länder gör inverkar detta negativt på de producenter som har eller har haft stor försäljning i vårt land.

Utskottsmajoriteten föreslår, helt i enlighet med propositionen, att man ska låta nybilsförsäljningen bekosta skrotningen av äldre bilar. Detta finner vi är fel. Det går att hitta bättre lösningar på denna fråga. Ett

finansieringsalternativ till den höjda skrotpremien för äldre bilar kan vara att belägga dessa fordon med en miljöavgift.

I ett av våra särskilda yttranden har vi gett vår syn på problemen med flyttning av övergivna fordon, vilka alltmer kantar våra vägar och andra mer eller mindre passande uppställningsplatser. Vi anser att polismyndigheten och kommunerna bör få ökade möjligheter att inom viss tid flytta dessa fordon från platsen. Eftersom bilens ägare ofta inte kan spåras och vitesföreläggande därför är verkningslöst, bör lagen om flyttning av fordon i vissa delar revideras och förtydligas.

Vi har också i vårt andra särskilda yttrande lyft fram miljöproblemen med äldre båtmotorer, gräsklippare och arbetsredskap. Med tanke på omfattningen av förorenande utsläpp från dessa tillsammans anser vi att en skrotningspremie bör införas även för dessa.

Fru talman! Till sist står vi givetvis bakom våra reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall endast till reservation nr 3.

Anf. 111 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Regeringen har uppmärksammat att dagens utformning av bilskrotningslagen inte är tillfredsställande. Det är en åsikt som jag och Centerpartiet delar och något som vi för övrigt tidigare har påpekat vid ett flertal tillfällen.

Tyvärr kan det emellertid noteras att propositionen inte når fram när det gäller att minska mängden äldre fordon i den svenska bilparken, som jag förmodar var syftet med propositionen. Att minska mängden äldre fordon är viktigt ur flera synvinklar. Dels har många av de äldre bilarna en sämre miljöprestanda än vad nyare bilar har, dels har den nuvarande lagstiftningen och den låga skrotningspremien lett till att många bilar överges i naturen, med de miljö-, säkerhets- och markägarproblem som detta medför.

Utgångspunkten för förändringar i bilskrotningslagen måste enligt min uppfattning vara att skapa förutsättningar för en modernisering och förnyelse av bilparken samt att komma till rätta med problemen med övergivna bilar i naturen.

Med Centerpartiets förslag blir detta lättare än med regeringens förslag i propositionen, som jag anser är otillräckligt. T.ex. borde en ettårs-kampanj med en rejäl skrotningspremie genomföras. Det skulle ge ett starkt incitament för skrotning av äldre fordon och tydligt minska antalet övergivna bilar i naturen.

Det kan i sammanhanget nämnas att en sådan kampanj har genomförts på Irland, och där har den fungerat alldeles utmärkt väl. Den genomfördes där av staten. En premie infördes på motsvarande ca 10 000 svenska kronor. Många irländare bytte med hjälp av denna premie ut sina äldre fordon. Man fick på det sättet en mer miljövänlig bilpark i sitt land.

Även Sverige, tycker jag, behöver använda sig av denna metod för att förnya bilparken och motverka att bilar dumpas på det sätt som görs numera i naturen. Vi har föreslagit att skrotningspremien under den här perioden bör vara 8 000 kr. Den bör finansieras av bilskrotningsfonden som, vilket är bekant, numera innehåller mycket, mycket pengar.

Den tillfälliga höjningen av skrotningspremien till 8 000 kr, som vi har föreslagit, måste emellertid följas upp med en permanent höjning av skrotningspremien. Centerpartiet anser att regeringen i propositionen har

lagt skrotningspremien på en alldeles för låg nivå. Det är nödvändigt med en högre nivå för att skrotningspremien ska bli ett ordentligt och varaktigt instrument för att skrota bilar i stället för att dumpa och överge dem i naturen, vilket vi säkert kommer att få uppleva i alla fall även i framtiden.

Jag vill, fru talman, i all enkelhet yrka bifall till vår reservation nr 7. Självfallet står jag bakom alla andra reservationer som bär Centerpartiets namn, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 7.

Anf. 112 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Eskil Erlandsson står här i talarstolen och lovar svenska folket 8 000 kr för sin gamla bil under 2002, och han väljer att lägga sig på en summa som är dubbelt så hög som regeringens summa därefter.

Min fråga till Eskil Erlandsson är enkel. Hur ska Eskil Erlandsson finansiera detta? Det var nämligen en bit som Eskil Erlandsson inte tog upp. Man har ju räknat på hur mycket pengar som finns kvar. Är det höjda skrotningsavgifter vid nybilsköp eller är det statsfinanserna som ska finansiera detta? Den frågan skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 113 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Det är både–och. Dels måste vi se till att få ränta på de pengar som i dag är fonderade och som enligt uppgift uppgår till drygt 1 miljard kronor. En normal ränta på dessa fonderade pengar skulle ju ge en del av den summa som vi måste ha fram för att finansiera våra förslag. Den andra delen är precis det som Lars Lindblad nämnde, nämligen en höjning av skrotningsavgiften.

Anf. 114 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Är det inte så att en höjning av skrotningsavgifterna samtidigt motverkar det som Eskil Erlandsson vill, nämligen att människor ska köpa nya bilar? Det blir ju en högre kostnad för en sådan bil, vilket borde vara lika avgörande som de pengar som man skjuter till.

Anf. 115 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! För att råda bot på de problem som både Lars Lindblad och jag har tagit upp i våra respektive anföranden anser vi att det som vi har föreslagit är nödvändigt. Vi kommer inte att få bort de bilar som i dag dumpas på våra vägar och i naturen med något annat system, enligt den uppfattning som jag här har redovisat.

Anf. 116 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Tveksamheten till att producera avfall är, tycker vi, ännu inte tillräckligt stark. Men tveksamheten hos en del politiker till att sortera och på ett mer miljövänligt sätt ta hand om avfall är fortfarande för stark. Sopstationer anses skräpa ned. I kommunerna ökar förbränningen av sopor. I den socialliberala visionen har vi mindre av sopor och mindre av skrot.

Skrotbilar lämnas ofta vid vägkanter. Bilvraken innehåller miljöstörande ämnen. Det handlar om oljor, lösningsmedel, PCB och bromerade flamskyddsmedel.

Fru talman! Jag ska i den här debatten beröra tre frågor: skrotningspremien, försäkringssystem, bortforsling av bilar.

Vi tycker att det är bra att regeringen föreslår en höjning av skrotningspremien. En höjning föreslås från 500 kr till 1 500 kr. Nettoutfallet av att skrota torde bli 500–600 kr.

Vi i det enda borgerliga miljöpartiet tycker att man ska öka incitamenten för att ta osäkra och miljöfarliga bilar ur drift. Vi anser att skrotningspremien bör höjas till 3 000 kr. Utöver höjd skrotningspremie anser vi att producentansvaret behöver bli tydligare. Det är därför vi tar upp frågan och föreslår en kretslopps-försäkring. En sådan tecknas av den enskilde producenten med ett försäkringsbolag som då tar ansvaret för att produkten återvinns. Den premie som försäkringsbolaget tar ut kommer att bero på hur återvinningsbar bilen är.

Varje bil belastas alltså med den verkliga kostnaden för återvinningen. Intresset hos biltillverkarna av att tillverka bilar med hög återvinningsgrad blir större. Konkurrensen mellan försäkringsbolagen leder till att återvinningskostnaderna pressas ned. Konkurrensen mellan producenterna leder till en strävan att undvika miljöskadliga komponenter. Vi menar att kretslopps-försäkringar är bättre än dagens kollektiva system, som vi menar inte tillräckligt tydligt lägger ansvaret att förbättra produkterna på producenterna.

Nu finns det, sägs i betänkandet, ett uppdrag att utreda frågan. Vi menar att vi inte behöver utreda särskilt mycket omkring den här frågan. Åtminstone borde vi här och nu kunna ta ställning i principfrågan.

Ibland ser vi bilar stå lång tid i naturen. Vi menar att reglerna för bortforsling av bilar måste ändras så att det blir juridiskt möjligt att flytta bilen snarast efter att den har upptäckts. Därefter kan ägaren informeras om var han eller hon kan lösa ut den eller om var man eventuellt kan skrota bilen.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 2 och 8.

Anf. 117 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! ”Steg för steg upplevde vår familj den rad av välfärdsymboler som gjorde sitt intåg i hundratusentals svenska hem vid den tiden; det första kylskåpet, telefonen, TV:n – som skaffades lagom till sommarolympiaden 1960 – och så till sist bilen, en tvåfärgad begagnad Opel, inköpt 1961.”

Fru talman! Jag har precis tagit mig friheten att citera statsminister Göran Persson ur boken *Den som är satt i skuld är icke fri*. Här beskriver han bilen som den frihetssymbol den varit för många och är än i dag. Bilen har haft och har fortfarande positiva värden.

Däremot har ju meningen aldrig varit att gamla uttjänta bilar ska lämnas därhän och stå kvar i naturen. Det finns en gräns även för friheten, för när den tar slut och vänds till sin motsats. Den gränsen går nog ganska exakt vid det övergivna skrotvraket, när bilen som frihetssymbol vänds till att bli en frihetsberövare.

Övergivna skrotbilar i naturen är således ingen vacker syn. Det har flera vittnat om. Övergivna skrotbilar vill få människor kännas vid. Det är inte bilarna det är synd om. Det tråkiga är den åsamkan de har på naturen. Skrotbilar som lämnas kvar i naturen utgör en mycket kraftig miljöbelastning, och mycket pekar på att problemet har ökat under senare år.

Det är oljor, lösningsmedel, miljögifter som PCB och bromerade flamskyddsämnen, ozonnedbrytande ämnen och tungmetaller. Det är bara några av de miljöförstörande ämnen som skrotbilen för med sig.

Kvicksilver är ett av de farligaste miljögifterna. Här i riksdagen har vi tidigare beslutat att användning av kvicksilver ska upphöra. Beslutet har inriktning på år 2000. Men eftersom kvicksilver är ett grundämne kan det aldrig brytas ned eller förstöras genom kemiska reaktioner. I enlighet med en uppskattning från Naturvårdsverket finns det i dag ca 100 ton kvicksilver kvar i omlopp i samhället. Det finns i produkter som vi använder dagligen, såsom strömbrytare, kontakter och batterier. Det finns i avloppssystem, amalgam och industriavfall. Naturligtvis finns det också i bilskrot.

Bromerade flamskyddsmedel är ett stabilt, organiskt miljögift som används i plast, gummi och textilier för att skydda mot brand. Skador från bromerade flamskyddsmedel har påträffats över hela jorden. Medlet återfinns mest i importerade elektroniska komponenter som ingår i just bilar, men också t.ex. i datorer och TV-apparater. De bromerade flamskyddsmedlen är svåra att bryta ned och ämnena har påträffats inte bara i miljön utan också hos människor, hos sälar, hos sjöfågel, hos fisk och hos älgar.

Skrotbilens skadeverkningar på miljön är följaktligen många och allvarliga. Jag har bara gett några exempel. Enligt det EU-direktiv som antogs i höstas ska Sverige, liksom övriga medlemsländer, säkerställa att fordon som släpps ut på marknaden efter den 1 juli 2003 inte innehåller bly eller kvicksilver.

Med tiden ser det ut som om vi genom en strategisk miljöpolitik i dag, en anpassad lagstiftning, ett mer ekologiskt hållbart tänkande och en allmänt större miljömedvetenhet på sikt kan radera ut problem som t.ex. det med skrotbilar skadeverkningar på miljön. Men än så länge är det här ett problem.

Problemet med skrotbilar finns inte enbart i Sverige utan inom hela EU. Därför är det bra att EU har antagit ett direktiv om uttjänta fordon. Det innebär bl.a., utöver vad jag nämnde om att miljösäkerställa bilar vid nyproduktion, att producentansvar för uttjänta bilar införs inom hela EU från den 1 juli 2002 och gäller för bilar som släpps ut på marknaden från detta datum. Från den 1 januari 2007 gäller också producentansvaret för bilar som släppts ut på marknaden före den 1 juli 2002.

Regeringen har ju i sin proposition till riksdagen föreslagit en del förändringar i bilskrotninglagen. Utskottet har behandlat propositionen, och i betänkandet som riksdagen i dag ska ta ställning till bifogas också nio reservationer från oppositionen.

I nuvarande bilskrotningsslag ingår att en bilskrotningsskatt på 500 kr ska utbetalas från bilskrotningsskattfonden till ägaren när bilen skrotas. Men eftersom kostnaden för skrotning ofta överstiger skattbeloppet blir följden att många bilar inte lämnas till skrotningföretag utan, som jag nämnde, överges ute i naturen, på parkeringsplatser osv. Jag tror att alla partier här i riksdagen är överens om att detta inte är bra för miljön.

Utöver att direktiven ställer krav på upphörande med användning av vissa tungmetaller som komponenter vid tillverkning av bilar ställs också krav på att bilskrotare ska vara auktoriserade.

I Sverige har vi infört ett produktionsansvar för bilar som registreras efter den 31 december 1997. Detta innebär att skrotningen ska ske utan kostnader för den siste bilägaren. Regeringens förslag att premien höjs från 500 kr till 1 500 kr är ett bra förslag som jag tror kommer att stimulera till att alla bilar som ska skrotas inlämnas till skrotningsföretag.

I Moderaternas reservation nr 1 säger man att ”producenter verkamma i Sverige drabbas mycket negativt” och syftar då på införandet av producentansvaret på alla bilar den 1 januari 2007, alltså även bilar registrerade före den 1 januari 1998. Enligt EU:s direktiv ska producenten stå för alla eller en betydande del av kostnaderna för att genomföra skrotningen.

Jag förstår att direktiven vid översättning till olika språk naturligtvis kan tolkas olika, men den tolkning som regeringen och majoriteten i utskottet gjort är att ”betydande del” innebär minst 50 % av kostnaderna. Men för att det inte ska uppstå olikheter länder emellan förutsätter utskottet i den skrivning som gjorts att regeringen följer utvecklingen i andra länder och om så bedöms nödvändigt i efterhand anpassar de svenska reglerna så att inte konkurrensen snedvrids.

Kristdemokraterna säger i sin reservation 3 att vi borde vänta med att genomföra EU:s direktiv, trots att direktiven ska börja gälla den 1 juli 2002. Det är drygt ett år till detta datum. Visst skulle det gå att vänta; det är fullt möjligt. Men varför ska vi vänta när vi har ett EU-direktiv att införa detta och vi alla är medvetna om de problem som jag har beskrivit här som skrotbilarna medför i naturen?

Moderaterna framför i reservation 4 att det fortfarande tas ut en bilskrotningsavgift vid nyregistrering av fordon. Vi hörde Lars Lindblad tala om det tidigare. Nya bilar betalar med det nya förslaget en skrotningsavgift på 700 kr, och dessa bilar berättigar sedan till 700 kr i skrotningspremie. Det är med andra ord en premie som betalas vid nyinköp och som sedan den siste bilägaren får vid skrotning. Det är en form av pant liknande den Lars Lindblad varit inne på här.

Skrotningskostnaden betalas däremot av producenten. För gamla bilar som inte omfattas av ekonomiskt producentansvar kommer bilskrotningsfonden att finansiera premien samt skrotningskostnaden fram till år 2007. Men efter år 2007 inträder delvis ett ekonomiskt producentansvar för gamla bilar, som jag tidigare berättat om.

Bilskrotningspremiens storlek är också ett kapitel som Moderaterna, Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet tar upp i reservationerna 5, 6, 7 och 8 men med olika vinklingar. Kort sagt kan sägas att storleken på premien noga har vägts mot bilskrotningsfondens möjligheter. En högre premie skulle tömma fonden snabbare och skulle göra att den inte klarar av att finansiera skrotningen av gamla bilar.

Flyttning av fordon som överges på icke lämpliga platser och som Folkpartiet och Centern tar upp i sin reservation nr 9 är en fråga som regleras i lagen om flyttning av fordon. Enligt denna lagstiftning får fordon flyttas av polismyndigheten och i vissa fall av kommuner om så behövs för ordning och säkerhet i trafiken eller av miljövärdsskäl. Detta är väldigt viktigt.

Vägverket har i utredningen *Flyttning av fordon*, som överlämnades i juni förra året, bl.a. föreslagit att det bör bli möjligt att flytta fordon som

parkerats på annans mark. Vägverkets förslag behandlas för närvarande av Näringsdepartementet som har ansvar för beredning av frågan.

Vad gäller administrativt skrotade bilar innebär förslaget, som vi ska ta ställning till i dag, att dessa blir berättigade till bilskrottningspremie. I det regelsystem som tillämpas i dag erhåller inte ägaren någon skrottningspremie när en administrativt skrotad bil lämnas till auktoriserad bilskrottare. En administrativt skrotad bil är en bil som avförts från Vägverkets register, exempelvis på grund av att ägaren inte kunnat nå för betalning av vägsatser.

Resultatet av detta blir att administrativt skrotade bilar får flyttas av kommuner och polismyndigheter, som då erhåller premien. Enskild markägare måste ringa till kommunen eller polis för att få bort skrotbilar från sina ägor. I och med att premien utbetalas kommer detta att medföra att bilägare och kommuner kan få bättre kostnadstäckning för omhändertagande av övergivna fordon.

Fru talman! Det är positivt att i dag kunna tillstyrka regeringens förslag om ändringar i bilskrottningslagen, välkomna förslag som ska leda till färre övergivna bilar i naturen. Höjningen av skrottningspremien, tillsammans med förslaget att alla bilskrottare måste vara auktoriserade och att även administrativt skrotade bilar ska berättiga till en skrottningspremie, är åtgärder som stimulerar den enskilde att i aktiv handling verka för en ekologiskt hållbar utveckling.

De ekonomiska incitamenten att lämna en bil till skrotning ökar på två sätt, dels genom att den enskilde får en höjd skrottningspremie, dels genom att även administrativt skrotade bilar berättigar till en premie. Ofta är det just dessa äldre bilar som hittas övergivna i naturen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkande MJU13 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 118 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag tror att vi alla i denna kammare av miljöskäl kan enas om att föredra nya bilar framför gamla. Då är det svårt för mig att förstå hur Kaj Larsson kan tycka att det är rimligt att nybilsköpare straffas så att man får betala dubbel skrottningsavgift genom att först betala för det producentansvar som vi ålagt dem och sedan en skrottningsavgift ovanpå detta. Det är ett faktum att det inte är den person som betalar skrottningsavgiften som får tillbaka den senare.

Kaj Larsson talade, liksom jag, om ansvaret för bilägare. Det är bra. Men tycker Kaj Larsson att det är rimligt att ansvaret försvinner för en bilägare när man har struntat i att betala till Vägverket när man haft bilen avställd i tre år? Det görs rutinmässigt efter tre år. Är detta rimligt?

Anf. 119 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag sade tror jag att det råder ett litet missförstånd. Jag försökte reda ut i mitt anförande den uppdelning som sker. Producentansvaret är den del som tillverkarna betalar för skrotningen. Den andra delen, som är 700 kr, är en pant eller en premie, vad vi nu kallar det för, som följer bilen hela tiden tills bilen blir skrotad. Den betalas ut då.

Man kan ta en liknelse. Om Lars Lindblad köper en flaska läsk och betalar 4 kr i pant får han tillbaka dessa 4 kr när han lämnar flaskan till-

baka. Så är det med bilen också. Jag tycker inte att detta är så märkvärdigt och kan inte se att detta skulle drabba producenten väldigt hårt.

Anf. 120 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Är det inte så, Kaj Larsson, att det är rätt klart att kostnaden för producentavgifter i slutändan hamnar i knät på konsumenten? De ökade kostnader som det innebär för producenten slutar alltid i konsumentledet. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Jag tycker också att det är viktigt att Kaj Larsson är medveten om att det inte är samma personer. Eftersom bilen byter ägare flera gånger under sin livstid är det inte samma ägare som betalar in skrotningsavgiften som får tillbaka den. Därför är inte heller läskjämförelsen speciellt bra i det här sammanhanget.

Jag skulle uppskatta om Kaj Larsson svarade på min fråga angående den rutinmässiga administrativa skrotning som Vägverket gör efter tre år. Är det rimligt att man låter människor som struntar i att betala sin avställningsavgift komma undan på det här viset?

Anf. 121 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! De här 700 kronorna följer bilen. Detta ska vara ett incitament, en liten morot att lämna in bilen. Om vi inte har denna innebär det att det inte är någon återbetalning till bilägaren när man skrotar den. Det ska vara en liten morot för att man ska lämna in sin bil till skrotning. Jag tycker att vi alla i kammaren har varit överens om att det skulle vara bra att få in skrotbilarna som står ute i naturen.

Sedan till frågan om avställning. Om jag förstod frågan rätt är det tre år som Lars Lindblad nämnde. Jag vet inte om uppgiften om tre år är riktig, men det är i alla fall så att den som inte betalar sin vägs katt avförs från Vägverkets register. Bilen blir då en administrativ bil, och man får då rätt att föra bort den om den står uppställd t.ex. ute i naturen. Jag kan inte säga om tidsangivelsen tre år är korrekt, men om Lars Lindblad påstår detta, är det kanske så.

Anf. 122 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är ganska överens om att vi inte kan ha kvar den situation som vi har haft, med alla dessa bilar stående ute i naturen. Det är ohållbart. Något måste göras.

Regeringen har i sin proposition skrivit att den inser att man måste höja premien för att ge större incitament att få bort dessa bilar. Det må vara att ni tycker att premien ska vara lite högre för att man ska få större fart på detta.

Jag ska inte ställa flera frågor. Jag undrar bara över anledningen till att man har så väldigt bråttom med att lägga fram förslag när det pågår en utredning som ska se över producentansvaret. Utskottet skriver att regeringen ska få i uppdrag att återkomma och ändra dessa regler igen när förslaget är genomfört och de andra EU-länderna har sagt sitt. Varför avvaktar ni inte lite grann och får en svensk vinkling av detta till den 31 juli? Det borde inte vara för lång tid att vänta till dess.

Anf. 123 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Alla här är överens om att det är viktigt att vi får en bättre regel, som stimulerar till ett tillvaratagande av alla de skrotbilar som står ute i naturen. Det är då bra att regeringen lägger fram det här förslaget.

Det har också sagts berömande ord till regeringen för att den lägger fram förslaget. Jag tycker att det är ganska naturligt att vi när ett direktiv ska införas i EU väver in detta i samma proposition och fattar ett samlat beslut. I annat fall ska man anta en proposition nu och sedan komma tillbaka efter sommaruppehållet med en ny proposition om ändringar.

Jag tycker inte att det är något fel med den föreslagna ordningen.

Anf. 124 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är ganska stora omvälvningar som föreslås med retroaktiv verkan. Det är omvälvande att lägga på ett producentansvar på bilar som levererats långt innan ett sådant producentansvar fanns. Det är ganska viktigt att vi har ett finansieringssystem som klarar båda de uppställda kraven.

Det gäller först de skrotfordon som börjar komma in. Detta ska det inte vara några problem med, men jag är lite orolig för att de svenska bilproducenterna på ett olyckligt sätt hamnar i bakvattnet när det gäller finansieringsdelen. Det skulle inte vara så lyckat om vi som vill gå före med miljövänliga insatser ska få lida för detta genom att andra kan leverera billigare produkter eller på annat sätt få en konkurrensfördel.

Det är detta som jag vill ta upp. Jag vet inte om jag får chansen att prata med miljöministern, och jag har därför tagit tillfället att tala med Kaj Larsson i stället. Jag hoppas att Kaj Larsson kan fungera som språkrör för miljöministern.

Anf. 125 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Man har här ställt frågan varför Sverige ska gå före. Man kan naturligtvis ha åsikter om detta, men något av EU:s 15 länder ska ju vara först. Om nu Sverige går före och genomför detta sammanfaller ändringen med de regler för skrotningspremien som vi ändå ska ändra.

Än en gång: Enligt utskottsmajoritetens skrivning förväntar man sig att regeringen följer utvecklingen och kommer tillbaka ifall det skulle bli stora och konkurrenssnedvridande skillnader mellan länderna. Jag utgår från att regeringen följer vår uppmaning.

Anf. 126 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Kaj Larsson har utförligt beskrivit de problem som sammanhänger med skrotbilar som överges och svårigheterna att få dem inlämnade för skrotning. Han landar i tre slutsatser när det gäller vad som bör göras.

Den första slutsatsen blir en ganska blygsam höjning av skrotningspremien. Den andra blir att det ska göras en utredning om ett försäkringssystem, som vi faktiskt föreslår ska införas. Den tredje slutsatsen blir att man ska avvakta utvecklingen och överenskommelser inom EU.

Fru talman! Jag vill fråga Kaj Larsson vad som egentligen behöver utredas ytterligare i frågan om ett försäkringssystem. Vi borde väl här

och nu kunna ta ställning till principen om att införa ett försäkringssystem.

Anf. 127 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Såvitt jag har förstått är det inte bara fråga om en utredning om försäkringssystemet, utan detta har lagts in i en annan utredning på området. Man ska också titta på andra saker i detta sammanhang.

Anf. 128 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Ja, uppdraget har såvitt jag förstår hängts upp på det bredare uppdraget att utreda avfallsfrågorna, men jag förstår inte vilka stora frågor som skulle behöva utredas innan man principiellt tar ställning.

Vi föreslår en kraftigt höjd premie. Kaj Larsson sade tidigare att denna skulle tömma fonden. Det gör den så småningom, och det är därför som vi menar att det är viktigt att kombinera kraftigt höjd skrotning-premie med ett principiellt ställningstagande om att införa ett försäkringssystem. Då kan man genomföra det snabbare, och i så fall räcker fonden till en kraftigt höjd premie.

Anf. 129 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Man har naturligtvis väldigt noga diskuterat premiens storlek, om den ska uppgå till 1 500 kr eller 3 000 kr eller läggas på någon annan nivå. Man har räknat väldigt noga på detta och kommit fram till att den nivå på bilskrotningpremien som bilfonden orkar med och som ska kunna ge en långsiktig finansiering är 1 500 kr.

Jag har inte personligen gått igenom detta med räknaturra, men jag litar på dem som har gjort beräkningarna.

Anf. 130 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Mycket har sagts i detta ärende, och jag ska förlänga debatten med ytterligare ett par minuter.

Bilar skapar problem inte bara när de används. När ingen längre vill ha den gamla bilen uppstår ofta nya problem. Vad gör jag med det transportmedel som är nödvändigt för en del men onödigt för vissa? Den s.k. frihetssymbol som omhuldas av en del och hatas av andra har nu blivit en skrotbil som innehåller ett stort antal miljöstörande ämnen och komponenter: olja, lösningsmedel, PCB, ozonnedbrytande ämnen, flamskyddsmedel, kvicksilver, bly och kadmium – massor av olika sorters ämnen. Bilen innehåller också material och delar som har ett visst positivt värde.

Alltför ofta hittar man skrotbilar övergivna ute i naturen, där de inte hör hemma. De står och rostar och läcker olja och bensin. Skrotbilar ska vi klassificera som miljöfarligt avfall. Därför är det viktigt att Vägverket och kommuner snabbt kan verkställa flyttning av övergivna bilar och andra fordonsvrak samt sanera marken där vraket har funnits.

Vi väntar nu på ett snabbt slutförande av regeringens beredning av Vägverkets rapport *Flyttning av fordon*. Det är också av vikt att det blir lätt att lämna in sin bil till mottagningsställen för skrotning, så att man kan återanvända samt återvinna delar och material på ett miljömässigt bra sätt. Vi har i vårt land haft ett alltför stort antal s.k. bilskrotor som

inte har levt upp till de miljökrav som har ställts eller borde ha ställts på dem. Därför behövs det en bättre tillsyn över den verksamheten.

Med de föreslagna skärpningarna i bilskrotningslagen vad gäller vilka som ska få sköta skrotningen av uttjänta fordon tar vi ytterligare ett litet steg mot våra uppställda miljömål. Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 131 GUUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det förslag som har behandlats i utskottet är en samarbetsproposition, ett samarbete mellan s, v och mp. Vi har alltså haft möjlighet att påverka förslagen i propositionen och står till fullo bakom desamma. Vi tycker att det är ett bra förslag.

Vi har en motion liggande sedan i höstas, där vi framförde att det var dags att ta fram ett bilskrotningssystem. Vi kunde se att det var ett ökande miljöproblem. Därför välkomnar vi förslaget som regeringen har lagt fram tillsammans med oss och Vänstern.

Det är viktigt att komma i gång snabbt när man kan se problem. Vi har också fått höra från många kommuner att man har upplevt det som ett problem att det inte går att lyfta en skrotningspremie när man tar hand om bilen. Det har vi undanröjt. Med det här förslaget kommer vi att få bra fart på inlämnandet av gamla bilar som ska skrotas.

Jag vill med detta för Miljöpartiets del yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 132 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall sade bl.a. att Miljöpartiet har haft möjligheter att påverka förslaget. Jag måste fråga hur det skulle ha sett ut om ni inte hade varit med och påverkat. Vilket var då förslaget? Vad skulle det ha landat i? Var det inte aktuellt med några höjningar av skrotningspremien? Var det inte aktuellt att över huvud taget utreda frågan om ett försäkringssystem? Det här gör mig ytterligt bekymrad.

Anf. 133 GUUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att Harald Nordlund är nyfiken på hur samarbetet går till. Jag vet inte hur mycket ni redogjorde för åsiktsskillnaderna internt när ni var fyra borgerliga partier som samarbetade.

Om man samarbetar har man respekt för varandra. Det som sägs runt förhandlingsbordet stannar där.

Det förslag som regeringen har lagt fram tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet är vi tre partier överens om. Därmed är det.

Anf. 134 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Om Gudrun Lindvall hade önskat svara skulle jag ha ställt ytterligare en fråga, nämligen följande: Vad har Miljöpartiet emot att man inför ett försäkringssystem?

Anf. 135 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Jag är glad att min och Reynoldh Furustrands motion angående propositionen om ändring i bilskrotningslagen fått ett positivt bemötande i riksdagens miljö- och jordbruksutskott. Det är givetvis vik-

tigt att skrotbilar tas om hand på ett vettigt sätt ur miljösynpunkt. Den frågan har diskuterats mycket, både i Sverige och i EU.

I vår motion pekar vi bl.a. på att vi inte ska fatta beslut om ett nytt finansieringssystem för skrotning av bilar förrän motsvarande lag- och regeländring blivit känd i andra biltillverkande länder i Europa, för att undvika att konkurrensen mellan svensk och utländsk bilindustri snedvrids. Vi anser att det är rimligt att avvakta tills regeringarna i andra biltillverkande länder i Europa bestämt sig för hur finansieringen och kostnadsfördelningen för skrotning av äldre bilar ska utformas.

Vi känner oss nöjda med den skrivning som utskottet har gjort, där man förutsätter att regeringen följer utvecklingen i andra länder och om så bedöms nödvändigt i efterhand anpassar de svenska reglerna så att inte konkurrensen snedvrids. Med det tackar jag för bemötandet av vår motion.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.14 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

8 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 8 mars

KrU2 Filmfrågor

Punkt 2 (Inrättande av en utvecklingsfond)

1. utskottet

2. res. 1 (mp, fp)

Votering:

284 för utskottet

27 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 75 m, 38 v, 40 kd, 12 c

För res. 1: 13 fp, 14 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt. 3 (Produktionsstöd för vissa typer av film)

1. utskottet
2. res. 2 (mp)

Votering:

300 för utskottet

14 för res. 2

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 40 kd, 12 c, 13 fp

För res. 2: 14 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Övriga punkter.

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU3 Konstnärfrågor

Punkt 1 (Konstnärernas villkor och det statliga stödets inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

39 för res. 2

14 för res. 3

260 avstod

36 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

80 för res. 1

40 för res. 2

194 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Christina Axelsson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

183 för utskottet

77 för res. 1

54 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 38 v, 12 c, 13 fp

För res. 1: 77 m

Avstod: 40 kd, 14 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

BoU6 Naturresursfrågor och vattenrätt

Punkt 1 (Älvskyddets utformning)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

224 för utskottet

77 för res. 1

11 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 37 v, 40 kd, 12 c, 1 fp, 14 mp

För res. 1: 77 m

Avstod: 11 fp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 6 v, 2 kd, 6 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 4 (Vindkraftens ställning)

1. utskottet

2. res. 7 (kd, c)

Votering:

263 för utskottet

51 för res. 7

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 1 c, 13 fp, 14 mp

För res. 7: 40 kd, 11 c

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 5 (Inrättande av fler nationalstadsparker)

1. utskottet

2. res. 8 (c)

Votering:

298 för utskottet

16 för res. 8

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 40 kd, 12 fp, 11 mp

För res. 8: 12 c, 1 fp, 3 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 6 (Levande skärgårdar)

1. utskottet
2. res. 9 (kd, c)

Votering:

259 för utskottet

53 för res. 9

1 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 75 m, 38 v, 12 fp, 14 mp

För res. 9: 40 kd, 12 c, 1 fp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 7 (Det kommunala vetots utformning m.m.)

1. utskottet
2. res. 10 (mp, c)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 8 (Översyn av vattendomar och ansvar för översvämningar, m.m.)

1. utskottet

2. res. 11 (kd, c, fp)

Votering:

248 för utskottet

65 för res. 11

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 77 m, 38 v, 14 mp

För res. 11: 40 kd, 12 c, 13 fp

Frånvarande: 12 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU7 Vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor

Återförvisningsyrkande (m)

För bifall räckte att *minst en tredjedel* av de röstande anslöt sig till detta.

Votering:

131 för bifall

183 för avslag

35 frånvarande

Talmannen konstaterade att minst en tredjedel av de röstande hade bifallit återförvisningsyrkandet.

Kammaren hade således bifallit yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Partvis fördelning av rösterna:

För bifall: 77 m, 40 kd, 13 fp, 1 mp

För avslag: 120 s, 38 v, 12 c, 13 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

9 § Beslut om utskottsberäkningen som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU17 Sveriges antagande av rambeslut om penningväxt m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU8 Högskolan

Punkt 1 (Humaniora)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, kd, fp)

Votering:

180 för utskottet

130 för res. 1

2 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 37 v, 12 c, 11 mp

För res. 1: 77 m, 40 kd, 13 fp

Avstod: 2 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 6 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 3 mp

Helena Hillar Rosenqvist och Birger Schlaug (båda mp) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Högskolans expansion)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, kd, fp)

Votering:

184 för utskottet

130 för res. 1

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 38 v, 12 c, 14 mp

För res. 1: 77 m, 40 kd, 13 fp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 3 (Grunddragen i högskolans utveckling i övrigt)

1. utskottet
2. res. 4 (mp)

Votering:

213 för utskottet

14 för res. 4

86 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 3 m, 38 v, 40 kd, 12 c

För res. 4: 14 mp

Avstod: 73 m, 13 fp

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 5 (Studenternas rättssäkerhet)

1. utskottet
2. res. 5 i motsvarande del (kd)

Votering:

274 för utskottet

40 för res. 5

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 12 c, 13 fp, 14 mp

För res. 5: 40 kd

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 8 (Arbetslivscenter)

1. utskottet
2. res. 6 i motsvarande del (c)

Votering:

302 för utskottet

12 för res. 6

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 40 kd, 13 fp, 14 mp

För res. 6: 12 c

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 12 (Akademisk introduktionskurs)

1. utskottet
2. res. 8 i motsvarande del (v)

Votering:

276 för utskottet

38 för res. 8

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 40 kd, 12 c, 13 fp, 14 mp

För res. 8: 38 v

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 30 (Forskarutbildning och forskarkarriär)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (fp)

Votering:

301 för utskottet

13 för res. 3

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 40 kd, 12 c, 14 mp

För res. 3: 13 fp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU8 Sjöfartsinspektionens tillsyn

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU11 Hanteringen av djurkadaver och annat animaliskt avfall

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU12 Livsmedelskontroll och genteknik

Punkt 1 (Märkning av livsmedel)

1. utskottet

2. res. 2 (c)

3. res. 1 (mp)

Förberedande votering:

16 för res. 2

14 för res. 1

282 avstod

37 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

288 för utskottet

13 för res. 2

12 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 40 kd, 12 fp, 1 mp

För res. 2: 12 c, 1 fp

Avstod: 12 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 3 mp

Punkt 4 (S.k. funktionella livsmedel)

1. utskottet

2. res. 4 (m)

Votering:

237 för utskottet

76 för res. 4

1 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 1 m, 37 v, 40 kd, 12 c, 13 fp, 14 mp

För res. 4: 76 m

Avstod: 1 v

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 6 (Inrättande av en europeisk livsmedelsmyndighet)

1. utskottet

2. res. 5 (c, fp)

Votering:

287 för utskottet

27 för res. 5

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 75 m, 38 v, 40 kd, 14 mp

För res. 5: 2 m, 12 c, 13 fp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 7 (Lokalisering av en europeisk livsmedelsmyndighet)

1. utskottet

2. res. 6 (kd, m, c, fp)

Votering:

171 för utskottet

142 för res. 6

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 38 v, 14 mp

För res. 6: 77 m, 40 kd, 12 c, 13 fp

Frånvarande: 12 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 11 (Global livsmedelssäkerhet m.m.)

1. utskottet

2. res. 8 (v)

Votering:

262 för utskottet

52 för res. 8

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 40 kd, 12 c, 13 fp

För res. 8: 38 v, 14 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 13 (Förändrade matvanor)

1. utskottet

2. res. 10 (mp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 19 (Genteknik)

1. utskottet

2. res. 12 (kd)

Votering:

268 för utskottet

42 för res. 12

3 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 75 m, 37 v, 1 kd, 10 c, 13 fp, 12 mp

För res. 12: 1 m, 1 v, 39 kd, 1 mp

Avstod: 2 c, 1 mp

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU13 Ändringar i bilskrottningslagen

Punkt 1 (Ändring i bilskrottningslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

236 för utskottet

77 för res. 1

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 38 v, 40 kd, 12 c, 13 fp, 14 mp

För res. 1: 77 m

Frånvarande: 12 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 2 (Försäkringssystem för bilskrotning)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

301 för utskottet

13 för res. 2

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 77 m, 38 v, 40 kd, 12 c, 14 mp

För res. 2: 13 fp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 3 (Utredningen om producentansvaret)

1. utskottet
2. res. 3 (kd)

Votering:

272 för utskottet

40 för res. 3

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 77 m, 37 v, 12 c, 13 fp, 14 mp

För res. 3: 40 kd

Frånvarande: 12 s, 5 m, 6 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 7 (Bilskrotningspremiens storlek m.m.)

1. utskottet
2. res. 7 (c)
3. res. 8 (fp)

Förberedande votering:

19 för res. 7

13 för res. 8

282 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

169 för utskottet

12 för res. 7

133 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 38 v, 12 mp

För res. 7: 12 c

Avstod: 1 s, 77 m, 40 kd, 13 fp, 2 mp

Frånvarande: 11 s, 5 m, 5 v, 2 kd, 6 c, 4 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

10 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

2000/01:89 Beskattningen av anställda ombord på färjor mellan Sverige och Danmark

Skrivelse

2000/01:90 Nordiskt samarbete 2000

11 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 14 mars

2000/01:320 av *Maria Larsson* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Momsutredningen

2000/01:321 av *Ulf Nilsson* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Framtiden för humanistiska vetenskaper

2000/01:322 av *Eva Johansson* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Aidsmediciner till utvecklingsländerna

2000/01:323 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Transportörsansvar

2000/01:324 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Situationen i Burma

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 mars.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 mars

2000/01:873 av *Susanne Eberstein* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Studiemedel för dansutbildning

2000/01:874 av *Lilian Virgin* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Stödet till Gotlands teater

2000/01:875 av *Sven Bergström* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Svensk sjöfarts konkurrenskraft

2000/01:876 av *Karin Svensson Smith* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Dubbel lojalitet

2000/01:877 av *Tuve Skånberg* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg

Salmonellasmittat kött

2000/01:878 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Det ökande antalet aborter

2000/01:879 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Abort av livsdugliga barn

2000/01:880 av *Patrik Norinder* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Taiwan som observatör i WHO

2000/01:881 av *Birgitta Sellén* (c) till miljöminister Kjell Larsson
Miljöcertifiering och miljöledning

2000/01:882 av *Agne Hansson* (c) till miljöminister Kjell Larsson
Långtidsutredningen

2000/01:883 av *Kenneth Johansson* (c) till miljöminister Kjell Larsson
Funktionstänkande inom miljöpolitiken
2000/01:884 av *Sofia Jonsson* (c) till miljöminister Kjell Larsson
IT och miljö
2000/01:885 av *Åsa Torstensson* (c) till miljöminister Kjell Larsson
EKN
2000/01:886 av *Åke Sandström* (c) till miljöminister Kjell Larsson
Svensk miljöexport
2000/01:887 av *Margareta Andersson* (c) till miljöminister Kjell Larsson
Klimat och företagens engagemang
2000/01:888 av *Marianne Andersson* (c) till miljöminister Kjell Larsson
Kvicksilverexport
2000/01:889 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Sellafielddutsläpp
2000/01:890 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till miljöminister Kjell Larsson
MOX-bränsle
2000/01:891 av *Helena Bargholtz* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
En utbyggd frivård

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 mars.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 mars

2000/01:813 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till statsrådet Britta Lejon
Servicehandelns försäkringsskydd
2000/01:831 av *Roy Hansson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Insatserna mot illegalt spel
2000/01:832 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Filminstitutets styrelse
2000/01:833 av *Inger Lundberg* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Textning av svensk film
2000/01:834 av *Ewa Thalén Finné* (m) till miljöminister Kjell Larsson
De lokala investeringsprogrammen
2000/01:836 av *Margareta Cederfelt* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisen i Stockholmsregionen
2000/01:837 av *Margareta Cederfelt* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisverksamheten i Stockholmsområdet
2000/01:846 av *Inger Lundberg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Mobbning på fängelser
2000/01:847 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Skydd för homosexuella

Prot. 2000/01:79
14 mars

2000/01:848 av *Ronny Olander* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Markägarens kostnadsansvar vid utgrävningar

2000/01:849 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Offentlig upphandling

2000/01:852 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Björn von Sydow

Beställningen av JAS 39 Gripen

2000/01:857 av *Per Landgren* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Ekonomisk ersättning vid polisavspärningar

2000/01:860 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Ensamma flyktingbarn

2000/01:863 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Filmavtal

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 mars.

14 § Kammaren åtskildes kl. 17.41.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 31 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 80 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 121 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.14 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Sveriges antagande av rambeslut om penningtvätt m.m.....	1
Justitiekammarens betänkande 2000/01:JuU17	1
(Beslut fattades under 9 §.).....	1
3 § Högskolan	1
Utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU8	1
Anf. 1 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	1
Anf. 2 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	3
Anf. 3 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	5
Anf. 4 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	6
Anf. 5 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	6
Anf. 6 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	6
Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd).....	6
Anf. 8 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	9
Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	10
Anf. 10 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	10
Anf. 11 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	11
Anf. 12 SOFIA JONSSON (c)	11
Anf. 13 ULF NILSSON (fp).....	14
Anf. 14 GUNNAR GOUDE (mp)	17
Anf. 15 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	20
Anf. 16 GUNNAR GOUDE (mp) replik	21
Anf. 17 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	21
Anf. 18 GUNNAR GOUDE (mp) replik	21
Anf. 19 ULF NILSSON (fp) replik	22
Anf. 20 GUNNAR GOUDE (mp) replik	22
Anf. 21 ULF NILSSON (fp) replik	23
Anf. 22 GUNNAR GOUDE (mp) replik	23
Anf. 23 SOFIA JONSSON (c) replik	24
Anf. 24 GUNNAR GOUDE (mp) replik	24
Anf. 25 SOFIA JONSSON (c) replik	25
Anf. 26 GUNNAR GOUDE (mp) replik	25
Anf. 27 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	25
Anf. 28 GUNNAR GOUDE (mp) replik	26
Anf. 29 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	26
Anf. 30 GUNNAR GOUDE (mp) replik	26
Anf. 31 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	27
Anf. 32 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	29
Anf. 33 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	30
Anf. 34 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	30
Anf. 35 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	30
Anf. 36 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	31
Anf. 37 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	31
Anf. 38 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	31
Anf. 39 SOFIA JONSSON (c) replik	31
Anf. 40 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	32

Anf. 41	SOFIA JONSSON (c) replik	32
Anf. 42	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	33
Anf. 43	ULF NILSSON (fp) replik	33
Anf. 44	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	34
Anf. 45	ULF NILSSON (fp) replik	34
Anf. 46	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	34
Anf. 47	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	35
Anf. 48	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	35
Anf. 49	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	36
Anf. 50	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE replik	36
Anf. 51	GUNNAR AXÉN (m)	37
Anf. 52	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	37
Anf. 53	GUNNAR AXÉN (m) replik	38
Anf. 54	MALÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	38
Anf. 55	GUNNAR AXÉN (m) replik	38
Anf. 56	BRITT-MARIE DANESTIG (v)	39
Anf. 57	GUNNAR AXÉN (m) replik	39
Anf. 58	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	39
Anf. 59	GUNNAR AXÉN (m) replik	40
Anf. 60	GUNNAR GOUDE (mp)	40
Anf. 61	GUNNAR AXÉN (m)	40
Anf. 62	GUNNAR GOUDE (mp)	41
Anf. 63	GUNNAR AXÉN (m)	41
	(Beslut fattades under 9 §.)	42
4 §	Sjöfartsinspektionens tillsyn	42
	Trafikutskottets betänkande 2000/01:TU8	42
Anf. 64	TOM HEYMAN (m)	42
Anf. 65	KARIN SVENSSON SMITH (v)	43
Anf. 66	JOHNNY GYLLING (kd)	45
Anf. 67	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	45
	(Beslut fattades under 9 §.)	45
5 §	Hanteringen av djurkadaver och annat animaliskt avfall	46
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU11	46
Anf. 68	CARINA OHLSSON (s)	46
Anf. 69	INGVAR ERIKSSON (m)	48
Anf. 70	CARINA OHLSSON (s) replik	49
Anf. 71	INGVAR ERIKSSON (m) replik	49
Anf. 72	ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	50
Anf. 73	ESKIL ERLANDSSON (c)	50
Anf. 74	CARINA OHLSSON (s)	51
Anf. 75	ESKIL ERLANDSSON (c)	51
Anf. 76	CARINA OHLSSON (s)	52
Anf. 77	ESKIL ERLANDSSON (c)	52
	(Beslut fattades under 9 §.)	52
6 §	Livsmedelskontroll och genteknik	52
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU12	52
Anf. 78	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	52
Anf. 79	KARL-ERIK KARLSSON (v)	54
Anf. 80	ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	55

Anf. 81	ESKIL ERLANDSSON (c)	57
Anf. 82	HARALD NORDLUND (fp)	58
Anf. 83	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	60
Anf. 84	HARALD NORDLUND (fp) replik	60
Anf. 85	GUDRUN LINDVALL (mp)	60
Anf. 86	HARALD NORDLUND (fp) replik	63
Anf. 87	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	63
Anf. 88	HARALD NORDLUND (fp) replik	64
Anf. 89	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	64
Anf. 90	MICHAEL HAGBERG (s)	64
Anf. 91	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	66
Anf. 92	MICHAEL HAGBERG (s) replik	67
Anf. 93	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	67
Anf. 94	MICHAEL HAGBERG (s) replik	67
Anf. 95	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	68
Anf. 96	MICHAEL HAGBERG (s) replik	68
Anf. 97	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	68
Anf. 98	MICHAEL HAGBERG (s) replik	69
Anf. 99	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	69
Anf. 100	MICHAEL HAGBERG (s) replik	69
Anf. 101	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	70
Anf. 102	MICHAEL HAGBERG (s) replik	70
Anf. 103	RONNY OLANDER (s)	70
Anf. 104	MICHAEL HAGBERG (s) replik	72
Anf. 105	RONNY OLANDER (s) replik	72
Anf. 106	MICHAEL HAGBERG (s) replik	72
Anf. 107	RONNY OLANDER (s) replik	73
Anf. 108	ANDERS KARLSSON (s)	73
	(Beslut fattades under 9 §.)	75
7 §	Ändringar i bilskrotninglagen	75
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU13	75
Anf. 109	LARS LINDBLAD (m)	75
Anf. 110	LARS GUSTAFSSON (kd)	78
Anf. 111	ESKIL ERLANDSSON (c)	79
Anf. 112	LARS LINDBLAD (m) replik	80
Anf. 113	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	80
Anf. 114	LARS LINDBLAD (m) replik	80
Anf. 115	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	80
Anf. 116	HARALD NORDLUND (fp)	80
Anf. 117	KAJ LARSSON (s)	81
Anf. 118	LARS LINDBLAD (m) replik	84
Anf. 119	KAJ LARSSON (s) replik	84
Anf. 120	LARS LINDBLAD (m) replik	85
Anf. 121	KAJ LARSSON (s) replik	85
Anf. 122	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	85
Anf. 123	KAJ LARSSON (s) replik	86
Anf. 124	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	86
Anf. 125	KAJ LARSSON (s) replik	86
Anf. 126	HARALD NORDLUND (fp) replik	86

Anf. 127 KAJ LARSSON (s) replik.....	87
Anf. 128 HARALD NORDLUND (fp) replik	87
Anf. 129 KAJ LARSSON (s) replik.....	87
Anf. 130 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	87
Anf. 131 GUDRUN LINDVALL (mp).....	88
Anf. 132 HARALD NORDLUND (fp) replik	88
Anf. 133 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	88
Anf. 134 HARALD NORDLUND (fp) replik	88
Anf. 135 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	88
(Beslut fattades under 9 §.)	89
Ajournering.....	89
Återupptagna förhandlingar	89
8 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
8 mars	89
KrU2 Filmfrågor	89
KrU3 Konstnårsfrågor.....	90
BoU6 Naturresursfrågor och vattenrätt	91
BoU7 Vissa indelnings- och länsstyrelsefrågor	92
9 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid	
dagens sammanträde	93
JuU17 Sveriges antagande av rambeslut om penningtvätt	
m.m.	93
UbU8 Högskolan.....	93
TU8 Sjöfartsinspektionens tillsyn	95
MJU11 Hanteringen av djurkadaver och annat animaliskt	
avfall	95
MJU12 Livsmedelskontroll och genteknik	95
MJU13 Ändringar i bilskrotningslagen	97
10 § Bordläggning.....	98
11 § Anmälan om interpellationer	99
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	99
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	100
14 § Kammaren åtskildes kl. 17.41.	101

